

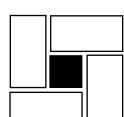
وزارت مسکن و شهرسازی
سازمان مسکن و شهرسازی استان زنجان

بازنگری در مطالعات طرح جامع ناحیه زنجان (خلاصه گزارش)

مهندسان مشاور شارمند
بهار ۱۳۸۳

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
مقدمه- مطالعات منطقه	۱
۱- بررسی کلی وضعیت استان زنجان	۶
۱-۱- ویژگی‌های عمده جغرافیایی و اقلیمی	۶
۱-۱-۱- موقعیت جغرافیایی و تقسیمات سیاسی استان و موقعیت ناحیه مورد مطالعه ..	۷
۱-۱-۲- مراکز جمعیتی واقع در منطقه	۹
۱-۱-۳- وضع تپوگرافی و مهمترین ارتفاعات استان	۹
۱-۱-۴- وضعیت آب‌های سطحی رودخانه‌ها و موقعیت مسیل‌ها در استان	۱۰
۱-۱-۵- ترکیب و پوشش گیاهی مهم استان	۱۰
۱-۱-۶- خطر نسبی زلزله در استان و وضعیت گسل‌های مهم	۱۱
۱-۱-۷- وضعیت اقلیمی منطقه	۱۱
۱-۱-۸- مسایل کلی زمین‌شناسی	۱۲
۱-۲- شناخت ویژگی‌های فرهنگی- اجتماعی- تاریخی استان	۱۴
۱-۲-۱- زبان و گویش مردم استان	۱۴
۱-۲-۲- مختصی از تاریخچه استان	۱۴
۱-۲-۳- آثار و یادمان‌های تاریخی استان	۱۵
۱-۲-۴- مسایل خاص اجتماعی منطقه	۱۵
۱-۳- مطالعه و بررسی نظام استقرار مراکز جمعیتی	۱۶
۱-۳-۱- نحوه توزیع جمعیت در استان	۱۶

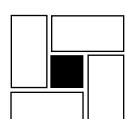

فهرست مطالب

شماره صفحه

عنوان

۱۷	..... ۱-۴-۱- وضعیت ارتباط استان
۱۷	..... ۱-۴-۱- وضعیت ارتباطات استان با سایر نقاط کشور
۱۷	..... ۱-۴-۲- وضعیت ارتباطات جاده‌ای، آبی، هوایی و ریلی استان
۱۸	..... ۱-۴-۳- جدول وضعیت راه‌های زمینی استان (۱۳۸۰)
۱۹	..... ۱-۵- اوضاع اقتصادی استان و نقش ناحیه در آن
۱۹	..... ۱-۵-۱- سطح زیرکشت و میزان تولید زراعی
۲۰	..... ۱-۵-۲- وضعیت دامپروری استان
۲۰	..... ۱-۵-۳- شیلات و آبزیان کل استان
۲۰	..... ۱-۵-۴- معادن استان
۲۱	..... ۱-۵-۵- مهمترین نقش اقتصادی استان
۲۲	..... ۱-۵-۶- ترکیب اشتغال و فعالیت در بخش‌های مختلف اقتصادی استان
۲۲	..... ۱-۵-۷- وضعیت بخش صنعت در استان زنجان
۲۴	..... ۱-۵-۸- وضعیت بخش خدمات
۲۴	..... ۱-۶- رئوس مهمترین برنامه‌های بخشی و منطقه‌ای
۲۵	..... ۱-۷-۱- اعتبارات عمرانی استان
۲۵	..... ۱-۷-۱-۱- اعتبارات عمرانی استان و میزان رشد آن در فاصله‌ی سال‌های مورد بررسی .

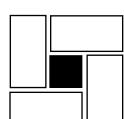

فهرست مطالب

شماره صفحه

عنوان

۲۷	- بررسی و شناخت ناحیه
۲۷	۱- خصوصیات جغرافیایی و اقلیمی
۲۷	۱-۱- موقعیت جغرافیایی با توجه به تقسیمات کشوری
۲۷	۱-۱-۲- وضعیت اقلیمی ناحیه
۲۸	۱-۲- جدول اقلیمی ناحیه
۲۸	۱-۳- مسایل کلی زمین‌شناسی
۲۸	۱-۴- جدول ترکیب تیپ اراضی ناحیه
۲۹	۱-۵- وضعیت توپوگرافی، شیب‌های اصلی و مهمترین ارتفاعات ناحیه
۲۹	۱-۶- وضعیت لرزه‌خیزی زمین
۳۰	۱-۷- وضعیت آب‌های سطحی و موقعیت مسیل‌ها در ناحیه
۳۱	۱-۸- بررسی سیل‌خیزی ناحیه
۳۲	۱-۹- منابع طبیعی مهم
۳۲	۱-۱۰- جنگل‌ها و مراتع
۳۳	۱-۱۱- وضعیت معادن در ناحیه
۳۳	۱-۱۲- منابع آب و ظرفیت‌های آبی
۳۴	۱-۱۳- منابع حفاظت شده‌ی زیست‌محیطی
۳۵	۱-۱۴- سایر منابع طبیعی مهم
۳۶	۱-۱۵- جدول نحوه‌ی استفاده از اراضی و وضع موجود ناحیه

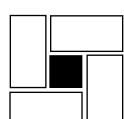

فهرست مطالب

شماره صفحه

عنوان

۳۶	..... ۲-۲- نحوه‌ی استقرار مراکز جمعیتی و فعالیت
۳۷	..... ۱-۲- عوامل موثر در نحوه‌ی استقرار مراکز جمعیتی و فعالیت در سطح ناحیه ...
۳۸	..... ۲-۲- چگونگی پراکندگی مراکز جمعیتی و فعالیت در سطح ناحیه با توجه به عوامل طبیعی و جغرافیایی
۳۹	..... ۳-۲- بررسی وضعیت برخورداری روستاهای ناحیه از خدمات، امکانات رفاهی و تاسیسات زیربنایی مختلف
۴۰	..... ۴-۲- استانداردها و ضوابط خدمات رسانی در محیط روستایی کشور و نحوه‌ی تجهیز
۴۱	..... ۵-۲- نتایج تحلیل کمی و کیفی خدمات و امکانات
۴۲	..... ۶-۲- نتایج تحلیل حوزه‌های همپیوند
۴۳	..... ۷-۲- نحوه‌ی توزیع امکانات زیربنایی آبادی‌ها در سطح شهرستان
۴۴	..... ۷-۲- ۷- خصوصیات تاریخی، فرهنگی و اجتماعی ناحیه زنجان
۴۵	..... ۱-۲- پیشینه تاریخی مراکز سکونتی در سطح ناحیه
۴۶	..... ۲-۲- ۷- موقعیت و خصوصیات مناطق و آثار باستانی ناحیه
۴۷	..... ۳-۲- ۷- زبان و گویش مختلف مردم در سطح ناحیه
۴۸	..... ۴-۲- ۷- میزان باسوسادی و وضعیت آموزش و سواد در سطح ناحیه
۴۹	..... ۵-۲- ۷- خصوصیات ویژه قومی، فرهنگی و اجتماعی در سطح ناحیه
۵۰	..... ۸-۲- خصوصیات جمعیتی

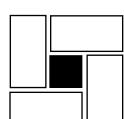

فهرست مطالب

شماره صفحه

عنوان

۵۰	-۲-۸-۱	جدول تحولات جمعیتی و میزان رشد سالیانه
۵۲	-۲-۸-۲	مقایسه میزان توزیع جمعیت در طرح‌های قبلی با میزان و توزیع جمعیت واقعی و علل انحراف آن
۵۲	-۲-۸-۳	وضعیت و میزان مهاجرت در ناحیه
۵۳	-۲-۹	وضعیت ارتباطات ناحیه
۵۳	-۲-۹-۱	وضعیت ارتباطات ناحیه با سایر مناطق
۵۳	-۲-۹-۲	وضعیت ارتباطات جاده‌ای، آبی، هوایی و ریلی داخل ناحیه
۵۴	-۲-۹-۳	جدول وضعیت راه‌های زمینی در ناحیه
۵۵	-۲-۹-۴	تجزیه و تحلیل و استنتاج از بررسی‌های به عمل آمده
۵۵	-۲-۱۰	خصوصیات اقتصادی
۵۵	-۲-۱۰-۱	جدول بررسی وضعیت فعالیت و اشتغال در سال‌های ۱۳۶۵ و ۱۳۷۵ ...
۵۶	-۲-۱۰-۲	جدول توزیع جمعیت شاغل ناحیه بر حسب گروه‌های عمده فعالیت
۵۶	-۲-۱۰-۳	عملکرد غالب اقتصادی ناحیه
۵۷	-۲-۱۰-۴	ترکیب جمعیت شاغل در بخش‌های مختلف اقتصادی
۵۷	-۲-۱۰-۵	استعدادها و امکانات بالقوه اقتصادی ناحیه
۵۸	-۲-۱۰-۶	موانع عمده توسعه اقتصادی در سطح ناحیه
۵۹	-۲-۱۱	برنامه‌های عمرانی ملی و منطقه‌ای در زمینه رشد و توسعه در سطح ناحیه
۵۹	-۲-۱۱-۱	برنامه‌های عمرانی (تاسیسات زیربنایی، روینایی و خدمات رفاهی) در سطح ناحیه

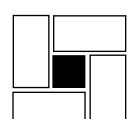

فهرست مطالب

شماره صفحه

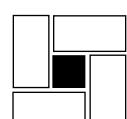
عنوان

۶۱	۲-۱۱-۲- برنامه‌های تولیدی پیش‌بینی در سطح ناحیه .....
۶۲	۲-۱۱-۳- تجزیه و تحلیل و استنتاج از بررسی‌ها و تهیه طرح‌ها و برنامه‌های عمرانی ناحیه .....
۶۳	۳-۱- توسعه اقتصادی .....
۶۳	۳-۱-۱- تحولات عمده اقتصادی قابل پیش‌بینی در ناحیه .....
۶۴	۳-۱-۲- امکانات و مزیت‌های نسبی توسعه اقتصادی ناحیه .....
۶۴	۳-۱-۳- محدودیت‌ها، مسایل و مشکلات توسعه اقتصادی ناحیه .....
۶۴	۳-۱-۴- اهداف و اصول توسعه اقتصادی ناحیه .....
۶۵	۳-۱-۵- راهبردهای توسعه اقتصادی ناحیه .....
۶۶	۳-۱-۶- پیش‌بینی ساختار کلی اقتصادی در ناحیه .....
۶۷	۳-۱-۷- اقدامات عمرانی موردنیاز ناحیه به منظور بالا بردن سطح رشد و توسعه اقتصادی .....
۶۸	۳-۲- چگونگی توزیع جمعیت و رشد و تحولات آن در سطح ناحیه .....
۷۰	۳-۲-۱- علل و عوامل مهم تحولات کمی و کیفی و حرکات جمعیتی و روند تغییرات آنها در دوره‌های گذشته .....
۷۲	۳-۲-۲- محدودیت‌ها و امکانات توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ناحیه .....
۷۴	۳-۲-۳- گزینه‌های پیش‌بینی جمعیت ناحیه .....
۷۶	۳-۲-۴- جدول تحولات جمعیت شهری و روستایی ناحیه در ۲۰ سال آینده در گزینه برترا و پیشنهادی مشاور .....
۷۶	۳-۳- سطح‌بندی و نظام خدمات رسانی .....

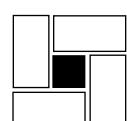
فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
۱-۳-۳-۱- تحلیل میزان برخورداری سطوح از امکانات خدمات رسانی و زیربنایی در مراکز جمعیتی و فعالیتی ۷۶	
۲-۳-۳-۲- ارزیابی امکانات اساسی توسعه کالبدی فضایی ناحیه به منظور برنامه‌ریزی ۷۹	
۳-۳-۳-۳- تامین تاسیسات زیربنایی، خدمات رفاهی و احتیاجات محلی ۷۹	
۴-۳-۳-۳- ارزیابی محدودیت‌های اساسی توسعه کالبدی فضایی ناحیه به منظور برنامه‌ریزی تامین تاسیسات زیربنایی، خدمات رفاهی و احتیاجات محلی ۸۰	
۵-۳-۳-۴- اهداف و الگوهای برنامه‌ریزی توسعه ناحیه و معیارهای انتخاب الگو ۸۱	
۶-۳-۳-۵- راهبردها و راهکارها و پیشنهادهای مناسب برای حل مسائل و مشکلات حاد موجود در زمینه نیازهای عمرانی ناحیه ۸۲	
۷-۳-۳-۶- ساختار پیشنهادی سلسله مراتب فضایی در مراکز جمعیتی، تاسیسات و خدمات پیشنهادی آنها ۸۳	
۸-۳-۳-۷- شبکه ارتباطی پیشنهادی (درون منطقه‌ای) و عملکرد آن ۸۳	
۹-۳-۳-۸- ساختار پیشنهادی سلسله مراتب فضاها و مراکز جمعیتی ۸۶	
۱۰-۳-۳-۹- جهات اصلی و حدود سطح مورد نیاز توسعه شهرهای واقع در ناحیه در آینده ۸۶	
۱۱-۳-۳-۱۰- نقاط روستایی که در آینده از نظر میزان جمعیت و عملکرد اقتصادی و شاخص‌های وزارت کشور به شهر تبدیل می‌گردند و معیارهای آن ۸۶	
۱۲-۳-۳-۱۱- مکانیابی نقاط جمعیتی و فعالیتی جدید و ارایه معیارهای اصلی مکانیابی ۸۸	
۱۳-۳-۳-۱۲- معیارها و ضوابطی که در ساخت و ساز می‌بایست رعایت گردد ۸۹	

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
۱۳-۳-۳- پیش‌بینی اعتبارات لازم برای اجرای طرح پیشنهادی ارایه شده با استفاده	۸۹
از کسب نظر دستگاه‌های اجرایی	.....
۱۴-۳-۳- اولویت اجرایی، پیشنهادهای ارایه شده با توجه به اعتبارات قابل تخصیص،	۹۰

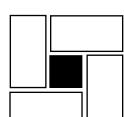

فهرست جداول

شماره صفحه

عنوان

۷	.....	جدول شماره ۱: اقلیم‌های شناسایی شده در استان زنجان
۹	.....	جدول شماره ۲: پاره‌ای از مشخصات عمومی استان و ناحیه زنجان
۱۳	.....	جدول شماره ۳: سازندگان زمین‌شناسی دارای رخنمون در سطح استان زنجان
۱۸	.....	جدول شماره ۴: وضعیت راه‌های زمینی استان
۱۹	.....	جدول شماره ۵: سطح زیرکشت و میزان تولید سالانه به تفکیک استان و ناحیه
		جدول شماره ۶: توزیع درصدی شاغلان بر حسب بخش و رشته‌ی فعالیت اقتصادی به تفکیک
۲۲	.....	جنس و نقاط شهری و روستایی در سال ۱۳۷۵
۲۳	.....	جدول شماره ۷: گزارش عملکرد تخصیص زمین تا تاریخ ۸۲/۳/۵
		جدول شماره ۸: مشخصات عمومی شهرستان‌های واقع در ناحیه‌ی زنجان براساس تقسیمات
۲۷	.....	کشوری در سال ۱۳۸۰
۲۸	.....	جدول شماره ۹: تیپ اراضی ناحیه زنجان
۳۴	.....	جدول شماره ۱۰: منابع آب‌های زیرزمینی و مقدار تخلیه‌ی سالانه آنها
۳۶	.....	جدول شماره ۱۱: نحوه استفاده از اراضی وضع موجود ناحیه
		جدول شماره ۱۲: توزیع امکانات خدماتی و رفاهی موجود در روستاهای شهرستان‌های واقع
۳۹	.....	در ناحیه‌ی زنجان
		جدول شماره ۱۳: روند تحول جمعیت ناحیه زنجان به تفکیک شهرستان بر حسب نقاط شهری
۵۰	.....	و روستایی در محدوده بازسازی شده سال ۱۳۸۱

فهرست جداول

شماره صفحه

عنوان

جدول شماره ۱۴: انواع راههای تحت پوشش اداره کل راه و ترابری استان زنجان در سال

۵۴ ..... ۱۳۸۰ در ناحیه زنجان (کیلومتر)

جدول شماره ۱۵: بررسی فعالیت و اشتغال در سالهای ۱۳۶۵ و ۱۳۷۵

جدول شماره ۱۶: توزیع جمعیت شاغل ناحیه بر حسب گروههای عمده فعالیت

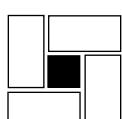
جدول شماره ۱۷: روند تحولات جمعیتی در نقاط شهری- روستایی و کل ناحیه در محدوده

۶۹ ..... بازسازی شده وضع موجود طی سالهای ۱۳۴۵ تا ۱۳۷۵

جدول شماره ۱۸: تحولات جمعیت شهری و روستایی ناحیه در ۲۰ سال آینده

جدول شماره ۱۹: توزیع امکانات خدماتی و رفاهی در روستاهای شهرستان واقع در ناحیه

۷۹ ..... زنجان در سال ۱۳۸۲

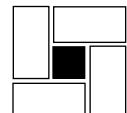
مقدمه- مطالعات منطقه

در مطالعات طرح کالبدی ملی، کشور به ۱۰ منطقه شامل آذربایجان، منطقه زاگرس، منطقه خوزستان، منطقه فارس، منطقه البرز جنوبی (تهران)، منطقه مرکزی، منطقه جنوب شرقی، منطقه ساحلی شمال، منطقه ساحلی جنوب و منطقه خراسان تقسیم شده است. ناحیه مورد مطالعه (ناحیه زنجان) یکی از نواحی تشکیل دهنده منطقه البرز جنوبی می باشد. بر این اساس و به استناد مفاد شرح خدمات طرح های جامع ناحیه ای می بایست ضمن بررسی منطقه از جنبه های مختلف طبیعی و جغرافیایی، جمعیتی، اقتصادی و ... نسبت به روشن ساختن موقعیت و نقش ناحیه مورد مطالعه در منطقه مذکور اقدام گردد.

قبل از پرداختن به موضوع مذکور و بیان دلایلی که چرا به جای منطقه، استان به عنوان سطح کلان ناحیه مورد مطالعه قرار گرفته است، لازم است به اجمال اشاره گردد که در خداد ماه سال ۱۳۶۹ تهیه چارچوب نظری و شرح خدمات طرح کالبدی ملی و منطقه ای از سوی واحد شهرسازی و معماری وزارت مسکن و شهرسازی به مهندس مشاور (کاواب و مهرآزان) واگذار شده و نتیجه مطالعات مشاور در مهرماه سال ۱۳۶۹ تحت عنوان "طرح ریزی کالبدی: ملی و منطقه ای، چارچوب نظری و شرح خدمات" انتشار یافت. مسئولان وزارت مسکن و شهرسازی به منظور اجرای طرح پیشنهادی ترجیح دادند تا مطالعات به صورت امانی و با بستن قرارداد با گروه های تخصصی در واحد شهرسازی و معماری به موقع اجرا گذاشته شود. نخستین قراردادهای مطالعات توسط گروه های تخصصی در سال ۱۳۷۰ منعقد گردید لذا می توان گفت که آغاز واقعی طرح در سال ۱۳۷۰ صورت گرفته است.

اندیشه تهیه طرح کالبدی در سطح ملی و احساس نیاز به انجام این مطالعات بر اثر رویارویی و مواجهه با دشواری هایی چند پدیدار شد که مهمترین آنها را می توان بدین شرح برشمرد:

- رشد انفجاری جمعیت شهری کشور

- گسترش نیاز به شهرسازی جدید

- نارسايي گسترش خودجوش شهرها

- تخریب منابع طبیعی، محیط‌زیست و میراث فرهنگی

- ... و

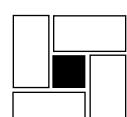
طرح کالبدی ملی برای پاسخگویی به مشکلات مذکور تهیه گردید و طی آن به‌طوری که اشاره شد کشور به ۱۰ منطقه تقسیم گردید. منطقه مورد نظر که ناحیه زنجان جزیی از آن را تشکیل می‌دهد، منطقه البرز جنوبی یا منطقه تهران نامیده می‌شود.

این منطقه در بخش شمالی کشور و حدوداً در مختصات جغرافیایی بین عرض‌های شمالی ۳۳ درجه و ۳۰ دقیقه تا ۳۷ درجه و ۲۰ دقیقه و طول‌های شرقی ۴۷ درجه و ۱۰ دقیقه تا ۵۷ درجه و ۵ دقیقه استقرار یافته است. مساحت این منطقه ۱۸۷۵۱۲۵۰ هکتار است که ناحیه مورد مطالعه (ناحیه زنجان) با وسعتی برابر ۱۳۶۱۳۰۰ هکتار حدود ۷/۲۶ درصد آن را شامل می‌گردد.

منطقه البرز جنوبی از استان‌های تهران، قم، مرکزی، سمنان، قزوین و زنجان تشکیل شده است که در هنگام انجام مطالعات طرح کالبدی ملی استان، قم فعلی بخشی از استان تهران و استان قزوین نیز بخشی از استان زنجان بهشمار می‌آمد.

منطقه البرز جنوبی از سمت شمال به استان‌های آذربایجان شرقی، اردبیل، گیلان، مازندران و گلستان محدود می‌باشد. شرق منطقه مجاور با استان خراسان می‌باشد. جنوب منطقه را استان‌های اصفهان و لرستان تشکیل می‌دهد و بالاخره از طرف غرب مرز منطقه به استان‌های همدان، کردستان و آذربایجان غربی محدود شده است.

در طرح کالبدی ملی منطقه البرز جنوبی به ۱۱ حوزه طرح‌ریزی تهران، قم، قزوین، دماوند، اراک، محلات، ساوه، زنجان، ابهر، سمنان و شاهروд تقسیم شده است و براساس

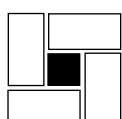

راهبردهای طرح ساماندهی منطقه در سطوح بالا به عهده یک مرکز ملی که همان شهر تهران است، چهار مرکز منطقه‌ای شامل سمنان، قم، اراک و زنجان، دو مرکز فرعی با اولویت شاهروд و قزوین و چهار مرکز فرعی دماوند، خمین، ساوه و ابهر می‌باشد. بنابراین ملاحظه می‌گردد که به استناد طرح مذکور زنجان یکی از حوزه‌های طرح‌ریزی ۱۱ گانه منطقه البرز جنوبی است و در ضمن به استناد راهبردهای طرح مقرر گردیده است تا زنجان به یکی از چهار مرکز منطقه‌ای در منطقه مذکور تبدیل و عهده‌دار خدمات‌رسانی به سایر نقاط باشد.

از آنجا که هدف از انجام مطالعات منطقه پی بردن به نقش و جایگاه مورد نظر در منطقه می‌باشد ابتدا بایستی توجه نمود که آیا ساختار و گزارش‌های طرح کالبدی ملی، زمان انجام مطالعات و نحوه ارایه راهبردهای طرح این امکان را فراهم می‌سازد و یا اینکه در انتخاب طرح فرادست یا سطح کلان مطالعات تجدید نظر نموده و در قالب دیگری به جایگاه ناحیه اشاره نمود.

براساس مطالعات انجام شده و بررسی که توسط این مهندسان مشاور در ارتباط با طرح کالبدی ملی انجام گرفت، توجه به نکاتی چند به شرح ذیل حائز اهمیت می‌باشد:

۱- منطقه مورد نظر یعنی منطقه البرز جنوبی از مجموعه‌ای نقاط زیستی از جمله کلان شهر تهران، قم و ... تا نقاطی نظیر ماهنشان، حلب و ... تشکیل گردیده که به لحاظ سطح توسعه، جمعیت، تمرکز سرمایه و ... هیچ ساختی و تشابهی با یکدیگر نداشته و طبیعتاً مقایسه ویژگی‌های ناحیه مورد مطالعه با منطقه و تعیین جایگاه آن در این منطقه به نظر اصولی نمی‌آید.

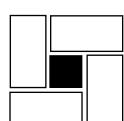
۲- به لحاظ ویژگی‌های طبیعی و جغرافیایی و به‌طور کلی مسایل محیطی نیز منطقه به هیچ وجه همگن نیست چرا که بخشی از آن کویر و در مقابل، شمال، آن از محدوده‌های جنگلی و کوهستانی پوشیده شده است.

۳- از نظر توزیع جمعیت و نحوه تمرکز آن نیز منطقه ناهمخوان می‌باشد.
۴- مطالعات در سال ۷۰ صورت گرفته و اطلاعات آن عمدتاً مربوط به سال ۱۳۶۵ و حداکثر سال ۱۳۷۰ می‌باشد. حال آنکه به نظر می‌رسد جایگاه در منطقه باستی با استفاده از شاخص‌های مختلف که مبین وضعیت فعلی ناحیه می‌باشد، صورت پذیرد.

۵- در زمان تهیه طرح کالبدی ملی استان‌های قزوین و قم کنونی به عنوان استان مستقل وجود نداشته و همانگونه که عنوان شد قم بخشی از استان تهران و قزوین بخشی از استان زنجان به شمار می‌آمد. لذا اگر آماری هم به صورت استانی در طرح ارایه گردیده با شرایط کنونی به دلیل ایجاد تقسیمات سیاسی جدید همخوانی ندارد.

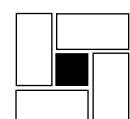
۶- راهبردهای ملی ارایه شده در طرح نیز در قالب مناطق ۱۰ گانه، بسیار کلان و کلی است و کمتر به جزئیات و سطوح پایین‌تر می‌پردازد.

۷- سیستم ارایه آمار توسط دستگاه‌های مختلف از تقسیمات کشوری تبعیت می‌نماید به همین دلیل اکثر آمارها در قالب سالنامه‌های آماری یا در مقیاس ملی یا استانی و نهایتاً در حد شهرستان ارایه می‌گردد. لذا امکان دستیابی به وضعیت دقیق آماری منطقه البرز جنوبی در وضع موجود و بررسی تحولات آن در سرشماری‌های مختلف به سادگی ممکن نیست. حال آنکه چنانچه سطح کلان‌تر ناحیه را اگر استان فرض کنیم به سهولت امکان دسترسی به اطلاعات مقدور خواهد شد.

- از همه مهمتر اینکه مقرر است تا براساس راهبردهای طرح کالبدی ملی برای هریک از مناطق طرح جامع تهیه گردد اما تاکنون طرح جامع ناحیه البرز جنوبی تهیه نگردیده و مطالعاتی در این زمینه از منطقه در دست نیست.

به دلایل مذکور این مهندسان مشاور سطح بالاتر مطالعات ناحیه را مطالعات استانی در نظر گرفته و به تعیین جایگاه ناحیه در استان از ابعاد مختلف پرداخته است.

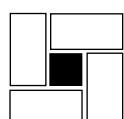

۱- بررسی کلی وضعیت استان زنجان

۱-۱- ویژگی‌های عمدۀ جغرافیایی و اقلیمی

استان زنجان با وسعتی معادل ۲۲۱۶۴ کیلومترمربع در منطقه شمال غرب کشور بین ۳۵ درجه و ۳۵ دقیقه تا ۳۷ درجه و ۱۵ دقیقه عرض شمالی از خط استوا و ۴۷ درجه و ۱۰ دقیقه تا ۴۹ درجه و ۲۸ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ قرار دارد. این استان از شمال به استان‌های آذربایجان شرقی، اردبیل و گیلان، از شرق به استان قزوین، از جنوب به استان‌های همدان و کردستان و از غرب به استان آذربایجان غربی محدود می‌باشد.

مهمترین جبهه هوایی که استان را متأثر می‌سازد توده هوایی است که از جانب دریای مدیترانه و اقیانوس اطلس یعنی از غرب و شمال‌غرب وارد کشور می‌شود. توده هوای دیگری که وارد منطقه می‌شود توده هوای قطبی‌بری است که توده هوای سردی است و از شمال‌غرب به استان نفوذ می‌کند. توده هوای خزری نیز بخش‌هایی از شمال استان را متأثر می‌سازد. با توجه به طبقه‌بندی اقلیمی به روش دومارتن که توسط جاماب گسترش یافته، درمجموع ۱۲ اقلیم در استان شناسایی شده است. انواع اقلیم‌های موجود و وسعت پوشش هریک در جدول شماره‌ی ۱ نشان داده شده است.

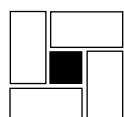
جدول شماره‌ی ۱: اقلیم‌های شناسایی شده در استان زنجان

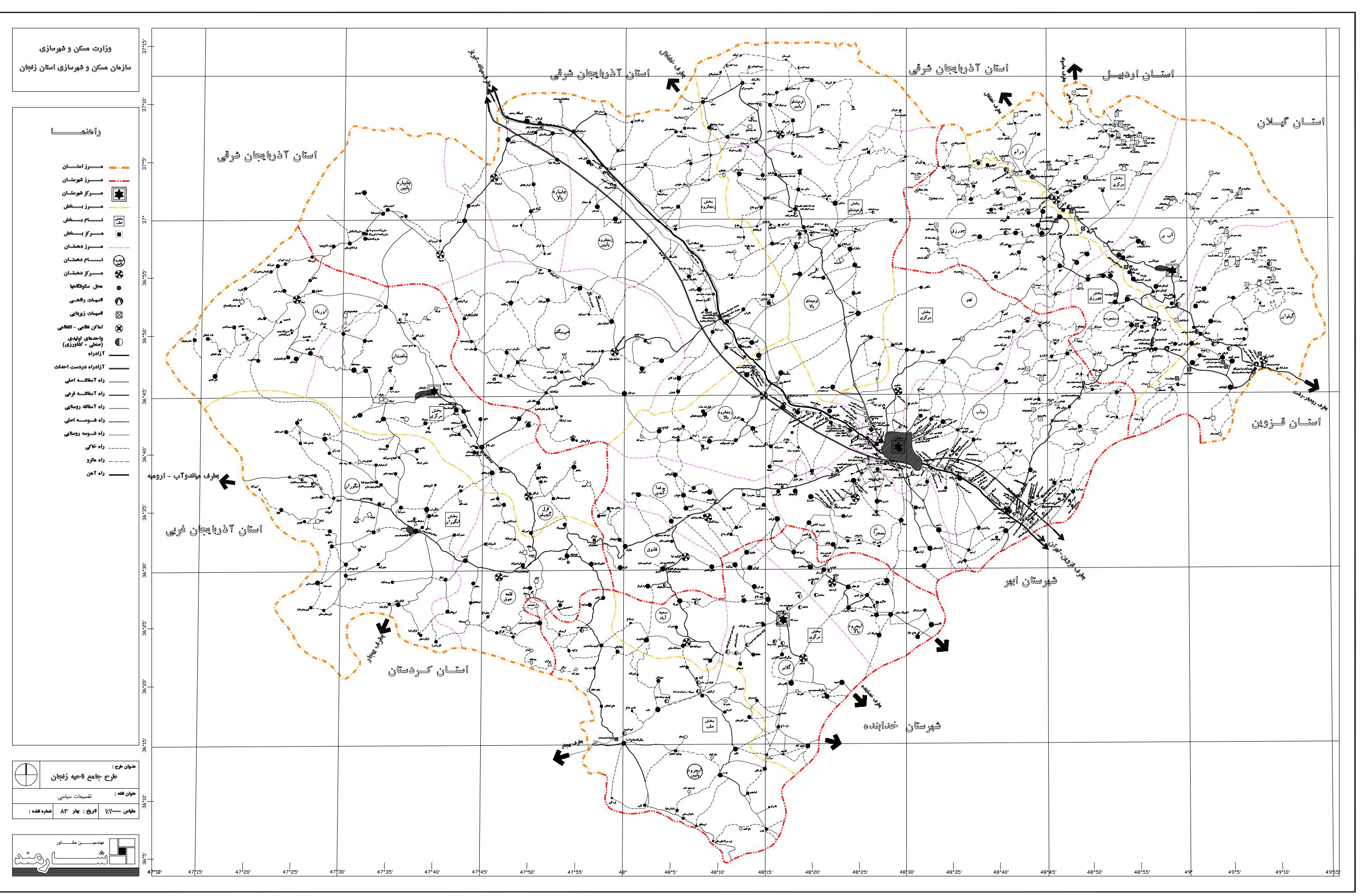
درصد به کل	مساحت به کیلومترمربع	نوع اقلیم
۱/۰۴	۲۳۰/۵۱	خشک بیابانی سرد
۰/۵۴	۱۱۹/۶۹	خشک بیابانی معتدل
۴۹/۱۰	۱۰۸۸۲/۵۲	نیمه خشک فراسرد
۱۷/۱۶	۳۸۰۳/۳۴	نیمه خشک سرد
۱۸/۶۹	۴۱۴۲/۴۵	مeditرانه‌ای فرا سرد
۰/۵۷	۱۲۶/۳۳	مeditرانه‌ای سرد
۵/۹۳	۱۳۱۴/۳۳	نیمه مرطوب فراسرد
۰/۴۶	۱۰۱/۹۵	نیمه مرطوب سرد
۴/۱۸	۹۲۶/۴۶	مرطوب فراسرد
۰/۲	۴۴/۳۳	مرطوب سرد
۱/۸۲	۴۰۳/۳۸	خیلی مرطوب فراسرد (نوع الف)
۰/۳	۶۶/۴۹	خیلی مرطوب فراسرد (نوع ب)
۱۰۰	۲۲۱۶۴	جمع

۱-۱-۱- موقعیت جغرافیایی و تقسیمات سیاسی استان و موقعیت ناحیه مورد مطالعه

در نقشه‌ی شماره‌ی ۱ موقعیت جغرافیایی و تقسیمات سیاسی استان و نیز موقعیت ناحیه

مورد مطالعه برروی آن نشان داده شده است.

۱-۱-۲- مراکز جمعیتی واقع در منطقه

در جدول شماره‌ی ۲ مساحت، تعداد و نقاط شهری، تعداد دهستان، تعداد بخش و تعداد آبادی‌های موجود در استان در مقایسه با ناحیه‌ی زنجان نشان داده شده است. خاطرنشان می‌سازد که اطلاعات استان مندرج در جدول مذکور از سالنامه‌ی آماری سال ۱۳۸۰ استان زنجان اخذ گردیده است.

جدول شماره‌ی ۲: پاره‌ای از مشخصات عمومی استان و ناحیه‌ی زنجان

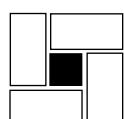
ناحیه‌ی زنجان	استان	شرح
۱۳۵۵۴/۳	۲۲۱۶۴	مساحت (کیلومتر مربع)
۴	۷	تعداد شهرستان
۷	۱۶	تعداد نقاط شهری
۹	۱۵	تعداد بخش
۲۶	۴۶	تعداد دهستان
۶۰۳	۹۷۴	دارای سکنه
۱۶۲	۲۳۲	تعداد خالی از سکنه
		آبادی

۱-۱-۳- وضع توپوگرافی و مهمترین ارتفاعات استان

استان زنجان از دو منطقه کوهستانی و دشتی تشکیل گردیده است. مناطق کوهستانی که دارای قلل مرتفع می‌باشد، در قسمت‌های شرقی و غربی شهرستان ماشن، قسمت‌های شمالی شهرستان زنجان و طارم و بخش‌هایی از شهرستان ابهر پراکنده‌اند. کوه قیزلار قلعه‌سی با ارتفاع ۳۲۱۴ متر که در دهستان انگوران از شهرستان ماشن واقع گردیده، بلندترین نقطه‌ی ارتفاعی است. کوه ابدال با ۳۰۹۹ متر ارتفاع در شهرستان ماشن و کوه گردنه یانبلاغ یا ۲۹۷۱ متر ارتفاع در شهرستان ابهر جزء بلندترین نقاط ارتفاعی استان به شمار می‌آیند.

دشت زنجان- ابهر وسیع‌ترین دشت استان است که از سه راه تاکستان تا نزدیکی میانه

گسترش یافته است.

۴-۱-۱- وضعیت آب‌های سطحی رودخانه‌ها و موقعیت مسیل‌ها در استان

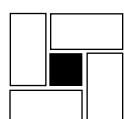
استان زنجان از نظر حوزه اصلی آبریز دارای دو محدوده کاملاً مجزا می‌باشد. حدود ۸۴ درصد استان در محدوده حوزه آبریز رودخانه‌ی قزل‌آوزن قرار دارد که به دریای خزر می‌رسد و بقیه استان در حوزه آبریز رودخانه شور و دریاچه قم قرار دارد.

حوزه‌ی آبریز رودخانه‌ی قزل‌آوزن در استان زنجان از تعدادی زیرحوزه تشکیل گردیده است که شامل زیرحوزه‌های زنجان‌رود، سجام‌رود، بخشی از زیرحوزه آبریز رودخانه‌ی شور- بزینه رود، بخشی از زیرحوزه رودخانه تالوار، بخشی از زیرحوزه‌ی رودخانه‌ی انگوران‌چای، بخشی از زیرحوزه رودخانه‌ی قلعه چای و تعدادی زیرحوزه کوچک می‌باشد.

۴-۱-۱-۲- ترکیب و پوشش گیاهی مهم استان

استان زنجان در سال ۱۳۸۰ برخوردار از ۹۲۰۰۰ هکتار جنگل و ۱۲۰۰۰۰ هکتار مرتع بوده است که از این میزان مرتع ۸۴۰۰۰ هکتار مرتع خوب، ۷۲۰۰۰ هکتار متوسط و ۹۶۰۰۰ هکتار مرتع فقیر گزارش گردیده است.

جنگل‌های استان عمده‌تا در دو شهرستان طارم و ماهنشان واقع گردیده‌اند و از نوع جنگل‌های مناطق نیمه‌خشک سرد و مدیترانه‌ای می‌باشند. گونه‌های اصلی درختان در منطقه طارم علیا را درختان ارس دولیک تشکیل می‌دهد، اگرچه انواع گونه‌های درختی دیگر در جنگل‌های مذکور و نیز انواع درختان شهر شامل سیب، گلابی، گوجه، آلو، هل، شفتالو، زردالو، قیسی، شلیل، آلو قطره طلا، پسته، بادام، گردو، فندق، سنجد، انار، انجیر، زیتون و.... در شهرستان مختلف استان کاشته می‌شود.

۶-۱-۱- خطر نسبی زلزله در استان و وضعیت گسل‌های مهم

از آنجا که شتاب زلزله‌ها در ارتباط مستقیم با فاصله‌ی آن‌ها از گسل‌ها می‌باشد، شناسایی

گسل‌ها حائز اهمیت می‌باشد. گسل‌هایی که فعالیت آن‌ها می‌تواند بر استان زنجان تاثیرگذارد

عبارتند از :

- گسل آوج که به موازات گسل زاگرس قرار گرفته، مهمترین گسل منطقه‌ی آبگرم آوج-کوتاه‌هنگ

می‌باشد.

- گسل تبریز که از کوه‌های مورومیشو در شمال تبریز عبور کرده و تا کوه‌های آرارات ترکیه ادامه

می‌یابد، آخرین حرکت این گسل از نوع راست‌گرد بوده و طول جانبه‌ی آن از ابهر کوه تا آرارات

حدود ۶۰۰ کیلومتر است.

- گسل سلطانیه به طول ۱۵۰ کیلومتر به موازات کوه‌های سلطانیه کشیده شده است.

- گسل حسن‌آباد (ایپک) از ناحیه آوج در شمال گسل آوج و به موازات آن قرار گرفته است. این

گسل در زمین‌لرزه بوئین‌زهرا در سال ۱۹۶۲ با بزرگای ۷/۲ ریشتر جنبش دوباره یافت.

در پهنه‌بندی که از کل کشور در طرح کالبدی ملی در ارتباط با لرزه‌خیزی زمین صورت گرفته

است. بخش اعظم استان زنجان در منطقه‌ی خطر نسبتاً پایین و قسمت‌هایی از شمال و

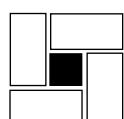
شمال‌شرق شهرستان زنجان و مرکز شهرستان ابهر با خطر لرزه‌خیزی متوسط و نسبتاً بالا شامل

بخش‌های شمال و شمال‌شرقی شهرستان ابهر می‌شود.

۷-۱-۱- وضعیت اقلیمی منطقه

با توجه به بیان کلیاتی در مورد اقلیم استان زنجان (بنده‌ی ۱) در این قسمت به پاره‌ای از

شاخص‌های اقلیمی استان اشاره می‌گردد :

- دما :

متوسط حداکثر دما در بین ایستگاههای مختلف موجود در استان از حداقل ۱۷ درجه سانتیگراد در زنجان تا حداکثر ۲۶ درجه در ایستگاه مشمپا در نوسان بوده است. همچنین بررسی متوسط حداقل دما از حداقل ۴/۳۵- درجه سانتیگراد در حسین‌آباد تا حداکثر ۴/۹۲ درجه در قره‌کهربایز در نوسان بوده است.

حداکثر مطلق دما ۴۷/۵ درجه در تکمده‌داش و حداقل مطلق دما ۳۰/۵- درجه سانتیگراد ایستگاه قره‌کهربایز گزارش شده است.

- میزان بارندگی :

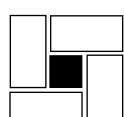
میانگین بارندگی سالیانه در سطح استان ۳۱۲/۸ میلیمتر می‌باشد که از حداقل ۲۷۲/۲ میلیمتر در سال در ایستگاه مشمپا تا حداکثر ۳۶۷/۲ میلیمتر در قلتوق متغیر است.

- تعداد روزهای یخ‌بندان :

تعداد روزهای یخ‌بندان در سال به‌طور متوسط ۱۱۹ روز در استان گزارش شده است. این رقم در نقاط مختلف استان از حداقل ۸۵ روز در مشمپا تا حداکثر ۱۳۹ روز در قره‌کهربایز در نوسان بوده است.

۱-۱-۸- مسایل کلی زمین‌شناسی

مطالعات زمین‌شناسی با چند هدف عمده از جمله بررسی ویژگی‌های زمین‌ساختی استان برای شناسایی میزان لرزه‌خیزی آن، قابلیت آبدهی لایه‌های زمین و وضعیت معادن و کانسارهای موجود آن صورت گرفته که هریک از ۳ مقوله موردنظر در مباحث مربوط به تفصیل بحث شده است لذا در این قسمت جدول شماره‌ی ۳ درج می‌گردد که طی آن سازنده‌های زمین‌شناسی استان نشان داده شده است.

جدول شماره‌ی ۳: سازنده‌ای زمین‌شناسی دارای رخمنون در سطح استان زنجان

سازند	ضخامت (در مقاطع تیپ و یا مقاطع موردمطالعه)	سنگ‌شناسی	زمان تشکیل
بدون نام	نامشخص	مارن، رس‌های سیلتی گچ‌دار، تراس‌های قدیمی و جدید، رسوبات آبرفتی	پلیوسن- پلیستوسن- هولوسن
قرمز بالایی	> ۲۲۰۰	مارن‌های محتوی سیلستون، ماسه‌سنگ و گچ، شیل ماسه‌ای و ماسه‌سنگ	بعد از بوردیگالین - قبل از پلیوسن
قم	۲۰۰-۴۷۰	آهک‌های ریفی توده‌ای و آهک‌های زردزنگ	الیگومن
فرمز زیرین	۶۰۰-۸۰۰	کنگلومرای قرمزنگ با میان لایه‌های ماسه‌سنگی- شیلی	قبل از الیگومن
کرج	۳۸۰۰	آنژیت- توفبرشی- لاپیلی توف- پومیس، توف، شیل، ماسه‌سنگ	اثوسن میانی- بالایی
زیارت	۷۰۰	آهک‌های نومولیت‌دار	اثوسن
فجن	۲۰-۴۵۰	کنگلومرای سرخ‌رنگ با زمینه آهک نومولیت‌دار	اثوسن
بدون نام	۵۰۰-۶۰۰	شیل‌های سبز- خاکستری- آهک‌های خاکستری رنگ	کرتاسه
لار	۵۰۰	آهک‌های ضخیم لایه به رنگ روشن	ژوراسیک میانی- فوقانی
شمشك	۱۰۰۰-۱۵۰۰	شیل، ماسه‌سنگ، لایه‌های ذغال‌سنگی	ژوراسیک تحتانی
رونه	۲۰۰	آهک خاکستری تا تیره و لایه‌های نازک مارنی خاکستری	پرمین زیرین- بالایی
دورود	۱۳۰	کنگلو.مرا، آهک بیوژنیک نوزلین‌دار- سبلستو- شیل	پرمین زیرین
میلا	۵۸۵	کوارتزیت قاعده‌ای، دولومیت تیره، دولومیت و آهک	کامبرین میانی- بالایی
لالون	۵۰۰	ماسه‌سنگ آرگوزی با سیمان سیلیسی به رنگ ارغوانی	کامبرین زیرین
زاگون	۲۷۰	شیل‌های ماسه‌ای دانه‌ریز، شیل‌های رسی تا سیلتی	کامبرین زیرین
باروت	۷۱۴	شیل‌های رسی- سیلتی و ماسه‌ای به رنگ‌های ارغوانی- سبز و خاکستری	کامبرین زیرین
سلطانیه	۱۱۶۰	دولومیت، شیل و شیل‌های فسفاتی	اینفراکامبرین- کامبرین
بایندر	۴۹۸	ماسه‌سنگ، شیل‌های قرمز- ارغوانی میکادر با آهک دولومیت	اینفراکامبرین
کهر	۱۰۰۰	شیل اسینتی، آرژیتی تا حدودی سیلیسی به زنگ سبز- خاکستری- قرمز	پرکامبرین

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه استان زنجان- مطالعه اقتصادی- اجتماعی و فرهنگی استان زنجان- جلد اول

۱-۲- شناخت ویژگی‌های فرهنگی- اجتماعی- تاریخی استان

۱-۲-۱- زبان و گویش مردم استان

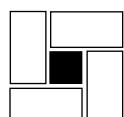
زبان و گویش غالب ساکنان استان را زبان ترکی تشکیل می‌دهد اما در کنار آن گویش‌های تاتی (عمدتاً در شمال شهرستان طارم)، کردی و درحد اندکی نیز به لهجه‌ی گیلکی محاوره می‌شود.

۱-۲-۲- مختصری از تاریخچه‌ی استان

استان زنجان کنونی بخشی از سرزمین مادسفلی یا خوربران به شمار می‌رود. قدمت این ناحیه به هزاره‌ی چهارم قبل از میلاد می‌رسد. در دوران هخامنشی این ناحیه آنديا نام داشت. کشف آثاری در منطقه قره‌پشتلو نشان از شکوفایی فرهنگ و تمدن در دوران هخامنشی در این منطقه از کشور دارد. در دوران اسکندر، مردم این منطقه با مقاومت مانع از غلبه وی براین منطقه شدند. در دوران ساسانیان و در زمان اردشیر بابکان بنای شهر زنجان نهاده شد. مدارک باستان‌شناسی و متون تاریخی حاکی از رونق و حیات این منطقه در سرتاسر دوران اسلامی به‌ویژه قرن چهارم تا هشتم هجری بوده است.

تیمور لنگ سرتاسر زنجان را ویران نمود اما از اوایل قرن هشتم با اقدامات غازان‌خان ایلخانی این منطقه مجدداً رو به رونق نهاد. سلطانیه در این دوران پایتحت ایلخانیان گردید. در قرن دهم و یازدهم این ناحیه مورد توجه برخی از شاهان صفوی قرار گرفت.

در زمان قاجاریه از یکسو بازار شهر ساخته شد و قصری تابستانی در زنجان بنا گردید اما از سوی دیگر فتنه‌ی باب بر رونق شهر تاثیر گذاشت.

در حال حاضر نیز منطقه مورد مطالعه یکی از استان‌های کشور است که به دلیل نزدیکی به تهران و سایر قطب‌های جمعیتی و نیز قرارگیری در مسیر ارتباطی تبریز از اهمیت فوق العاده زیادی برخوردار می‌باشد.

۱-۲-۳- آثار و یادمان‌های تاریخی استان

استان زنجان به‌طوری که عنوان شد سابقه فرهنگ و تمدنی ۶ هزار ساله دارد. بدیهی است که چنین سرزمینی مملو از آثار و یادمان‌های تاریخی بوده که این آثار و یادمان‌ها در انواع اشکال قلعه‌ها، پل‌ها، ابینیه و ... در سرتاسر استان مشاهده می‌گردد.

فهرست آثار مذکور و نقشه مربوط بدان در گزارش‌های اصلی طرح موجود می‌باشد. صرفاً در این بخش به پاره‌ای از مهمترین آن‌ها اشاره می‌گردد.

کاروانسراهای شاه عباسی، بازار زنجان، گنبد سلطانیه یکی از مهمترین میراث‌های فرهنگی استان است. مقبره امامزاده ام البنین در قریه سلمان‌کندی، امامزاده یعقوب در سلطانیه، امامزاده سید ابراهیم در زنجان، مسجد جامع زنجان، پل‌های متعدد از جمله پل حاجی بهاءالدین و سردار بر روی زنجان‌رود، تپه‌های باستانی نظیر تپه‌ی قانلی بالغ، شیخ حسن، منجیق تپه و قمشلو در شهرستان زنجان و ....

۴-۱- مسایل خاص اجتماعی منطقه

استان فاقد مسایل خاص اجتماعی است که بر توسعه و عمران استان تاثیرگذار بوده و یا مانعی در سرراه امنیت و .... ساکنان آن باشد، علی‌هذا در این بخش به پاره‌ای از ویژگی‌های اجتماعی و فرهنگی استان اشاره می‌گردد.

به لحاظ زبانی و مذهبی، استان از وحدت و یکپارچگی برخوردار است به‌طوری که بیشتر مردم به زبان ترکی تکلم نموده و مذهب اکثریت مطلق ساکنان آن شیعه اثنی‌عشری می‌باشد.

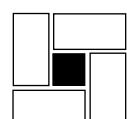
از نظر قومیت نیز شهرستان زنجان محل استقرار ۵ ایل ایلسون، اوچانلو، ایل مقدم، ایل بیات و ایل خدا بندلو می‌باشد. ایل افشار نیز که در زمان نادرشاه استرآباد را ترک گفتند در شمال سلطانیه تا شهرستان طارم سکونت یافته و شامل طوایف چگینی، غیاثوند، کاکاوند، رشوند، مانی، بهتوی، جلیلوند، باجلان و کرمانی نیز از اقوام لر و کرد هستند که در منطقه زنجان مستقر شدند.

۳-۱- مطالعه و بررسی نظام استقرار مراکز جمعیتی

۱-۱- نحوه توزیع جمعیت در استان

جمعیت ۹۰۰۸۳۶ نفری استان زنجان در سال ۱۳۷۵ براساس تقسیمات کشوری سال مذکور در ۸ نقطه شهری و ۹۸۱ آبادی دارای جمعیت، سکونت داشته‌اند. جمعیت نقاط شهری استان در سال مذکور ۴۲۹۰۱۳ نفر بوده‌اند لذا ملاحظه می‌گردد که درصد شهرنشینی در این سال ۴۷/۶ درصد به دست می‌آید. از جمعیت شهری استان نیز ۲۸۶۲۹۵ نفر در زنجان و ۵۵۲۶۶ نفر ساکن در ابهر بوده‌اند بنابراین مشخص می‌گردد که نزدیک به ۸۰ درصد جمعیت شهری استان در این دو کانون جمعیتی ساکن بوده‌اند.

جمعیت روستایی نیز توزیع متناسب و یکنواختی در کلیه آبادی‌ها نداشته به‌طوری که ۱۸/۶ درصد از آبادی‌های دارای سکنه (۱۸۲ آبادی) تنها ۱/۷ درصد جمعیت روستایی استان را دارا بوده‌اند (۸۰۵۲ نفر). چنانچه درنظر داشته باشیم که ۲۴/۸ درصد از آبادی‌ها نیز بین ۲۴۹-۱۰۰ نفر جمعیت داشته‌اند. بنابراین ملاحظه می‌گردد ۴۳/۴ درصد از آبادی‌ها را آبادی‌های کم‌جمعیت تشکیل می‌دهند به گونه‌ای که این سهم از آبادی‌ها اندکی بیش از ۱۰ درصد جمعیت روستایی را دارا بوده‌اند. نزدیک به ۱۱ درصد از آبادی‌ها جمعیتی بیش از ۱۰۰۰ نفر داشته‌اند اما سهم جمعیت آنها از کل جمعیت روستایی نزدیک به ۴۰ درصد است.

۱-۴ وضعیت ارتباط استان

۱-۴-۱- وضعیت ارتباطات استان با سایر نقاط کشور

استان زنجان در مسیر جاده‌ی ترانزیتی که از تهران به آذربایجان شرقی و غربی و سپس اروپا متصل می‌گردد، قرار دارد بنابراین از یک طرف یعنی از جنوب شرق به تهران و مرکز ایران وصل گردیده و از سمت شمال غرب به تبریز و ارومیه یعنی بخش‌های شمال غربی کشور و نهایتاً اروپا متصل می‌گردد.

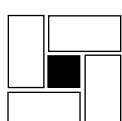
شبکه‌ی ارتباطی دیگر از زنجان به‌طرف کردستان کشیده شده و این استان را از طرف غرب به بخش‌های غربی کشور وصل می‌سازد. یک راه دیگر نیز زنجان را به شهرستان طارم و از آن طریق به استان گیلان متصل می‌سازد. خاطرنشان می‌سازد که مجموعه‌ای از راه‌های اصلی و آزادراه موجود ارتباطات مذکور را میسر می‌سازند.

شبکه‌ی ریلی تهران- زنجان- آذربایجان نیز ارتباط مرکز ایران را به شمال غرب برقرار می‌سازد علاوه بر آن فرودگاه‌های زنجان نیز ارتباط هوایی این استان را با سایر نقاط کشور برقرار می‌سازد.

۲-۴-۱- وضعیت ارتباطات جاده‌ای، آبی، هواپی و ریلی استان

استان زنجان به خاطر موقعیت استقراری که دارد فاقد سیستم ارتباطات آبی است، اما از ارتباطات ربله، حاده‌ای، و هوایی، برهمند است.

- راه آهن تهران- تبریز از استان زنجان می‌گذرد. طول مسیر راه آهن در این استان شامل ۱۹۳ کیلومتر راه اصلی، $\frac{33}{5}$ کیلومتر راه فرعی و مانوری و $\frac{8}{6}$ کیلومتر راه صنعتی و تجاری است. در سال ۱۳۸۰ در این استان ۱۲ ایستگاه وجود داشته است. در سال مذکور ۳۱۴۵۳۴ نفر مسافر و ۲۰۰۰۶ تن پار از ایستگاه‌های استان حمل شده است.

- در سال ۱۳۸۰ طول انواع راههای زیرپوشش اداره‌ی کل استان ۱۴۴۸ کیلومتر گزارش گردیده که از این میزان ۱۱۰ کیلومتر آزاد راه است که از استان قزوین تا شهر زنجان کشیده شده است و ادامه‌ی آن به طرف تبریز نیز در دست انجام است. با توجه به اینکه در بند ۱-۴-۳ خلاصه گزارش، جدول مشخصات راههای استان ذکر گردیده لذا جهت جلوگیری از اطاله کلام در ارتباط با وضعیت راهها بایستی عنوان نمود که احداث ادامه‌ی آزادراه و تقویت راههای بین منطقه‌ای، بهبود ارتباطات جاده‌ای را به طرز چشمگیری افزایش خواهد داد. در سال ۱۳۸۰ در مجموع ۸۶۵۳۷۰ نفر مسافر از طریق پایانه‌های مسافری توسط انواع وسائل نقلیه‌ی عمومی جاده‌ای حمل شده و نیز وزن بار جابجا شده توسط وسائل نقلیه‌ی باری در درون استان ۳۷۰۰۷۰ تن، خروجی از استان ۸۰۷۲۲ تن و ورودی به استان ۱۶۲۶۰۳۱ تن بوده است.

- فرودگاه زنجان نیز جزو فرودگاههای دایر ایران می‌باشد بنابراین امکان ارتباط هوایی از طریق مرکز استان به سایر نقاط کشور نیز مهیا می‌باشد.

۱-۴-۳- جدول وضعیت راههای زمینی استان (سال ۱۳۸۰)

جدول شماره‌ی ۴: وضعیت راههای زمینی استان

شرح	راه آهن اصلی	آزاد راه	بزرگراه	راه اصلی درجه یک	راه فرعی	راه اصلی درجه ۲	راه آسفالتی روستایی	راه شوسه
استان Km	۱۹۳	۱۱۰	۳۳	۲۰۶	۷۰۵	۱۲۳	۸۸۱	۲۳۴۹
ناحیه Km	۱۱۶/۴۲	۳۸	۱۰	۱۲۷	۴۷۵	۷۸	۵۱۰	۱۳۲۴

۱-۵-۱- اوضاع اقتصادی استان و نقش ناحیه در آن

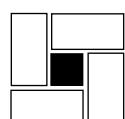
۱-۵-۱- سطح زیرکشت و میزان تولید زراعی

براساس اطلاعات مندرج در سالنامه‌ی آماری سال ۱۳۸۰ استان زنجان، سطح زیرکشت محصولات سالانه و دائمی اعم از آبی و دیم ۴۸۴۵۸۴ هکتار بوده که از این سطح ۴۳۹۲۵۶ هکتار به کشت محصولات سالانه و بقیه به کشت محصولات باگی مثمر و غیرمثمر اختصاص داشته است. از ۴۸۴۵۸۴ هکتار اراضی مذکور ۲۳۸۶۸۹ هکتار آن مربوط به ناحیه‌ی زنجان می‌شود که درصد کل استان را تشکیل می‌دهد. از کل سطح زیرکشت محصولات سالانه‌ی استان نیز ۴۷/۶ درصد آن در ناحیه‌ی زنجان استقرار دارد.

در جدول شماره‌ی ۵ سطح زیرکشت و میزان تولید پاره‌ای از محصولات سالانه‌ی استان در مقایسه با ناحیه‌ی زنجان نشان داده شده است.

جدول شماره‌ی ۵: سطح زیرکشت و میزان تولید سالانه به تفکیک استان و ناحیه

نوع محصول	استان			
	سطح زیرکشت (هکتار)	تولید (تن)	سطح زیرکشت (درصد)	سهم ناحیه در استان
غلالت	۳۳۰۹۰۶	۲۱۴۹۲۰	۸۰	۸۰/۰
حبوبات	۵۱۷۶۶	۲۳۹۵۷	۴۴/۹	۶۸/۱
محصولات جالیزی	۲۱۹۳	۳۷۶۷۲	۸۴/۱	۷۵/۴
سبزیجات	۱۴۲۸۲	۳۰۱۷۶۳	۶۶/۳	۸۶/۸
نباتات علوفه‌ای	۳۶۷۷۲	۱۹۳۲۱۹	۹۱/۳	۸۸/۳
نباتات صنعتی	۳۳۲۸	۳۱۷۵۶	۶۳/۱	۱۲/۶

۱-۵-۲- وضعیت دامپروری استان

در سال ۱۳۸۰ کل دام موجود در استان اعم از دام بزرگ (گاو و گوساله) و دام کوچک (گوسفند و بز) ۱۴۵۵۹۳۰ راس بوده که از این تعداد ۸۲۰۵۴۰ راس یا ۵۶/۴ درصد آن در ناحیه‌ی زنجان وجود داشته است.

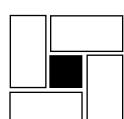
از کل دام‌های موجود استان ۱۲۵۹۳۹۰ راس آن را دام کوچک (گوسفند و بز) تشکیل می‌دهد. سهم ناحیه‌ی زنجان از کل دام‌های کوچک موجود در استان ۵۶/۵ درصد می‌باشد. دام‌های بزرگ موجود در استان را گاو و گوساله‌های اصیل، دورگ و بومی تشکیل می‌دهند که تعدادشان ۱۹۶۵۴۰ راس گزارش گردیده و از این تعداد ۷۸/۶ درصدشان را گاو و گوساله‌های بومی تشکیل می‌داده‌اند. سهم ناحیه‌ی زنجان از کل دام بزرگ استان ۴/۵۵ درصد بوده است.

۱-۵-۳- شیلات و آبزیان کل استان

در سال ۱۳۸۰ در مجموع ۷۴ کارگاه پرورش ماهی در استان دایر بوده که از این تعداد ۵۷ کارگاه یا ۷۷ درصد کل کارگاه‌های مذکور در ناحیه‌ی زنجان دایر بوده است. کارگاه‌های مورد نظر در مجموع ۲۰۴ استخر پرورش ماهی داشته‌اند که از کل استخرهای مذکور ۱۳۷ استخر یا ۶۷/۲ درصد کل استخرهای پرورش ماهی استان در محدوده‌ی ناحیه‌ی زنجان فعال بوده‌اند. میزان تولید کارگاه‌های پرورش ماهی در کل استان در سال مذکور ۴۳۰/۵۸ تن گزارش گردیده است که ۷۰ درصد آن سهم ناحیه‌ی زنجان بوده است.

۱-۵-۴- معادن استان

براساس اطلاعات مندرج در آمارنامه‌ی سال ۱۳۸۰ استان زنجان، تعداد ۷۴ معدن در حال بهره‌برداری در استان دایر بوده که از این تعداد ۶۸ واحد یا ۹۱/۹ درصد کل معادن توسط بخش خصوصی مدیریت می‌شده است. تعداد شاغلان معادن مذکور ۷۳۰ نفر گزارش شده است.

مهمترین معدن موجود در استان را معدن سرب و روی انگوران تشکیل می‌دهد که ۳۰۳ نفر شاغل داشته است. ۲ معدن استخراج سنگ آهن، ۱ معدن سنگ مس، ۱ معدن منگنز، ۱ معدن آنتیموان، ۲۲ معدن شن و ماسه، ۲۰ معدن سنگ تزیینی، ۱۰ معدن کائولن، ۴ معدن فلدسپات، معادن سیلیس، نمک، بر، منیزیت و گل سفید و ... مجموعه‌ای از معادن فعال و یا قابلیت‌های معدنی موجود نشانگر توان و قابلیت بالای استان زنجان از حیث برخورداری از انواع کانسارها می‌باشد.

نقش ناحیه‌ی زنجان از این حیث در استان بسیار مهم می‌باشد به‌طوری که عمده‌ترین معادن موجود از جمع معدن سرب و روی انگوران و ... که به تفصیل در بخش بررسی معادن ناحیه بدان اشاره شده است در این ناحیه استقرار دارند.

۵-۱-۵- مهمنترین نقش اقتصادی استان

با توجه به برخورداری استان از پتانسیل فراتر از ۴ میلیارد مترمکعب آب‌های سطحی، برخورداری از قابلیت‌های مطلوب جهت ارتقای عملکرد در هکتار و تولید محصولات زراعی "گندم" و باغی "زیتون و انگور" و ... نیز وجود امکانات مطلوب جهت پرورش دارم، طیور آبزیان و امکان صدور محصولات دامی به استان‌های دیگر و نزدیکی استان به عمده‌ترین کانون‌های جمعیتی سبب گردیده که تاکنون این استان یکی از مهمترین قطب‌های دامپروری و کشاورزی کشور به شمار آید، به‌طوری که در سال ۱۳۷۵ بیشترین درصد شاغلان ۱۰ ساله و بیشتر استان را شاغلان بخش کشاورزی تشکیل می‌داده‌اند (حدود $\frac{38}{3}$ درصد). این شاخص برای نقاط روستایی حدود $\frac{66}{9}$ درصد به‌دست آمده است.

۶-۵-۱- ترکیب اشتغال و فعالیت در بخش‌های مختلف اقتصادی استان

توزیع درصدی شاغلان ۱۰ ساله و بیشتر استان زنجان بر حسب جنس و به تفکیک نقاط در

جدول شماره ۶ نشان داده شده است.

جدول شماره ۶ : توزیع درصدی شاغلان بر حسب بخش و رشته‌ی فعالیت اقتصادی به تفکیک جنس و نقاط شهری و روستایی در سال ۱۳۷۵

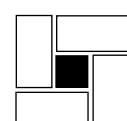
روستایی			شهری			کل			شرح
زن	مرد	مرد و زن	زن	مرد	مرد و زن	زن	مرد	مرد و زن	
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	کل
۱۰/۷	۷۱/۸	۶۶/۹	۰/۴	۷/۳	۶/۵	۴/۸	۴۱/۹	۳۸/۳	بخش کشاورزی، دامپروری و ...
۷۷/۲	۱۷/۸	۲۲/۵	۲۸/۹	۳۹/۵	۳۸/۳	۴۹/۸	۲۷/۹	۳۰/۰	بخش صنایع و معادن
۰/۱	۰/۶	۰/۶	۰/۱	۰/۵	۰/۵	۰/۱	۰/۶	۰/۵	معدن
۷۶/۵	۸/۳	۱۳/۷	۲۷/۴	۲۲/۱	۲۲/۷	۴۸/۷	۱۴/۷	۱۸/۰	صنعت
*	۰/۱	۰/۱	۰/۶	۱/۴	۱/۳	۰/۳	۰/۷	۰/۷	آب و برق و گاز
۰/۶	۸/۸	۸/۱	۰/۸	۱۵/۵	۱۳/۸	۰/۷	۱۱/۹	۱۰/۸	ساختمان
۱۲/۱	۱۰/۴	۱۰/۶	۷۰/۷	۵۳/۲	۵۵/۲	۴۵/۴	۳۰/۲	۳۱/۷	بخش خدمات
۰/۳	۲/۴	۲/۳	۱/۳	۱۷/۱	۱۵/۲	۰/۹	۹/۲	۸/۴	عمده‌فروشی و خردۀ فروشی
*	۰/۲	۰/۲	۰/۱	۰/۹	۰/۸	۰/۱	۰/۵	۰/۵	هتل و رستوران
۰/۳	۲/۶	۲/۴	۰/۷	۷/۱	۶/۴	۰/۵	۴/۷	۴/۳	حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات
*	۰/۱	۰/۱	۰/۵	۱/۴	۱/۳	۰/۳	۰/۷	۰/۶	واسطه‌گری‌های مالی
۰	۰/۱	۰/۱	۰/۵	۱/۰	۰/۹	۰/۳	۰/۵	۰/۵	مستغالت، اجاره و خدمات کسب و کار
۱۱/۵	۴/۹	۵/۴	۶۷/۳	۲۵/۲	۳۰/۱	۴۳/۱	۱۴/۳	۱۷/۱	خدمات عمومی و اجتماعی
۱/۰	۲/۰	۱/۹	۸/۱	۱۵/۰	۱۴/۲	۵/۰	۸/۰	۷/۷	امور عمومی و دفاع
۷/۵	۲/۱	۲/۵	۴۷/۳	۶/۵	۱۱/۲	۳۰/۱	۴/۱	۶/۷	آموزش
۲/۶	۰/۴	۰/۶	۸/۱	۱/۸	۲/۶	۵/۷	۱/۱	۱/۵	بهداشت و درمان و مددکاری اجتماعی
۰/۴	۰/۴	۰/۴	۳/۸	۱/۹	۲/۱	۲/۳	۱/۱	۱/۲	سایر خدمات عمومی و اجتماعی
*	۰/۱	۰/۱	۰/۳	۰/۵	۰/۵	۰/۲	۰/۳	۰/۳	سایر فعالیت‌های خدماتی

۶-۵-۷- وضعیت بخش صنعت در استان زنجان

علی‌رغم وجود برخورداری از امکانات لازم جهت توسعه‌ی صنعتی در استان نظیر

- وجود کانسارهای غنی و وجود محصولات قابل توجه کشاورزی (مواد اولیه‌ی مورد نیاز

(صنعت)

- وجود پتانسیل کافی از قبیل آب، انرژی، نیروی انسانی و سایر تاسیسات زیربنایی
- نزدیکی به قطب‌های صنعتی در راستای تکمیل زنجیره‌های تولید
- ممنوعیت استقرار صنایع در شعاع ۱۲۰ کیلومتری استان تهران
- تقاضای زیاد برای کالاهای صنعتی

متاسفانه در حد قابلیت‌های موجود استان، توسعه‌ی صنعت به شکوفایی و رونق لازم دست نیافته است. به طوری که در آمارنامه‌ی سال ۱۳۸۰ استان ذکر گردیده تعداد کل کارگاه‌های بزرگ صنعتی (دارای ۱۰ نفر شاغل یا بیشتر) استان ۱۶۶ واحد بوده که از این تعداد ۱۵۱ واحد، خصوصی اداره می‌شده است.

از ۱۶۶ واحد مورد اشاره ۱۳/۹ درصد مربوط به صنایع غذایی و آشامیدنی، ۲۲/۹ درصد منسوجات، ۱/۸ درصد تولید کاغذ و محصولات کاغذی، ۶ درصد تولید مواد شیمیایی، ۱۱/۴ درصد صنایع کانی غیرفلزی، ۹/۶ درصد تولید فلزات اساسی و باقیمانده به سایر گروه‌های صنعتی اختصاص داشته است.

ضمناً گزارش عملکرد تخصیص زمین شرکت شهرک‌های صنعتی زنجان تا تاریخ

۱۳۸۲/۳/۵ در ادامه تشریح می‌گردد:

جدول شماره‌ی ۷: گزارش عملکرد تخصیص زمین تا تاریخ ۸۲/۳/۵

ردیف	شهرک صنعتی	فاز عملیاتی (هکتار)	زمین صنعتی (هکتار)	تعداد قرارداد	زمین واکذار شده (هکتار)	مبلغ قراردادهای منعقده (ریال)	باقیمانده زمین صنعتی (هکتار)
۱	زنجان ۱ و توسعه	۳۷۰/۳	۲۵۵/۵	۲۶۴	۱۷۶۰۰۰۵۴۷	۳۵۳۷۶۵۸۵۲۰۹	۷۹۴۹۹۴۵۳۴۱۲
۲	خرمده	۵۰	۳۳/۱۱	۱۹	۲۳۵۰۶۴۴۲۲	۸۱۵۸۰۳۷۷۱۹	۹۶۰۳۵۵۸۳۶۷۹
۳	تخصصی روی	۴۸/۲۸	۳۲	۳۷	۲۱۹۲۶۲۰۵۰	۶۵۶۳۵۵۲۲۴۸	۱۰۰۷۳۷۹۴۹۹۲
۴	خدابنده	۵۰	۲۹	۱۶	۱۲۷۸۰۳۶۹	۱۰۵۶۲۹۲۱۰۲	۱۶۲۱۹۳۱۰۳۶
۵	ابهر هیدج	۵۱/۵۱	۳۱/۵	۱۰	۴۱۵۱۴۵۵۰۲	۸۸۲۶۹۰۹۰۴	۲۷۳۴۸۵۴۴۹۸۳
۶	ماهنشان	۵۲	۳۲	۱۰	۲۳۶۱۵۴۶۶۹	۱۲۷۰۰۳۳۲۰	۲۹۶۳۸۴۵۰۰۳۷
۷	ابهر ۲	۴۴/۶	۳۱	۰	۰		۳۱
۸	زنجان ۲	۱۶۰	۵۸/۷۶	۰			۵۸۷۵۹۹۸۳۲۲
جمع کل							۲۶۲۱۴۳۴

۸-۵-۱- وضعیت بخش خدمات

بخش خدمات مجموعه‌ی فعالیت‌های متنوعی را شامل می‌گردد که عمدۀ فروشی، خردۀ فروشی، هتل و رستوران داری، حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات واسطه‌گری‌های مالی و ملکی و خدمات عمومی و اجتماعی را دربر می‌گیرد. در سال ۱۳۷۵ به استناد نتایج سرشماری، سهم این بخش از کل شاغلان ۱۰ ساله و بیشتر در اقتصاد استان ۳۱/۷ درصد بوده است، یعنی بعد از بخش کشاورزی که عمدۀ ترین بخش اقتصادی استان بوده خدمات، نقش قابل توجهی داشته است.

ضرورت گسترش سیستم حمل و نقل و شبکه‌ی ارتباطات، بسط و گسترش خدمات آموزشی و بهداشتی، اهمیت یافتن صنعت گردشگری و قابلیت‌های موجود طبیعی و تاریخی استان، توسعه‌ی آموزش عالی و تمایل به ادامه‌ی تحصیل و ... مجموعه‌ای از این دست عوامل در آینده نقش خدمات را در اقتصاد استان برتر می‌سازد.

تصویر وضعیت اشتغال‌زاibi بخش خدمات در وضع موجود در جدول شماره‌ی ۶ بند ۱-۵-۶ خلاصه گزارش منعکس گردیده است به‌طوری که ملاحظه می‌گردد در حال حاضر گروه عمدۀ فعالیت خدمات عمومی و اجتماعی خصوصاً در نقاط شهری استان بیشترین میزان شاغلان بخش خدمات را تشکیل می‌دهد.

۶-۱- رئوس مهمترین برنامه‌های بخشی و منطقه‌ای

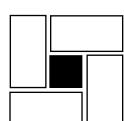
- تکمیل آزادراه زنجان- تبریز
- ارتقای محور زنجان، تهم، چورزق به راه اصلی و اتصال آن به مسوله
- احداث سد گلابر

- افزایش و توسعه‌ی اراضی کشاورزی آبی از طریق ایجاد کانال‌های آبرسانی و ذخیره‌ی آب با ایجاد سد و ...
- انجام اقدامات آبخیزداری جهت جلوگیری از فرسایش خاک و پرشدن دریاچه‌ی سد منجیل از رسوبات از طریق احیای مراتع، کشت درختان، ایجاد سد و بندهای لازم، گابیون‌بندی و ...
- متنوع ساختن بافت معیشتی جامعه‌ی روستاییان از طریق گسترش فعالیت‌های غیرکشاورزی به‌ویژه صنایع روستایی
- ایجاد تعادل نسبی در عرضه‌ی خدمات به جامعه‌ی روستایی
- طراحی نظام سلسله مراتبی خدمات رسانی به جامعه‌ی روستایی براساس مصوبه‌ی شورای عالی شهرسازی و معماری ایران
- تجهیز شهر زنجان از لحاظ ارایه‌ی خدمات تخصصی برتر و سایر شهرها به عنوان ارایه دهنده‌ی خدمات پشتیبان تولید و ...

۱-۷-۱- اعتبارات عمرانی استان

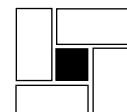
۱-۷-۱- اعتبارات عمرانی استان و میزان رشد آن در فاصله‌ی سال‌های مورد بررسی

بررسی عملکرد اعتبارات عمرانی دستگاه‌های اجرایی استان از محل درآمد عمومی براساس مندرجات فصل ۱۹ سالنامه‌ی آماری سال ۱۳۸۰ استان انجام گرفته است. براین اساس ملاحظه می‌گردد که عملکرد اعتبارات عمرانی از ۱۰۴,۴۱۳,۳۱۱,۰۰۰ ریال در سال ۱۳۷۵ در دو سال متوالی کاهش حاصل نموده و به ۸۱,۶۰۸,۸۷۶,۰۰۰ ریال در سال ۱۳۷۷ می‌رساند یعنی به‌طور متوسط عملکرد اعتبارات عمرانی طی سال‌های ۱۳۷۵-۷۷ هر ساله از متوسط رشدی معادل ۱/۱۳- درصد برخوردار می‌گردد. پس از آن میزان عملکرد عمرانی سیری صعودی یافته به‌طوری که در سال ۱۳۸۰ به ۱۶۶,۳۹۲,۳۷۵,۰۰۰ ریال بالغ می‌گردد که این میزان افزایش دلالت بر

برخوردار شدن اعتبارات مذکور از متوسط رشد سالانه‌ای معادل ۲۶/۸ درصد در طی سال‌های ۱۳۷۷-۸۰ دارد.

در مجموع در فاصله‌ی سال‌های ۱۳۷۵-۸۰ میزان عملکرد اعتبارات عمرانی با نرخ رشد سالانه‌ای معادل ۹/۸ درصد افزایش حاصل نموده است.

۲- بررسی و شناخت ناحیه

۱- ۲- خصوصیات جغرافیایی و اقلیمی

۱-۱- موقعیت جغرافیایی با توجه به تقسیمات کشوری

ناحیه‌ی زنجان مشتمل بر شهرستان‌های ایجرود، طارم با زنجان و ماهنشان با مساحتی معادل ۱۳۶۱۳ کیلومترمربع که $61/4$ درصد کل سطح استان را شامل می‌گردد. در موقعیت جغرافیایی درجه و ۵ دقیقه تا ۳۷ درجه ۱۵ دقیقه‌ی عرض شمالی و ۴۷ درجه و ۱۰ دقیقه تا ۴۹ درجه و ۱۵ دقیقه‌ی طول شرقی استقرار دارد.

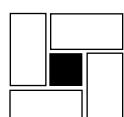
این ناحیه از شمال به استان‌های اردبیل و آذربایجان شرقی، از شمال شرقی به استان گیلان، از جانب شرق به شهرستان ابهر، از جنوب به شهرستان خدابند، از جنوب غرب به استان کردستان و از سمت غرب به استان آذربایجان غربی محدود می‌باشد.

جدول شماره‌ی ۸: مشخصات عمومی شهرستان‌های واقع در ناحیه‌ی زنجان براساس تقسیمات کشوری در سال ۱۳۸۰

نام شهرستان	مساحت (کیلومترمربع)	تعداد بخش	تعداد شهر	تعداد دهستان
ایجرود	۱۸۲۹	۲	۲	۴
زنجان	۶۷۶۳	۳	۱	۱۲
طارم	۲۲۳۵	۲	۲	۵
ماهنشان	۳۷۸۶	۲	۲	۵
ناحیه‌ی زنجان	۱۳۶۱۳	۹	۷	۲۶

۱-۲- وضعیت اقلیمی ناحیه

- دمای هوا در سطح ایستگاه‌های هواشناسی موجود در ناحیه از میانگین حداقل $4/3$ - درجه‌ی سانتیگراد و در ایستگاه حسین‌آباد تا میانگین حداقل 26 درجه‌ی سانتیگراد در ایستگاه مشمپا نوسان داشته و حداقل مطلق دمای هوا $28/6$ - در زنجان و حداقل مطلق $47/5$ درجه‌ی سانتیگراد در ایستگاه تکمه‌تاش گزارش شده است.

- میزان بارندگی سالانه در سطح ناحیه از حداقل ۲۷۲/۲ میلیمتر در ایستگاه مشمپا در شمال شهرستان ماهنشان تا حدکثر ۳۶۷/۲ میلیمتر در ایستگاه قلتوق در جنوب شهرستان زنجان متغیر بوده است.
- میزان رطوبت نسبی در ناحیه ای زنجان از حداقل ۵۱/۵ درصد در ایستگاه حسینآباد تا ۶۸/۷ درصد در ایستگاه مشمپا در نوسان گزارش شده است.
- تعداد روزهای یخبندان در ناحیه به طور متوسط ۱۱۹/۷ روز گزارش گردیده که از حداقل ۸۵/۳ روز در ایستگاه مشمپا تا حدکثر ۱۳۷/۲ روز در ایستگاه قلتوق متغیر بوده است.
- بادهای شرقی و غربی به ترتیب اصلی‌ترین بادهای ناحیه در محدوده‌ی زنجان را تشکیل می‌دهد.

۳-۱-۲- جدول اقلیمی ناحیه

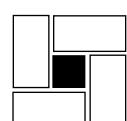
مطابق جدول طراحی شده می‌باشد حداقل و حدکثر میزان هریک از شاخص‌های اقلیمی در ناحیه درج گردد. با توجه به اینکه در بند ۲-۱-۲ مطالب مورد نیاز بیان گردیده از درج جدول خودداری می‌گردد.

۲-۲- مسائل کلی زمین‌شناسی

۱-۲-۲- جدول ترکیب تیپ اراضی ناحیه

جدول شماره‌ی ۹: تیپ اراضی ناحیه زنجان

درصد به کل	مساحت (هکتار)	شرح
۴۹/۸	۶۸۱۹۳۳/۲۶	کوهها
۳۱/۳	۴۲۷۶۶۴/۲۲	تپه‌ها
۱۷/۰	۲۳۲۶۶۵/۸۳	فالات‌ها و تراس‌های بلند
۱/۶	۲۱۴۳۳/۲	جمع تیپ دشت‌ها
۰/۱	۱۶۶۹/۷۶	واریزه‌های بادبزنی شکل سنگریزه‌دار
۰/۲	۲۸۴۹/۹۳	سایر
۱۰۰/۰	۱۳۶۸۲۱۶/۲	جمع

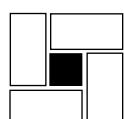
۲-۲-۲- وضعیت توپوگرافی، شیب‌های اصلی و مهمترین ارتفاعات ناحیه

این ناحیه از نظر وضعیت پستی و بلندی، بسیار متنوع می‌باشد و از حداقل حدود ۳۰۰ متر در منطقه گیلوان تا حداکثر بالغ بر ۳۲۰۰ متر از سطح دریا در ماهنشان ارتفاع دارد. قیزلارقلعه سی در شهرستان ماهنشان با ۳۲۱۴ متر ارتفاع از سطح دریا، بلندترین نقطه ارتفاعی ناحیه را تشکیل می‌دهد و در مراتب بعد کوه ابدال در شهرستان ماهنشان و کوه ولیدر در جنوب‌غربی شهرستان طارم به ترتیب با ۳۰۹۹ و ۲۸۷۳ متر ارتفاع از سطح دریا، بلندترین نقاط موجود در ناحیه زنجان را تشکیل می‌دهند.

وضعیت شیب در سطح ناحیه زنجان براساس نقشه‌های اطلس شیب ایران که توسط موسسه‌ی جغرافیایی دانشگاه تهران تهیه گردیده، صورت گرفته است. براین اساس ملاحظه می‌گردد که ۰/۰۴ درصد از کل سطح ناحیه کمتر از یک درصد شیب داشته است. ۰/۰۹ درصد سطح ناحیه از شبیب بین ۱ تا ۳ درصد برخوردار است. شیب‌های ۳ تا ۵ و ۵ تا ۱۰ درصد نیز به ترتیب ۷/۹۸ و ۱۷/۶۸ درصد از کل سطح ناحیه را به خود اختصاص داده‌اند. ۱۰/۵۱ درصد از مساحت ناحیه نیز بین ۱۰-۱۵ درصد شیب دارند. بنابراین ملاحظه می‌گردد که بالغ بر ۳۶/۸ درصد از کل ناحیه دارای شبیب بیش از ۱۵ درصد می‌باشند. لازم به توضیح است که دو شهرستان طارم و ماهنشان نسبت به بقیه‌ی ناحیه کوهستانی‌تر می‌باشند و درصد اراضی دارای شیب بالای ۱۵ درصد در این دو شهرستان به ترتیب ۴/۵۰ و ۴۹/۵۰ درصد کل مساحت شهرستان‌های مذکور به دست آمده است.

۲-۲-۳- وضعیت لرزه‌خیزی زمین

ایران در کمربند لرزه‌خیز آلپ-هیمالیا قرار دارد و از این حیث از آسیب‌پذیرترین کشورهای جهان به شمار می‌آید. بنابراین استان زنجان و به تبع آن ناحیه‌ی مورد مطالعه نیز از این قضیه

مستثنی نمی‌باشد. نتیجه‌ی بررسی‌های زمین ساختی دلالت بر آن دارد که چهارگسل مهم استان زنجان و در نتیجه ناحیه‌ی مورد نظر را تحت تاثیر قرار می‌دهند:

۱- گسل آوج که از نوع گسل‌های معکوس می‌باشد بزرگترین گسل در منطقه‌ی آبگرم-

کبودرآهنگ می‌باشد که از جهت جنوب‌شرقی- شمال‌غربی برخوردار است.

۲- گسل تبریز که از شمال تبریز تا کوههای آرارات ادامه دارد. این گسل از فعال‌ترین

گسل‌های ایران می‌باشد. طول جانبی این گسل از ابهر کوه تا آرارات ترکیه بیش از ۶۰۰ کیلومتر است.

۳- گسل حسن‌آباد (ایپک) که در شمال گسل آوج و به موازات آن قرار گرفته است،

زمین‌لرزه‌ی بویین‌زهرا در سال ۱۹۶۲ میلادی را ایجاد نمود.

۴- گسل سلطانیه که ۱۵۰ کیلومتر طول دارد به موازات کوههای سلطانیه و در

حاشیه‌ی بخش شمالی آن قرار دارد. با توجه به وجود گسل‌ها، دوری و نزدیکی آنها و

مجموعه‌ای از عوامل دیگر در طرح کالبدی ملی پهنه‌بندی در ارتباط با لرزه‌خیزی کشور

صورت گرفته است که در این پهنه‌بندی بخش اعظم ناحیه‌ی زنجان در پهنه با خطر

نسبتاً پایین قرار گرفته است. خاطرنشان می‌سازد که قسمت‌های کوچکی از پهنه‌ی

شمال و شمال‌شرق از خطر متوسط یا نسبتاً بالا برخوردار می‌باشد.

۲-۳- وضعیت آب‌های سطحی و موقعیت مسیل‌ها در ناحیه

ناحیه‌ی زنجان در حوزه‌ی آبریز قزل‌اوزن واقع گردیده است. این رودخانه بزرگترین و

اصلی‌ترین جریان سطحی ناحیه به‌شمار می‌رود که تمامی آب‌های سطحی ناحیه را از طریق

رودخانه‌های فرعی‌تر و نیز مسیل‌ها جذب نموده و از ناحیه خارج و به دریاچه پشت سد منجیل

می‌ریزد. این رودخانه از چهل‌چشمۀ کردستان و همدان سرچشمۀ گرفته و از جنوب شهرستان

ایجرود وارد ناحیه می‌شود. در قسمت شمال غربی شهرستان زنجان از ناحیه خارج و مجدداً از غرب شهرستان طارم وارد ناحیه می‌شود و نهایتاً در شمال شرقی ناحیه به دریاچه‌ی سد منجیل می‌ریزد. زنجانرود که از ابتدای دشت زنجان- سلطانیه آغاز می‌شود، در شمال روستای قیطول به قزل‌اوزن می‌ریزد، ارتفاعات طارم و سلطانیه و رودخانه‌های رامین، تهم و سارمساقلونیر مسیل‌های فصلی تغذیه‌کننده‌ی آب آن می‌باشند.

سجادسرود نیز از رودخانه‌های دائمی ناحیه می‌باشد. از دشت سجادس سرچشمۀ گرفته و پس از پیوستن رودخانه‌ی اوزن دره به آن به رودخانه‌ی خوین تغییر نام می‌دهد و در حوالی روستای ینگی‌کند به قزل‌اوزن می‌ریزد.

انگوران چای نیز از جریانات دائمی ناحیه است که دارای چهارشاخه‌ی اصلی به اسمی انگوران، الله‌لو، کاکا و حلب می‌باشد. این رودخانه که از ارتفاعات غرب ناحیه سرچشمۀ گرفته در شمال روستای لیلاند به قزل‌اوزن می‌ریزد.

قلعه‌چای نیز از رودخانه‌های دائمی ناحیه است که در غرب قزل‌اوزن جاری است. علاوه بر رودخانه‌های فوق‌الذکر می‌توان به تلخه‌رود، سوراب، لجام‌گیر، دربند، چمن‌گین، آب‌بر، قلات آق زوج‌چای و ... نیز اشاره نمود.

۱-۳-۲- بررسی سیل‌خیزی ناحیه

به‌طوری که عنوان شد ناحیه‌ی مورد مطالعه را یک ناحیه‌ی کوهپایه‌ای- کوهستانی تشکیل می‌دهد که در آن رودخانه‌ها و مسیل‌های فراوانی جاری است. بنابراین با توجه به این ویژگی و احتمال بارندگی‌های شدید و نیز عدم رعایت دقیق حریم رودخانه‌ها و استقرار پاره‌ای از آبادی‌ها در پهنه‌های سیل‌گیر احتمال وقوع این حادثه‌ی طبیعی غیرمتربقه وجود دارد. در این ارتباط لیست روستاهای شناسایی شده در معرض سیل از طریق بنیاد مسکن انقلاب اسلامی اخذ گردید که عبارتند از:

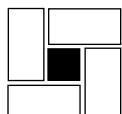
روستای هزاررود از دهستان آب برد، روستای سیاه رود از دهستان درام و روستاهای تازه کند و زاچکان از دهستان چورزق شهرستان طارم، روستاهای حسن آباد چای کند، قره زکی، قشلاق جوق علیا و سفلی، اکیز قشلاقی و انگوران، روستاهای مغانلو، کهریزبیک، برون قشلاق و قره گل از دهستان قزل گچیلو، روستاهای سریک، حلب سفلی و علیا، قره باتلاق، آفکند و بهستان از دهستان ماهنشان شهرستان ماهنشان، روستای ایچ از دهستان گلابر شهرستان ایجرود و روستای قشلاق از دهستان قره پشتلوی بالا از شهرستان زنجان در معرض سانحه‌ی سیل قرار داشته‌اند که از این میان تاکنون روستاهای حسن آباد چای کند، حلب سفلی و علیا از شهرستان ماهنشان، روستای قمچاق از شهرستان ایجرود و روستای قشلاق از شهرستان زنجان جابجا شده‌اند.

۲-۴- منابع طبیعی مهم

۱-۴- جنگل‌ها و مراتع

جنگل‌های استان عمده‌ای در دو شهرستان طارم و ماهنشان یعنی در ناحیه‌ی زنجان استقرار دارند براساس مندرجات سالنامه‌ی آماری سال ۱۳۸۰ سطح جنگل‌های موجود در ناحیه ۹۲۰۰۰ هکتار گزارش گردیده که گونه‌های درختی نادری چون ارس، بلوط، کاج، گردو، ازگیل، زالزالک، سیاه‌تلو، افرا، داغ‌دافان، ولیک، آبلالو تلخه و بادام کوهی در آن وجود دارد.

در وضع موجود از کل سطح ناحیه‌ی زنجان ۵۲۲۱ هکتار یا 40% درصد کل ناحیه به مراتع متراکم، ۱۸۱۸۱/۸۱ هکتار یا $1/3$ درصد به مراتع نیمه‌متراکم، $23342/21$ هکتار یا $1/7$ درصد کل ناحیه به مراتع کم‌متراکم و $181977/31$ هکتار حدود $13/4$ درصد سطح ناحیه نیز به مراتع مخلوط با اراضی دیم اختصاص دارد.

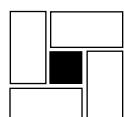
۲-۴-۲- وضعیت معادن در ناحیه

ناحیه‌ی زنجان با برخورداری از منابع غنی معدنی از این نظر در کشور از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است به‌طوری که بزرگترین معدن سرب و روی کشور در این ناحیه استقرار دارد و علاوه بر آن کانسارهای آهن، فلدسپات، براسیت (بر)، خاک‌های صنعتی، نمک و سنگ‌های ساختمانی مجموعه‌ی متنوع کانسارهای موجود را تشکیل می‌دهد.

در مجموع معادن فعال ناحیه‌ی زنجان در وضع موجود شامل ۹ معدن سنگ گرانیت، ۵ معدن سنگ لاشه، ۸ معدن فلدسپات، ۴ معدن گچ، ۹ معدن خاک صنعتی، ۴ معدن نمک، ۲ معدن مس، ۳ معدن آهن، ۱ معدن زغالسنگ، ۲ معدن سنگ چینی، ۳ معدن بروبراسیت، ۲ معدن سرب و روی، ۱ معدن سولفات منیزیم، پتاسیم و بر، ۱ معدن منگنز، ۱ معدن منیزیت، ۱ معدن پرلیت، ۱ معدن تراورتن و ۱ معدن آهک در مجموع ۵۸ معدن فعال در سطح ناحیه زنجان دایر می‌باشد. موارد مذکور به غیر از قابلیت‌های معدنی در دست مطالعه و یا پتانسیل‌های شناخته نشده ناحیه می‌باشد.

۲-۴-۳- منابع آب و ظرفیت‌های آبی

ناحیه‌ی زنجان در حوزه‌ی آبریز رودخانه‌ی قزل‌اوزن قرار دارد. این حوزه از تعدادی زیرحوزه شامل زیرحوزه‌های زنجانرود، سجاسرود، انگوران چای، قلعه‌چای و تعدادی دیگری زیرحوزه‌های کوچک تشکیل شده است. به‌طوری که قبل از عنوان شدن رودخانه‌ی قزل‌اوزن جمع‌کننده‌ی کل آب‌های سطح‌الارضی ناحیه و هدایت‌گر آنها به سمت دریاچه‌ی سد منجیل می‌باشد. این رودخانه سالانه $4/2$ میلیارد مترمکعب آب را وارد سد منجیل می‌سازد، به بیان دیگر رقم مذکور کل میزان آبی است که سالانه از محدوده‌ی ناحیه‌ی زنجان خارج می‌گردد. این امر خود دلالت بر پتانسیل آبی بسیار قوی موجود در ناحیه‌ی مورد بررسی دارد. میانگین آبدی سالانه‌ی رودخانه‌ی

سجاس‌رود در ایستگاه ینگی کند در یک دوره‌ی ۲۸ ساله ۱۳۵/۲۹ میلیون مترمکعب، زنجان‌رود در ایستگاه سرچم در یک دوره‌ی ۳۱ ساله ۱۴۸/۸۵ میلیون مترمکعب و رودخانه‌ی تهم چای در محل ایستگاه پالتلو در یک دوره‌ی ۱۵ ساله ۳۴/۸۲ میلیون مترمکعب گزارش گردیده است.

منابع آب‌های زیرزمینی و مقدار تخلیه سالانه آنها در سال آبی ۱۳۷۹-۸۰ نیز به شرح جدول

ذیل می‌باشد.

جدول شماره‌ی ۱۰: منابع آب‌های زیرزمینی و مقدار تخلیه سالانه آنها

چشممه		قنات		چاه نیمه عمیق		چاه عمیق		شهرستان
تعداد	تخلیه سالانه	تعداد	تخلیه سالانه	تعداد	تخلیه سالانه	تعداد	تخلیه سالانه	
۴۰/۷	۵۷۹	۱۹/۲	۱۱۶	۱۴/۱۳۰	۸۳۱	۲۵/۷۳	۱۶۶	ایجرود
۶۲/۸۹	۸۱۴	۱۸/۳	۱۵۷	۸۰/۲۸	۲۸۲۸	۱۴۵/۳	۹۲۵	زنجان
۶۵/۸۴	۴۹۶	۲۴/۶	۴۶	۱۷/۳۱	۴۲۶	۲/۸۵	۲۳	طارم
۴۷/۴۹	۴۴۳	۹/۷	۱۱۴	۱۳/۵۵	۸۱۵	۰/۷۹۸	۸	ماهنشان
۲۱۶/۹۲	۲۳۳۲	۷۱/۸	۴۳۳	۱۲۵/۲۷	۴۹۰۰	۱۷۴/۶۷۸	۱۱۲۲	کل ناحیه

۴-۳-۲- منابع حفاظت شده‌ی زیست محیطی

در سطح ناحیه‌ی زنجان مناطقی دارای استعدادهای بالقوه و بالفعل از نظر حفظ و احیای رستنی‌ها و حفظ و تکثیر و پرورش جانوران وحشی بوده که توسط سازمان حفاظت محیط‌زیست به عنوان مناطق حفاظت شده، پناهگاه حیات وحش، مناطق ممنوعه (شکار) و مناطق امن شناسایی گردیده و پس از تصویب در مراجع ذی‌صلاح مورد حفاظت و کنترل قرار گرفته است که عبارتند از:

- منطقه‌ی حفاظت شده‌ی انگوران
- پناهگاه حیات وحش انگوران
- منطقه‌ی حفاظت شده‌ی سرخ‌آباد
- منطقه‌ی ممنوعه‌ی شهرین

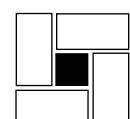
ضمیماً در منطقه‌ی حفاظت شده‌ی انگوران دو منطقه‌ی امن بیلاقی بلقیس و گرده‌ی تاج نیز تعیین گردیده است.

دره‌های سرسبز در منطقه‌ی طارم، وجود چشمه‌سارها، قلل مرتفع و جاری بودن رودخانه‌های متعدد نیز در جای ناحیه مورد بررسی، مناظر طبیعی دل‌انگیزی را به وجود آورده است که از امکانات بالقوه جذب گردشگر در ناحیه به‌شمار می‌آید.

۵-۴-۳- سایر منابع طبیعی مهم

براساس اطلاعات موجود در نقشه قابلیت اراضی بالغ بر ۶۰ درصد کل اراضی موجود در ناحیه‌ی زنجان را اراضی حفاظتی و بایر تشکیل می‌دهند که اهمیت حفظ و کنترل آنها برای جلوگیری از فرسایش خاک و ... حایز اهمیت است. دریاچه‌های ایجاد شده در پشت سدهای موجود، خصوصاً بخشی از دریاچه‌ی سد منجیل که در ناحیه‌ی زنجان قرار دارد اگرچه به وسیله‌ی عامل انسانی به وجود آمده است ولی به دلیل ایجاد اکوسیستم خاص خود و منطقه‌ی حایز اهمیت می‌باشد.

سطوح وسیعی از اراضی ناحیه نیز زیرکشت محصولات زراعی چه نوع آبی و چه نوع دیم آن رفته است و نیز باعداری در منطقه نیز رایج می‌باشد که در مباحث مربوط به خود بدان پرداخته خواهد شد اما در هر حال جزء منابع طبیعی ناحیه به‌شمار می‌آیند.

۶-۴-۲- جدول نحوه استفاده از اراضی وضع موجود ناحیه

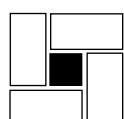
جدول شماره ۱۱: نحوه استفاده از اراضی وضع موجود ناحیه

ردیف	استفاده از اراضی	مساحت (هکتار)	درصد به کل
۱	اراضی کشاورزی بدون محدودیت	۵۱۸۹۹/۵۵	۳/۸
۲	اراضی کشاورزی با محدودیت	۷۰۴۸۰/۷۸	۵/۲
۳	اراضی زراعی مخلوط با باغ	۴۸۳۰۰/۵۰	۳/۵
۴	مجتمع‌های درختی و باغات	۵۹۷۹/۱۳	۰/۴
۵	جنگل‌های متراکم	۷۸۰۵/۴۰	۰/۶
۶	جنگل‌های نیمه متراکم	۹۹۴۳/۹۸	۰/۷
۷	جنگل‌های کم تراکم	۱۴۰۷۵/۵۴	۱/۰
۸	مراتع متراکم	۵۲۲۱/۰۰	۰/۴
۹	مراتع نیمه متراکم	۱۸۱۸۱/۸۱	۱/۳
۱۰	مراتع کم تراکم	۲۲۳۴۲/۲۱	۱/۷
۱۱	مراتع مخلوط با اراضی دیم	۱۸۱۹۷۷/۳۱	۱۳/۴
۱۲	اراضی سیلانی	۲۳۸۱/۲۵	۰/۲
۱۳	باتلاق‌ها و مرداب‌ها	۸۲/۵۳	۰/۰۰۶
۱۴	اراضی شور	۱۳۸/۷۹	۰/۰۱
۱۵	بایر و بیرون‌زدگی سنگی	۹۱۶۱۲۲/۴۲	۶۷/۶
۱۶	ناحیه‌ی زنجان	۱۳۵۵۴۳۲/۲۳	۱۰۰/۰

۶-۲- نحوه استقرار مراکز جمعیتی و فعالیت

براساس آمارهای جمعیتی ارایه شده توسط مرکز آمار ایران، در قالب طرح سرشماری کارگاهی سال ۱۳۸۱ کشور در این سال، ناحیه‌ی زنجان از ۷ نقطه‌ی شهری به نام‌های آب‌بر، چورزق، حلب، زرین‌آباد، ماهنشان، دندی و زنجان برخوردار بوده است که این ۷ نقطه در مجموع بالغ بر ۵۹/۶ درصد کل جمعیت ساکن در ناحیه را در این سال دارا بوده است.

کل آبادی‌های موجود در ناحیه ۷۶۷ آبادی ذکر گردیده که از این تعداد ۱۶۰ آبادی خالی از سکنه گزارش شده است. بنابراین ملاحظه می‌گردد که تعداد آبادی‌های دارای سکنه در سال ۱۳۸۱ معادل ۶۰۷ آبادی بوده است که از این تعداد ۱۵۷ آبادی یا ۲۵/۹ درصد کل

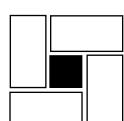
آبادی‌های دارای سکنه کمتر از ۱۰۰ نفر جمعیت داشته است. ۱۴۶ آبادی یا ۲۴/۱ درصد از کل آبادی‌های دارای سکنه جمعیتی بین ۲۴۹-۱۰۰ نفر بوده‌اند و ۲۴/۱ درصد از آبادی‌ها نیز در گروه جمعیتی ۴۹۹-۲۵۰ نفری قرار داشته‌اند. بنابراین در یک جمع‌بندی ملاحظه می‌گردد که در سال ۱۳۸۱ از کل آبادی‌های دارای سکنه ساکن ناحیه‌ی زنجان حدود ۷۴ درصد آنها کمتر از ۵۰۰ نفر جمعیت داشته و در مجموع ۳۷ درصد کل جمعیت روستایی ناحیه را در خود جای داده‌اند، حال آنکه ۲۶ درصد از آبادی‌ها که بیش از ۵۰۰ نفر جمعیت داشته‌اند، در مجموع ۶۳ درصد کل جمعیت روستایی را در خود جای داده‌اند.

عمده کانون‌های فعالیتی نظیر شهرک‌های صنعتی و یا کارخانجات منفرد در حول جاده‌ی ارتباطی تهران- تبریز استقرار یافته و توسعه‌ی خطی ناحیه را رقم زده‌اند. سایر مراکز فعالیتی نیز در کنار نقاط شهری موجود در ناحیه و یا آبادی‌های نسبتاً بزرگ مستقر می‌باشند خاصه شهر زنجان که مرکزیت استان را دارا بوده و کانون اصلی تمرکز فعالیت‌ها و اسکان جمعیت می‌باشد.

۱-۶-۲- عوامل موثر در نحوه استقرار مراکز جمعیتی و فعالیت در سطح ناحیه

مجموعه‌ای از عوامل طبیعی و انسان‌ساخت در نحوه استقرار و شکل‌گیری مراکز جمعیتی در ناحیه موثر بوده‌اند که به صورت تیتروار و اجمالی به مهمترین آنها اشاره می‌گردد:

- توبوگرافی و شبیب طبیعی اراضی از عوامل موثر در نحوه استقرار جمعیت و مراکز فعالیت بهشمار می‌آیند.
- به علت دسترسی به منابع آب تمرکز جمعیت و فعالیت بیشتر در حاشیه‌ی رودخانه‌ها صورت گرفته است.

علاوه بر دو مورد فوق که جزء عوامل طبیعی می‌باشند پاره‌ای از موارد نیز که انسان ساخت هستند در نحوه استقرار سکونتگاه‌ها و مراکز فعالیت موثر می‌باشند که عمدت‌ترین آنها را شبکه‌های ارتباطی تشکیل می‌دهند.

اهمیت جاده‌ی ترانزیت تهران- زنجان- تبریز و نهایتاً ارتباط با اروپا به حدی است که شکل توسعه ناحیه را در حول خود تعریف و مشخص نموده است. عبور راه‌آهن نیز تقریباً به موازات جاده‌ی مذکور این امر را تشدید نموده است.

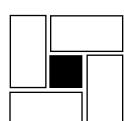
۲-۶-۲- چگونگی پراکندگی مراکز جمعیتی و فعالیت در سطح ناحیه با توجه به

عوامل طبیعی و جغرافیایی

به‌طوری که در بند ۲-۶-۱ عنوان شده، مجموعه‌ای از عوامل طبیعی و انسان ساخت در چگونگی پراکندگی مراکز جمعیتی و فعالیت نقش داشته و موجب پراکنش مراکز مذکور می‌گرددند. در تحلیلی که از بررسی توپوگرافی و شیب به عمل آمد ملاحظه می‌گردد که تقریباً در ارتفاع بیش از ۲۰۰۰ متر مرکز سکونتگاه‌ها بسیار اندک و یا فاقد آن می‌باشند. محدوده‌های غربی شهرستان ماهنشان، محدوده‌ی شمال شرقی و تا حدودی شرق شهرستان زنجان، محدوده‌هایی از شرق و شمال شرق و نیز غرب شهرستان طارم و نیز بخش‌هایی از دهستان بوغداندی و غنی‌بیگلو به دلیل استقرار مناطق کوهستانی با ارتفاع بیش از ۲ هزار متر عملاً یا خالی از سکنه بوده و یا از پراکنش کم جمعیت برخوردار می‌باشند.

بخش‌های شمالی و شمال‌غربی ناحیه (خصوصاً شهرستان زنجان) نیز از مرکز کمتر مراکز سکونتی و فعالیتی برخوردار می‌باشند.

رودخانه‌ها و دسترسی به منابع آب از عوامل تراکم و مرکز جمعیت و مراکز فعالیت به‌شمار می‌آیند. دشت وسیع زنجان و سایر دشت‌های موجود در ناحیه که امکان فعالیت‌های

کشاورزی و ... در آنها وجود دارد به محل‌های مناسبی جهت تمرکز مراکز سکونتی و فعالیت مبدل گردیده‌اند.

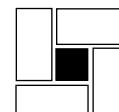
۳-۶-۲- بررسی وضعیت برخورداری روستاهای ناحیه از خدمات، امکانات رفاهی و

تأسیسات زیربنایی مختلف

آخرین اطلاعات در این ارتباط مربوط به تابستان سال ۱۳۸۲ می‌باشد و از این نظر اطلاعاتی که در جدول شماره ۱۲ ارایه گردیده است کاملاً به‌هنگام می‌باشد. در مجموع ۴۷ عملکرد خدماتی و رفاهی در روستاهای وجود داشته که اطلاعات آنها درج گردیده است. این آمار به تفکیک شهرستان نیز ارایه گردیده که تفاوت برخورداری از امکانات در میان روستاهای شهرستان‌های مختلف موجود در ناحیه قابل بررسی باشد.

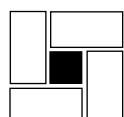
جدول شماره‌ی ۱۲: توزیع امکانات خدماتی و رفاهی موجود در روستاهای شهرستان‌های واقع در ناحیه‌ی زنجان در سال ۱۳۸۲

ردیف	نوع کاربری	تعداد روستاهای برخوردار از انواع عملکردها					ناحیه زنجان
		ماهنشان	طارم	ایجرود	زنجان		
۱	مرکز آموزش قبل از دبستان	-	-	۱	-		۱
۵۱۵	دبستان	۱۱۹	۸۶	۷۰	۲۴۰		۲
۱۴۶	مدرسه راهنمایی عادی	۴۷	۲۶	۲۱	۵۲		۳
۲۲	مدرسه راهنمایی مرکزی	۶	۹	۱	۶		۴
۱۱	مدرسه راهنمایی شبانه‌روزی	۳	-	۳	۵		۵
۱۱	دبیرستان عادی	۴	۶	-	۱		۶
۴	دبیرستان مرکزی	-	-	۱	۳		۷
۵	دبیرستان شبانه‌روزی	۲	-	-	۳		۸
۲۱	کلاس نهضت	۹	-	۱۲	-		۹
۵۵	صندوق پست	۳۶	۳	۱	۱۵		۱۰
۸	نمایندگی پست	۲	۴	۱	۱		۱۱

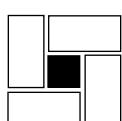
ادامه‌ی جدول شماره‌ی ۱۲

ناحیه زنجان	تعداد روستاهای برخوردار از انواع عملکردها					نوع کاربری	ردیف
	ماهنشان	طارم	ایجرود	زنگان			
۴	۲	۲	-	-		دفتر پست و مخابرات	۱۲
۱	-	-	۱	-		دفتر مستقل پست	۱۳
۳۴۱	۱۰۹	۴۸	۴۹	۱۳۵		دفتر مخابراتی	۱۴
۳۰	۲	۱۲	-	۱۶		مرکز تلفن	۱۵
۵۳۴	۱۲۵	۸۸	۷۴	۲۴۷		برق	۱۶
۵	-	۳	-	۲		پمپ بنزین	۱۷
۷۷	۲۵	۲۶	۲۵	۱		جایگاه عرضه مواد سوختی	۱۸
۵۰۵	۱۱۸	۸۸	۷۶	۲۲۳		مسجد و حسینیه	۱۹
۷	۲	۱	۲	۲		کتابخانه عمومی	۲۰
۱۴	۲	۱	۳	۸		کتابخانه روستایی	۲۱
۹	-	۲	۱	۶		مجموعه ورزشی	۲۲
۲۳	-	۹	۱۱	۳		امکانات ورزشی روباز	۲۳
۲	-	-	۲	-		بوستان بازی کودکان	۲۴
۳	-	-	۳	-		مهرانپذیر و سالن پذیرایی	۲۵
۳۵۷	۵۷	۷۳	۳۲	۱۹۵		آب آشامیدنی با شبکه انشعاب خصوصی	۲۶
۱۷۱	۴۶	۳۰	۲۵	۷۰		خانه بهداشت	۲۷
۲۴	۷	۲	۴	۱۱		مرکز بهداشتی و درمانی	۲۸
۶	۶	-	-	-		مرکز بهداشتی درمانی با تسهیلات زایمان	۲۹
۷	۶	۱	-	-		داروخانه	۳۰
۵۰۳	۱۲۰	۷۰	۷۳	۲۴۰		غسالخانه و گورستان	۳۱
۶۱	۱	-	۵۶	۴		حمام عمومی	۳۲
۲	-	۱	۱	-		جمع‌آوری و دفع بهداشتی زباله	۳۳

ادامه جدول شماره ۱۲

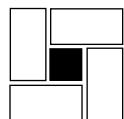
ناحیه زنجان	تعداد روستاهای برخوردار از انواع عملکردها					نوع کاربری	ردیف
	ماهنشان	طارم	ایجرود	زنجان			
۵۰	۱۰	۱۹	۵	۱۶		شرکت تعاوی رستایی	۳۴
۱۱۱	۷	۴۲	۳۱	۳۱		فروشگاه تعاؤنی رستایی	۳۵
۶	-	۲	۴	-		دفتر ترویج کشاورزی	۳۶
۵	-	۱	۴	-		دفتر ترویج و آموزش رستایی	۳۷
۱۳	۱	۷	۵	-		تمیزگاه ماشین آلات کشاورزی	۳۸
۲	-	۲	-	-		مرکز آموزش و ترویج صنایع دستی	۳۹
۵	-	۱	-	۴		جهاد دهستان	۴۰
۲۰	۱	۱۱	۳	۵		مرکز خرید	۴۱
۷	۱	۱	-	۵		خانه سازمان	۴۲
۶	۱	۲	-	۳		مرکز خدمات رستایی و عشایری	۴۳
۴	-	۳	۱	-		بانک	۴۴
۳	-	۳	-	-		دامپزشکی و داروخانه دامی	۴۵
۸	۷	-	۱	-		مطب	۴۶
۱۰	۱۰	-	-	-		کشتارگاه سنتی	۴۷
۶۰۷	۱۳۲	۹۷	۸۳	۲۹۵		تعداد آبادی‌های دارای سکنه	

۴-۲- استانداردها و ضوابط خدمات رسانی در محیط روستایی کشور و نحوه تجهیز

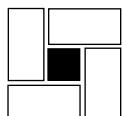
مراکز روستایی (۱)

توضیحات	حداکثر فاصله دسترسی (کیلومتر)		آستانه جمعیتی (نفر)		سطح منطقه روستایی			خدمات	تقسیمات
	فضاهای ناهموار	فضاهای هموار	فضاهای ناهموار	فضاهای هموار	حوزه	مجموعه	منظومه		
اموزشی	-	-	+1000	+1500	*	*	*	مراکز آموزش قبل از دبستان	آموزشی
	۲/۵	۲/۵	+150	+۲۰۰	*	*	*	دبستان	
	۳	۳	+1000	+1500	*	*	*	مدرسه راهنمایی عادی	
	۷	۱۰	-	-	*	*	*	مدرسه راهنمایی مرکزی	
	-	-	-	-	*	*	*	مدرسه راهنمایی شبانه روزی	
	۵	۸	+2500	+3500	*	*	*	دبیرستان عادی	
	۱۵	۲۰	-	-	-	*	*	دبیرستان مرکزی	
	-	-	-	-	-	*	*	دبیرستان شبانه روزی	
	-	-	+20000	+20000	-	-	*	هنرستان فنی، حرفه‌ای و کشاورزی	
	-	-	-	-	*	*	*	کلاس نهضت سوادآموزی	
بهداشتی و درمانی	۳	۵	۵۰۰-۱۰۰۰	۶۰۰-۱۵۰۰	*	*	-	خانه‌ی بهداشت	بهداشتی و درمانی
	۸	۱۲	+6000	+10000	-	*	*	مرکز بهداشتی - درمانی	
	-	-	۴0000	۴0000	-	-	*	مرکز بهداشتی - درمانی با تسهیلات زایمانی	
	۸	۱۲	-	-	*	*	*	داروخانه	
	-	-	-	-	-	*	*	مطب	
	-	-	-	-	*	*	*	جمع‌آوری و دفع بهداشتی زباله	
	-	-	-	-	*	*	*	جمع‌آوری و دفع بهداشتی فاضلاب	
	-	-	-	-	-	-	*	کشتارگاه بهداشتی صنعتی	
	-	-	-	-	-	*	*	کشتارگاه بهداشتی سنتی	
	-	-	-	-	*	*	*	غسالخانه و گورستان	
	-	-	-	-	*	*	*	بهسازی محیط روستا	
	-	-	۳000	۴000	-	*	*	مجتمع بهزیستی	
	-	-	+250	+250	*	*	*	آب آشامیدنی با شبکه‌ی انشعاب خصوصی	
	-	-	۱00-۲50	۱00-۲50	*	-	-	آب آشامیدنی با شیر برداشت مرکزی	
	-	-	-100	-100	*	-	-	آب آشامیدنی با منبع بهداشتی	
	-	-	-	-	*	*	*	حمام عمومی	

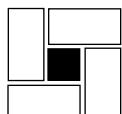
استانداردها و ضوابط خدمات رسانی در محیط روستایی کشور و نحوه تجهیز مراکز روستایی (۲)

توضیحات	حداکثر فاصله دسترسی (کیلومتر)		آستانه جمعیتی (نفر)		سطح منطقه روستایی			خدمات	تقسیمات
	فضاهای ناهموار	فضاهای هموار	فضاهای ناهموار	فضاهای هموار	حوزه	مجموعه	منظومه		
۲	-	-	+۱۰۰	+۱۰۰	*	*	*	تامین برق پمپ بنزین جایگاه عرضه‌ی مواد سوختی	انرژی
	-	-	+۴۰۰۰	+۵۰۰۰	-	*	*		
	۳	۳	+۴۰۰	+۵۰۰	*	-	-		
ارتباطات	-	-	-	-	-	-	*	راه اصلی راه فرعی	ارتباطات
	-	-	-	-	-	*	*		
	-	-	-	-	-	*	-	راه روستایی درجه‌ی ۱ با رویه‌ی آسفالت	
	-	-	-	-	*	*	-	راه روستایی درجه‌ی ۱ با رویه‌ی شنی	
	-	-	-	-	*	-	-	راه روستایی درجه‌ی ۲ با رویه‌ی شنی	
	-	-	-	-	*	-	-	راه روستایی درجه‌ی ۳ با رویه‌ی شنی	
	-	-	-	-	-	-	*	دفتر شرکت حمل و نقل کالا، بار و مسافر	
	-	-	+۸۰۰	+۱۰۰۰	*	*	*	ترمینال وسایل حمل و نقل	
	-	-	-۱۰۰	-۱۰۰	*	*	*	صندوق پست	
	۳	۵	۵۰۰-۲۵۰۰	۵۰۰-۲۵۰۰	*	-	-	نمایندگی پست	
	۱۲	۱۵	+۵۰۰	+۵۰۰	*	*	*	دفتر پست و مخابرات	
	۱۲	۱۵	+۲۵۰۰	+۲۵۰۰	*	-	-	دفتر مستقل پستی	
	۱۵	۲۰	۵۰۰-۲۵۰۰	۵۰۰-۲۵۰۰	*	-	-	دفتر مخابراتی	
	۱۵	۲۰	۱۰۰۰-۵۰۰۰	۱۰۰۰-۵۰۰۰	*	*	*	مرکز تلفن	

استانداردها و ضوابط خدمات رسانی در محیط روستایی کشور و نحوه تجهیز مراکز روستایی (۳)

توضیحات	حداکثر فاصله دسترسی (کیلومتر)		آستانه جمعیتی (نفر)		سطح منطقه روستایی			خدمات	تقسیمات
	فضاهای ناهموار	فضاهای هموار	فضاهای ناهموار	فضاهای هموار	حوزه	مجموعه	منظومه		
-	-	-	-	-	*	*	*	مسجد حسینیه کتابخانه‌ی عمومی کتابخانه‌ی روستایی مجموعه‌ی فرهنگی- هنری سینما مجموعه‌ی ورزشی امکانات ورزشی روباز بوستان بازی کودکان بوستان مهمانپذیر و سالن پذیرایی انجمن میراث فرهنگی	فرهنگی
	۸	۱۲	+۴۵۰۰	+۵۰۰۰	-	*	*		مذهبی
	-	-	-	-	*	*	*		ورزشی و
	۱۵	۲۰	+۱۵۰۰۰	+۲۰۰۰۰	-	-	*		گردشگری
	۱۵	۲۰	+۳۰۰۰۰	+۴۰۰۰۰	-	-	*		
	۱۰	۱۵	+۴۵۰۰	+۵۰۰۰	-	*	*		
	-	-	-	-	*	*	*		
	-	-	-	-	*	*	*		
	-	-	-	-	*	*	*		
	-	-	-	-	*	*	*		
-	۱۰	۱۲	+۱۰۰۰۰	+۱۰۰۰۰	*	*	*	بانک شرکت تعاونی روستایی فروشگاه تعاونی روستایی مرکز خرید و فروش کالا مرکز خدمات روستایی و عشايری دفتر ترويج کشاورزی دفتر ترويج آموزش روستایی دفتر دامپزشکی و داروخانه دامی دفتر تلقیح مصنوعی و اصلاح نژاد دام تعمیرگاه ماشین آلات کشاورزی و نقلیه مرکز آموزش و ترویج صنایع دستی و خانگی مرکز آموزش فنی و حرفه‌ای جهاد دهستان خانه‌ی سازمان	مالی، اقتصادی و پشتیبانی تولید
	-	-	-	-	*	*	*		
	-	-	-	-	*	*	*		
	-	-	-	-	*	*	*		
	-	-	-	-	*	*	*		
	-	-	-	-	*	*	*		
	-	-	-	-	*	*	*		
	-	-	-	-	*	*	*		
	۵	۷	-	-	*	*	*		
	-	-	-	-	*	*	*		
	*	-	-	-	*	*	*		
	-	-	-	-	-	-	*		
	-	-	-	-	-	-	*		
	-	-	-	-	*	*	*		
	-	-	-	-	*	*	*		

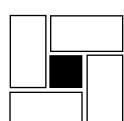
استانداردها و ضوابط خدماترسانی در محیط روستایی کشور و نحوه تجهیز مراکز روستایی (۴)

توضیحات	حداکثر فاصله دسترسی (کیلومتر)		آستانه جمعیتی (نفر)		سطح منطقه روستایی			خدمات	تقسیمات
	فضاهای ناهموار	فضاهای هموار	فضاهای ناهموار	فضاهای هموار	حوزه	مجموعه	منظومه		
-	-	-	-	-	*	*	*	واحدهای صنعتی و معدنی	تولید
-	-	-	-	-	*	*	*	ناحیه‌ی صنعتی	
-	-	-	-	-	*	*	*	مجتمع‌های تولید کشاورزی (زراعت و باغبانی، دام و طیور، شیلات و آبزیان) متناسب با استعدادهای منطقه	

۵-۶-۲- نتایج تحلیل کمی و کیفی خدمات و امکانات

چنانچه برای تحلیل کمی و کیفی خدمات و امکانات موجود در نقاط روستایی ناحیه،
استانداردها و ضوابط خدماترسانی در محیط روستایی کشور و نحوه تجهیز مراکز روستایی
مصطفوب شورای عالی شهرسازی و معماری ایران ملاک عمل قرار گیرد و جمعیت خدماترسانی و
ایجاد مراکز و تاسیسات رفاهی و زیربنایی در ارتباط با یک سری از خدمات در وضع بسیار
نامطلوبی قرار دارد.

تقریباً کل روستاهای ناحیه قادر مطب و داروخانه، هنرستان فنی، حرفه‌ای و کشاورزی، مرکز
آموزش قبل از دبستان، سیستم جمع‌آوری و دفع بهداشتی زباله، بستان بازی کودکان، مرکز
آموزش و ترویج صنایع دستی می‌باشد. در ارتباط با پارهای از خدمات مورد نیاز کمبود بسیار جدی
و امکانات در حد بسیار نازلی می‌باشد. مانند کتابخانه‌ی عمومی، کتابخانه‌ی روستایی، انواع
دبیرستان، جایگاه عرضه‌ی مواد سوختی، پمپ بنزین، مجموعه‌ی ورزشی، مهمانپذیر و سالن
پذیرایی، حمام عمومی، شرکت تعاوی روستایی، دفتر ترویج کشاورزی، دفتر ترویج و آموزش
روستایی و تعمیرگاه ماشین آلات کشاورزی. در ارتباط با برخی از انواع خدمات پوشش خدماتی

کامل نیست اما کمبودها نیز به صورت حاد و مسئله‌ساز خود را نشان نمی‌دهد از جمله این خدمات می‌توان به مدارس راهنمایی تحصیلی، تلفن، فروشگاه تعاونی و ... اشاره نمود.

دسته‌ای از خدمات نیز پوشش مناسبی را در سطح ناحیه ارائه می‌نماید که دبستان، آب و برق و مسجد از زمرة‌ی این گروه از خدمات می‌باشند.

به لحاظ کیفی وضعیت ساختمانی خدماتی موجود چه به لحاظ کیفیت ابنيه و چه به لحاظ تناسب فضا با عملکردی که در آن انجام می‌گیرد به هیچ وجه مناسب نیست.

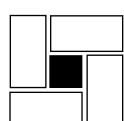
۶-۲-نتایج تحلیل حوزه‌های هم پیوند

چنانچه حوزه‌های هم پیوند خدماتی را با نظام خدمات رسانی پیشنهادی طرح مقایسه نماییم به جزء حوزه‌های هم پیوند آموزشی که تشابه زیادی با نظام خدمات رسانی پیشنهادی دارند و تا حد قابل توجهی سیستم خدمات رسانی شبکه بهداشت در انطباق با حوزه‌ی هم پیوند آموزشی و نظام خدمات رسانی پیشنهادی در سایر زمینه‌های خدماتی از جمله شرکت‌های تعاونی روستایی، مراکز فرهنگی و ... به دلیل کمبود شدیدی که وجود دارد، عملاً حوزه‌های هم پیوند خدماتی نمی‌تواند برهم انطباق داشته و مکمل یکدیگر باشند.

۶-۳- نحوه توزیع امکانات زیربنایی آبادی‌ها در سطح شهرستان

نحوه توزیع امکانات زیربنایی در آبادی‌های ناحیه بحسب شهرستان با ارتباط با پاره‌ای از مهمترین خدمات زیربنایی مورد مقایسه قرار گرفته است که اجمالاً بدان اشاره می‌گردد:

از نظر برخورداری آبادی‌های دارای سکنه از دبستان در شهرستان‌ها حداقل برخورداری مربوط به شهرستان زنجان با $\frac{81}{3}$ درصد و حداقل مربوط به شهرستان ماهنشان با $\frac{90}{2}$ درصد می‌باشد. درصد برخورداری روستاهای شهرستان‌های مستقر در ناحیه از مدرسه راهنمایی بین $\frac{21}{3}$ درصد در شهرستان زنجان تا $\frac{42}{4}$ درصد در شهرستان ماهنشان متغیر می‌باشد. بر این اساس

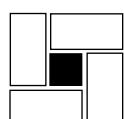

ملاحظه می‌گردد که از نظر داشتن دبستان و راهنمایی شهرستان ماهنشان از همه بهتر و سهم شهرستان زنجان از همه کمتر است. از نظر برخورداری از انواع دبیرستان کمترین سطح پوشش با ۱/۲ درصد مربوط به شهرستان ایجرود و بیشترین سهم با ۶/۲ درصد مربوط به شهرستان طارم گزارش گردیده است.

حدائق سهم تعداد خانه‌های بهداشت مربوط به شهرستان زنجان با ۲۳/۷ درصد و حداکثر مربوط به شهرستان ماهنشان با ۳۴/۸ درصد می‌باشد. پوشش شبکه برق رسانی بین حدائق ۸۳/۷ درصد در شهرستان زنجان تا حداکثر ۹۴/۷ درصد در شهرستان طارم متغیر گزارش شده است.

از نظر میزان برخورداری از صندوق‌پست در آبادی‌ها تفاوت بسیار فاحشی می‌باشد به‌طوری که ۱/۲ درصد از کل روستاهای دارای سکنه شهرستان ایجرود دارای صندوق‌پست هستند حال آن‌که این درصد برای شهرستان ماهنشان ۲۷/۳ درصد بدست آمده است. سهم برخورداری از شبکه اختصاصی آب لوله‌کشی بهداشتی از حدائق ۳۸/۶ درصد در شهرستان ایجرود تا حداکثر ۷۵/۳ درصد در شهرستان طارم نوسان داشته است.

به‌همین ترتیب چنانچه سایر خدمات زیربنایی را نیز مورد مقایسه قرار دهیم ملاحظه خواهد شد که در مجموع میزان برخورداری شهرستان‌های ماهنشان و طارم در قیاس با دو شهرستان دیگر از وضعیت مناسب‌تری برخوردار می‌باشد. البته این بدان معنا نیست که در همه‌ی زمینه‌ها وضع بدین منوال می‌باشد در مورد برخی از امکانات خدماتی سایر شهرستان‌ها از موقعیت مناسب‌تری برخوردار می‌باشد.

۲-۷- خصوصیات تاریخی، فرهنگی و اجتماعی ناحیه زنجان

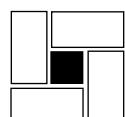
۱-۷-۱- پیشینه‌ی تاریخی مراکز سکونتی در سطح ناحیه

به طوری که در مبحث تاریخچه و یادمان‌های تاریخی استان عنوان شد کل استان زنجان که ناحیه موردنظر نیز بخش اعظم آن را تشکیل می‌دهد، از گذشته‌های بسیار دور یعنی از دوره‌های قبل از اسلام، قلمرو حکومت‌ها و تمدن‌های مختلف بوده است و وجود یادمان‌های متعدد تاریخی و فرهنگی در سکونتگاه‌های موجود در ناحیه اعم از روستایی و شهری نشان از خدمت تمدن و سکونت در این ناحیه دارد. وجود کاروانسراها به پل‌ها، امامزاده‌ها، بازار زنجان و ... مجموعه‌ای از این گونه ابینه‌های دال براین مدعاست. از جمله می‌توان به مسجد جامع و بازار زنجان در شهر زنجان، وجود شهر زیرزمینی در روستای خوئین و وجود امامزاده‌های متعدد در شهرها و آبادی‌های مختلف اشاره نمود.

۲-۷-۲- موقعیت و خصوصیات مناطق و آثار باستانی ناحیه

به دلیل اهمیت و ضرورت توجه و حفظ موقعیت‌ها، مناطق و محوطه‌های باستانی و حفاظت شده میراث فرهنگی با هماهنگی کامل با سازمان میراث فرهنگی استان نسبت به اخذ فهرست و مشخصات کامل محوطه و تپه‌های باستان دوران تاریخی، محوطه‌ها و تپه‌های دوره‌ی اسلامی، بنای‌های تاریخی اسلامی و بنای‌های دوران تاریخی و نیز پل‌های حائز اهمیت و واجد شرایط نگهداری و حفاظت، اقدام گردیده است که عیناً نقشه اخذ شده از سازمان مذکور بر روی نقشه‌های وضع موجود و پیشنهادی طرح جامع ناحیه منعکس گردیده است.

فهرست و مشخصات کامل هریک از نقاط و محوطه‌های و ... در گزارش اصلی طرح جامع ناحیه‌ی زنجان به تفصیل درج گردیده است که به دلیل کثرت آن‌ها از درج آن در خلاصه‌ی گزارش صرف نظر گردیده است.

۳-۷-۲- زبان و گویش مختلف مردم در سطح ناحیه

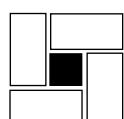
اصلی‌ترین گویش و زبان رایج در بین ساکنان ناحیه زنجان اعم از نقاط شهری و روستایی آن را زبان ترکی است. هرچند که زبان رسمی فارسی است اما در کنار گویش به زبان ترکی و فارسی در بخش‌هایی از ناحیه گویش‌های تاتی، در محدوده‌های کمی از شمال لهجه گیلکی و در قسمت‌هایی از سطح ناحیه به گویش کردی نیز محاوره می‌شود.

۴-۷-۲- میزان باسوسادی و وضعیت آموزش و سواد در سطح ناحیه

به استناد آمارهای بازسازی شده در سالنامه آماری سال ۱۳۸۰ استان زنجان، درصد باسوسادی جمعیت در کل استان زنجان در سال مذکور برای کل جمعیت ۶ ساله و بیشتر ۷۴/۵ درصد بوده است که این درصد برای ناحیه زنجان ۷۴/۷ درصد به دست آمده است. این شاخص برای مردان ۶ ساله و بیشتر استان ۸۱/۵ درصد محاسبه شده اما در ناحیه ۷۰/۷ درصد به دست آمده است. در ارتباط با زنان ۶ ساله و بیشتر ساکنان استان درصد باسوسادی ۶۷/۵ درصد گزارش گردیده که در ناحیه زنجان ۶۸/۵ درصد به دست آمده است به طوری که ملاحظه می‌گردد درصد باسوسادی در ناحیه با استان با اندازه نوساناتی جزیی مشابه هم بوده است اما در میان جمعیت ۶ ساله و بیشتر ساکن شهرستان‌های زنجان در نوسان بوده است. بیشترین درصد باسوسادی در سال ۱۳۷۵ در بین مردان ۶ ساله و بیشتر ۸۳/۹ درصد در شهرستان زنجان و برای زنان ساکن ناحیه بالاترین میزان باسوسادی در بین جمعیت ۶ ساله و بیشتر ۷۱/۷ درصد در شهرستان زنجان بوده است.

۵-۷-۲- خصوصیات ویژه‌ی قومی، فرهنگی و اجتماعی در سطح ناحیه

اگر مشخصه‌های اصلی فرهنگی، اجتماعی را زبان، مذهب و قومیت در نظر بگیریم (اگرچه مبحث اجتماعی وضعیت سوادآموزی، درآمد و ... مطرح می‌باشد) بایستی عنوان نمود که به لحاظ زبان و مذهب تقریباً ساکنان ناحیه یک دست می‌باشند چرا که مذهب قریب به اتفاق ساکنان را

شیعه اثنی عشری و زبان اکثریت قریب به اتفاق آن‌ها را ترکی تشکیل می‌دهد بنابراین به دلیل عدم وجود تنوع و تکثیر در دو شاخصه‌ی مورد ذکر، از این بابت ناحیه یک ناحیه همگن و یک‌دست به شمار می‌آید و زمینه‌ای برای وجود اختلاف و ... موجود نیست.

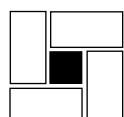
از نظر قومی گرچه در این ناحیه، ایلات و عشایر مختلفی درگذشته ساکن گردیده‌اند اما برخلاف پاره‌ای از نقاط کشور هیچگونه اختلافات قومی در این بخش از کشور وجود ندارد.

۲-۸- خصوصیات جمعیتی

۱-۲- جدول تحولات جمعیتی و میزان رشد سالیانه

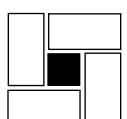
جدول شماره‌ی ۱۳: روند تحول جمعیت ناحیه زنجان به تفکیک شهرستان بر حسب نقاط شهری و روستایی در محدوده بازسازی شده سال ۱۳۸۱

نقاط روستایی		نقاط شهری		جمع		شرح	
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۷۵/۸	۲۰۰۳۳۲	۲۴/۲	۶۳۹۹۴	۱۰۰	۲۶۴۲۲۶	۱۳۴۵	جمعیت ناحیه‌ی زنجان
۶۸/۴	۲۳۲۲۰۰	۳۱/۶	۱۰۷۱۹۹	۱۰۰	۳۳۹۳۹۹	۱۳۵۵	
۵۱/۵	۲۳۸۵۰۷	۴۸/۵	۲۲۴۸۳۴	۱۰۰	۴۶۳۳۴۱	۱۳۶۵	
۴۳/۷	۲۳۲۳۶۶	۵۶/۳	۳۰۰۳۴۹	۱۰۰	۵۳۳۷۱۵	۱۳۷۵	
۴۰/۴	۲۲۸۹۰۵	۵۹/۶	۳۳۷۹۰۴	۱۰۰	۵۶۶۸۰۹	۱۳۸۱	
-	۱/۵	-	۵/۳	-	۲/۵	۴۵-۵۵	نرخ رشد سالانه (درصد)
-	۰/۳	-	۷/۷	-	۳/۲	۵۵-۶۵	
-	-۰/۲	-	۲/۹	-	۱/۴	۶۵-۷۵	
-	-۰/۳	-	۲/۰	-	۱/۰	۷۵-۸۱	
۹۵/۷	۳۳۷۹۷	۴/۳	۱۵۲۱	۱۰۰	۳۵۳۱۸	۱۳۴۵	جمعیت شهرستان ایجرود
۹۵/۶	۴۱۹۳۱	۴/۴	۱۹۲۲	۱۰۰	۴۳۸۵۳	۱۳۵۵	
۹۴/۶	۴۱۳۱۵	۵/۴	۲۳۷۸	۱۰۰	۴۳۶۹۳	۱۳۶۵	
۹۲/۷	۳۷۶۵۲	۷/۳	۲۹۷۰	۱۰۰	۴۰۶۲۲	۱۳۷۵	
۹۳/۶	۳۹۷۱۲	۶/۴	۲۷۱۶	۱۰۰	۴۲۴۲۸	۱۳۸۱	
-	۲/۲	-	۲/۴	-	۲/۲	۴۵-۵۵	نرخ رشد سالانه (درصد)
-	-۰/۱	-	۲/۲	-	-۰/۰۴	۵۵-۶۵	
-	-۰/۹	-	۲/۲	-	-۰/۷	۶۵-۷۵	
-	۰/۹	-	-۱/۵	-	۰/۷	۷۵-۸۱	

ادامه جدول شماره ۱۳

نقاط روستایی		نقاط شهری		جمع		شرح		
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد			
۶۳/۷	۱۰۳۱۳۰	۳۶/۳	۵۸۷۱۴	۱۰۰	۱۶۱۸۴۴	۱۳۴۵	جمعیت شهرستان زنجان	
۵۳/۴	۱۱۴۹۵۲	۴۶/۶	۱۰۰۳۵۱	۱۰۰	۲۱۵۳۰۳	۱۳۵۵		
۳۵/۰	۱۱۶۰۳۴	۶۵/۰	۲۱۵۲۶۱	۱۰۰	۳۳۱۲۹۵	۱۳۶۵		
۲۸/۶	۱۱۴۴۴۶	۷۱/۴	۲۸۶۲۹۵	۱۰۰	۴۰۰۷۴۱	۱۳۷۵		
۲۵/۶	۱۱۱۰۰۱	۷۴/۴	۳۲۲۶۸۰	۱۰۰	۴۳۳۶۸۱	۱۳۸۱		
-	۱/۱	-	۵/۵	-	۲/۹	۴۵-۵۵	نرخ رشد سالانه (درصد)	
-	+۰/۱	-	۷/۹	-	۴/۴	۵۵-۶۵		
-	-۰/۱	-	۲/۹	-	۱/۹	۶۵-۷۵		
-	-۰/۵	-	۲/۰	-	۱/۳	۷۵-۸۱		
۹۲/۲	۲۳۷۱۲	۷/۸	۲۰۱۴	۱۰۰	۲۵۷۲۶	۱۳۴۵	جمعیت شهرستان طارم	
۹۲/۴	۲۸۸۱۹	۷/۶	۲۳۶۸	۱۰۰	۳۱۱۸۷	۱۳۵۵		
۹۱/۴	۳۵۴۴۵	۸/۶	۳۳۲۶	۱۰۰	۳۸۷۷۱	۱۳۶۵		
۸۷/۱	۳۷۹۷۴	۱۲/۹	۵۶۰۸	۱۰۰	۴۳۵۸۲	۱۳۷۵		
۸۷/۰	۳۹۴۷۹	۱۳/۰	۵۹۰۷	۱۰۰	۴۵۳۸۶	۱۳۸۱		
-	۲/۰	-	۱/۶	-	۱/۹	۴۵-۵۵	نرخ رشد سالانه (درصد)	
-	۲/۱	-	۳/۵	-	۲/۲	۵۵-۶۵		
-	+۰/۷	-	۵/۴	-	۱/۲	۶۵-۷۵		
-	+۰/۶	-	+۰/۹	-	+۰/۷	۷۵-۸۱		
۹۵/۸	۳۹۵۹۳	۴/۲	۱۷۴۵	۱۰۰	۴۱۳۳۸	۱۳۴۵	جمعیت شهرستان ماهنشان	
۹۴/۸	۴۶۴۹۸	۵/۲	۲۵۵۸	۱۰۰	۴۹۰۵۶	۱۳۵۵		
۹۲/۲	۴۵۷۱۳	۷/۸	۳۸۶۹	۱۰۰	۴۹۵۸۲	۱۳۶۵		
۸۸/۸	۴۳۴۹۴	۱۱/۲	۵۴۷۶	۱۰۰	۴۸۷۷۰	۱۳۷۵		
۸۵/۴	۳۸۷۱۳	۱۴/۶	۶۶۰۱	۱۰۰	۴۵۳۱۴	۱۳۸۱		
-	۱/۶	-	۳/۹	-	۱/۷	۴۵-۵۵	نرخ رشد سالانه (درصد)	
-	-۰/۲	-	۴/۲	-	۰/۱	۵۵-۶۵		
-	-۰/۵	-	۳/۵	-	-۰/۲	۶۵-۷۵		
-	-۱/۹	-	۳/۲	-	-۱/۲	۷۵-۸۱		

۲-۸-۲- مقایسه میزان توزیع جمعیت در طرح‌های قبلی با میزان و توزیع جمعیت

واقعی و علل انحراف آن

طرح‌های ناحیه‌ای طرح‌های نو و جدیدی هستند که به تازگی و متعاقب تهیه طرح کالبدی ملی که طی آن کشور به تعدادی ناحیه تقسیم گردید، در دستورکار قرار گرفتند. قبل از تهیه‌ی طرح‌های ناحیه‌ای نیز طرح‌های جامع شهرستان تهیه می‌گردید که مطالعه طرح جامع شهرستان زنجان که در واقع کل ناحیه را تشکیل می‌دهد شروع گردید اما همان قرارداد به طرح ناحیه‌ای تبدیل شد، بنابراین ناحیه‌ی زنجان در قبل طرح مصوبی که امکان مقایسه جمعیت پیشنهادی آن با وضع موجود فراهم باشد، نداشته است.

۲-۸-۳- وضعیت و میزان مهاجرت در ناحیه

- به استناد نتایج سرشماری سال‌های ۱۳۶۵-۷۵ نقاط شهری ناحیه در مجموع مهاجرپذیری و نقاط روستایی آن مهاجرفرست می‌باشند.

- از کل مهاجران وارد شده به ناحیه‌ی زنجان $\frac{4}{4}$ درصد به شهرستان زنجان، $\frac{3}{10}$ درصد به شهرستان طارم، $\frac{1}{6}$ درصد به شهرستان ماهنشان و $\frac{2}{2}$ درصد به شهرستان ماهنشان وارد شده‌اند.

- بیشترین مهاجران وارد شده به شهرستان‌های طارم، ایجرود و ماهنشان قبل ساکن ناحیه بوده‌اند. این درصد برای ۳ شهرستان مذکور در حدود $\frac{80}{80}$ درصد می‌باشد در حالی که میزان مذکور برای شهرستان زنجان $\frac{54}{5}$ درصد است. در مقابل سهم نسبی مهاجران وارد شده از سایر استان‌ها برای شهرستان زنجان بالغ بر $\frac{40}{40}$ درصد و برای ۳ شهرستان دیگر بین $\frac{13}{13}$ تا $\frac{20}{20}$ درصد بوده است.

- مهمترین استان‌های مبدأ مهاجرت به ناحیه‌ی زنجان شامل استان زنجان $\frac{63}{6}$ درصد

و استان تهران ۱۵/۸ درصد بوده‌اند. بنابراین ملاحظه می‌گردد که وجه غالب

مهاجرت‌ها را مهاجرت‌های درون استانی تشکیل می‌داده‌اند.

۲-۹- وضعیت ارتباطات ناحیه :

۱-۹- وضعیت ارتباطات ناحیه با سایر مناطق

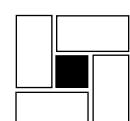
شهر زنجان مرکز استان، در ناحیه مورد مطالعه قرار دارد و محل تقسیم اغلب راه‌های استان می‌باشد. ناحیه زنجان در موقعیتی استقرار یافته که خط ترانزیت تهران- تبریز و نهایتاً اروپا از میان آن عبور می‌کند و دو مسیر ارتباطی نیز این ناحیه را از طریق شهرستان طارم و ایجرود به ترتیب به استان‌های گیلان و کردستان متصل می‌سازد ضمن آن که امکان ارتباط به استان اردبیل نیز از طریق قره‌پشتلو فراهم است.

ارتباطات ریلی نیز از طریق خط راه‌آهن تهران- تبریز از ناحیه زنجان برقرار است که در اقتصاد استان و سیستم حمل و نقل اعم از مسافری و باری نقش بهسزایی دارد. اگرچه سیستم حمل و نقل هوایی بسیار فعال نیست و نقش درخوری را در شبکه حمل و نقل استان ایفا نمی‌کند اما وجود فرودگاه زنجان دلیل بر وجود این قابلیت و امکان گسترش آن می‌باشد.

۲-۹-۲- وضعیت ارتباطات جاده‌ای، آبی، هوایی و ریلی داخل ناحیه

ناحیه زنجان فاقد ارتباطات آبی است و ارتباطات هوایی آن نیز علی‌رغم وجود فرودگاه در زنجان محدود می‌باشد. ارتباط ریلی در ناحیه زنجان نیز شامل خط آهن تهران- تبریز می‌باشد که ۱۱۶/۴۲ کیلومتر آن از درون ناحیه زنجان می‌گذرد و ایستگاه اصلی آن در ناحیه زنجان را ایستگاه زنجان تشکیل می‌دهد.

ارتباطات جاده‌ای در ناحیه زنجان را مجموعه‌ای از آزادراه، بزرگراه راه اصلی عریض و معمولی و راه‌های فرعی و نیز جاده‌های روستایی اعم از آسفالت، شوسه و خاکی می‌دهد.

حسب اطلاعات مندرج در سالنامه‌ی آماری سال ۱۳۸۰ استان زنجان، طول و مشخصات راههای موجود در ناحیه‌ی زنجان تحت پوشش اداره‌ی کل راه استان و نیز راههای روستایی تحت پوشش سازمان جهاد کشاورزی به شرح زیر اعلام شده است :

کل راههای موجود اعم از روستایی و غیرروستایی در مجموع ۲۵۶۲ کیلومتر گزارش گردیده که از این میزان ۱۶۵۸ کیلومتر آن را راههای روستایی تحت پوشش سازمان جهاد کشاورزی تشکیل می‌داده است که ۵۱۰ کیلومتر آن آسفالت بوده است.

از ۹۰۴ کیلومتر راه تحت پوشش اداره‌ی کل راه استان در سال ۱۳۸۰ حدود ۳۸ کیلومتر آن در شهرستان زنجان آزادراه، ۱۰ کیلومتر در دو شهرستان ایجرود و زنجان (بزرگراه ۴ خطه)، ۱۲۷ کیلومتر راه عریض اصلی و ۷۸ کیلومتر نیز راه معمولی اصلی بوده است. راههای فرعی آسفالته شامل ۱۱۵ کیلومتر راه عریض، ۳۲۰ کیلومتر راه درجه یک و ۳۰ کیلومتر نیز را درجه‌ی ۲ بوده است.

راههای فرعی شنی تحت پوشش اداره‌ی کل راه را ۵ کیلومتر راه عریض فرعی شنی در شهرستان ماهنشان و ۳۶ کیلومتر نیز در راه درجه‌ی ۲ در شهرستان‌های ماهنشان و زنجان تشکیل می‌دهد. سایر راههای شنی نیز ۱۳۵ کیلومتر اعلام شده است.

۳-۹-۲ : جدول وضعیت راههای زمینی در ناحیه

جدول شماره ۱۴: انواع راههای تحت پوشش اداره‌ی کل راه و ترابری استان زنجان در سال ۱۳۸۰ در ناحیه‌ی زنجان (کیلومتر)

راه فرعی آسفالت			راه اصلی			آزادراه (بزرگراه)	جمع	شهرستان
درجه	درجه یک	عریض	معمولی	عریض	چهارخطه			
۰	۰	۰	۵۵	۰	۲	۰	۵۷	ایجرود
۱۰	۷۳	۰	۲۳	۱۲۷	۸	۳۸	۴۲۹	زنجان
۰	۱۹۰	۱۴	۰	۰	۰	۰	۲۰۴	طارم
۲۰	۶۷	۱۰۱	۰	۰	۰	۰	۲۱۴	ماهنشان
۳۰	۳۳۰	۱۱۵	۷۸	۱۲۷	۱۰	۳۸	۹۰۴	جمع ناحیه

۴-۹-۲- تجزیه و تحلیل و استنتاج از بررسی‌های به عمل آمده

اگرچه جاده اصلی تهران- تبریز که در بخش‌هایی به صورت آزادراه و در بقیه قسمت‌ها در ناحیه به صورت بزرگراه عبور می‌کند یکی از اصلی‌ترین راه‌های کشور به شمار می‌آید و هرچه تقریباً در بخش‌های عمده‌ای از استان زنجان و از جمله ناحیه مورد مطالعه خط راه آهن نیز به موازات آن وجود دارد اما ناحیه از نظر شبکه‌های ارتباطی درونی و بین منطقه‌ای نیاز به اصلاح جدی دارد به عبارت دیگر ارتباطات درون منطقه‌ای آن چنان که باید قوی نیست. ارتقای راه زنجان- گیلان به یک راه اصلی، احداث جاده تهم- چورزق، اتصال جاده‌ی تهم- چورزق به ماسوله، تقویت و ارتقای جاده‌های ارتباطی زنجان به دندی و ماهنشان و نیز ارتقای سطح جاده، زنجان به ایجرود و بیجار و نیز ارتقای سطح جاده‌ای که از طریق زنجان- قیدار به طرف کبودرآهنگ و همدان و ... ناحیه را از ابعاد مختلف متحول ساخته و موجب شکوفایی بیشتر اقتصادی آن می‌گردد.

۱۰- ۲- خصوصیات اقتصادی

۱۰- ۲- جدول بررسی وضعیت فعالیت و اشتغال در سال‌های ۱۳۶۵ و ۱۳۷۵

جدول شماره‌ی ۱۵: بررسی فعالیت و اشتغال در سال‌های ۱۳۶۵ و ۱۳۷۵

ناحیه‌ی زنجان							استان	شرح
روستایی		شهری		کل		۱۳۷۵		
۱۳۷۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۷۵	۱۳۷۵
۳۸/۹	۳۸/۸	۳۵/۱	۳۸/۹	۳۶/۸	۳۸/۹	۳۵/۴	میزان فعالیت عمومی (درصد)	
۳۷/۵	۳۶/۶	۳۲/۵	۳۴/۴	۳۴/۷	۳۵/۶	۳۳/۲	میزان فعالیت واقعی (درصد)	
۹۶/۵	۹۴/۴	۹۲/۶	۸۸/۳	۹۴/۴	۹۱/۵	۹۳/۷	میزان اشتغال (درصد)	
۳/۵	۵/۶	۷/۴	۱۱/۷	۵/۶	۸/۵	۶/۳	میزان بیکاری (درصد)	
۲/۶	۳/۱	۳/۲	۳/۶	۲/۹	۳/۴	۴/۱	بار تکفل (نفر)	

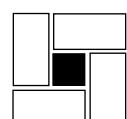
۱۰-۲- جدول توزیع جمعیت شاغل ناحیه بر حسب گروههای عمدۀ فعالیت

جدول شماره‌ی ۱۶: توزیع جمعیت شاغل ناحیه بر حسب گروههای عمدۀ فعالیت

ناحیه زنجان				استان		گروههای عمدۀ فعالیت	
۱۳۷۵		۱۳۶۵		۱۳۷۵			
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۳۱/۷	۴۳۵۷۸	۴۱/۰	۴۳۶۴۰	۳۸/۰	۸۲۸۳۰	کشاورزی، دامپروری، شکار و ...	
۳۲/۷	۴۴۹۶۹	۲۳/۱	۲۴۶۳۰	۲۹/۷	۶۴۸۹۳	بخش صنایع و معادن	
۰/۷	۹۱۰	۰/۵	۵۱۱	۰/۵	۱۱۲۸	استخراج معدن	
۲۰/۱	۲۷۶۲۲	۱۱/۹	۱۲۷۲۵	۱۷/۸	۳۸۹۳۳	صنعت (ساخت)	
۱۱/۲	۱۵۳۸۷	۱۰/۲	۱۰۸۶۰	۱۰/۷	۲۳۳۳۷	ساختمان	
۰/۸	۱۰۵۰	۰/۵	۵۳۴	۰/۷	۱۴۹۵	آب و برق و گاز	
۳۵/۰	۴۸۱۹۲	۳۳/۳	۳۵۴۴۷	۳۱/۴	۶۸۵۹۲	بخش خدمات	
۱۰/۰	۱۳۷۲۳	۷/۰	۷۴۱۵	۸/۸	۱۹۲۴۱	خردهفروشی، عمدۀ فروشی، هتل و رستوران داری	
۴/۷	۶۴۰۶	۴/۴	۴۷۳۳	۴/۳	۹۲۹۹	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	
۱/۴	۱۸۷۲	۰/۷	۷۲۸	۱/۱	۲۴۸۳	خدمات مالی و ملکی	
۱۹/۰	۲۶۱۹۱	۲۱/۲	۲۲۵۷۱	۱۷/۲	۳۷۵۶۹	خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی	
۰/۷	۹۱۹	۲/۶	۲۷۹۰	۰/۸	۱۸۳۴	نامشخص	
۱۰۰	۱۳۷۶۵۸	۱۰۰	۱۰۶۵۰۷	۱۰۰	۲۱۸۱۴۹	جمع	

۱۰-۳- عملکرد غالب اقتصادی ناحیه

با توجه به استقرار شهر زنجان که مرکزیت شهرستان مذکور و نیز مرکزیت استان زنجان را برعهده دارد و علی القاعده خدمات برتر به سایر نقاط استان توسط این شهر سرویس داده می‌شود در ضمن از آنجا که تمام ادارات کل، مرکزیت شبکه‌ی حمل و نقل و ... در شهر زنجان یعنی در ناحیه‌ی مورد مطالعه استقرار دارد به صورت بدیهی سهم بخش خدمات نسبت

به دو بخش دیگر اقتصاد یعنی کشاورزی و صنایع و معادن سنگین‌تر می‌باشد اما این تفاوت چندان چشمگیر نیست به طوری که در مجموع سهم دو بخش تولید کشاورزی و صنایع و معادن معادل $64/4$ درصد کل شاغلان 10 ساله و بیشتر ناحیه بوده است.

۱۰-۲-۴- ترکیب جمعیت شاغل در بخش‌های مختلف اقتصادی

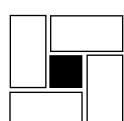
براساس نتایج آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن کشور که در سال 1375 انجام پذیرفته است، از کل شاغلان 10 ساله و بیشتر ساکن ناحیه اعم از نقاط شهری و روستایی $31/7$ درصد در بخش کشاورزی به کار اشتغال داشته‌اند. این شاخص در سال 1365 برای کل ناحیه 41 درصد بوده است بنابراین ملاحظه می‌گردد که طی دهه مذکور از سهم بخش کشاورزی به طور قابل ملاحظه‌ای کاسته شده است.

بخش صنایع و معادن در ناحیه در فاصله سال‌های $1365-75$ از رشد چشمگیری برخوردار بوده و از حدود 23 درصد به $32/72$ درصد افزایش یافته است یعنی حتی سهم آن از سهم بخش کشاورزی نیز بیشتر گردیده است. سهم شاغلان در بخش خدمات نیز با کمی افزایش از $33/3$ درصد در سال 1365 به 35 درصد در سال 1375 بالغ گردیده است. براین اساس ملاحظه می‌گردد که بخش خدمات بیشترین سهم را در تامین اشتغال در ناحیه داشته است.

۱۰-۲-۵- استعدادها و امکانات بالقوه اقتصادی ناحیه

اهم استعدادها و قابلیت‌های ناحیه به قرار زیر است:

- برخورداری از پتانسیل آبی بسیار بالا که فراتر از 4 میلیارد مترمکعب تخمین زده می‌شود.
- برخورداری از کانسارهای اقتصادی متنوع و وجود ذخایر معدنی فراوان و ارزشمند مثل ذخایر غنی سرب و روی انگوران و ...

- برخورداری از ظرفیت‌های قوی زیربنایی مانند راه، راه‌آهن، آزادراه و فرودگاه
- استقرار بر روی محور تهران- اروپا
- دسترسی مناسب به خطوط انتقال مواد و فرآورده‌های نفت و گاز و خطوط انتقال نیروی برق و نیز برخورداری از تاسیسات ذخیره‌سازی نفت و ...
- موقعیت استقرار منحصر به فرد ناحیه به عنوان گلوگاه متصل‌کننده مرکز کشور با شمال غرب و غرب کشور.
- نزدیکی با عمده‌ترین کانون‌های جمعیتی و قطب‌های صنعتی کشور
- زمینه بسیار مساعد برای توسعه صنایع دستی نظیر قالیبافی، چاقوسازی، ملیله و ...
- برخورداری از جاذبه‌های بسیار ارزشمند طبیعی و تاریخی برای جذب صنعت گردشگری و ...

۶-۱۰- ۲- موانع عمده‌ی توسعه‌ی اقتصادی در سطح ناحیه

- مجموعه‌ای از عوامل اعم از طبیعی و مصنوع توسعه‌ی اقتصادی ناحیه را با مشکل مواجه ساخته است که مهمترین آنها را می‌توان به شرح ذیل برشمرد:
- سازمان فضایی نامتعادل در ناحیه و گسترش خطی فعالیت‌های اقتصادی در حول جاده‌ی ارتباطی تهران- زنجان- تبریز
  - ضعف شبکه‌های ارتباطی بین منطقه‌ای
  - عدم وجود امکانات زیربنایی و تاسیسات خدماتی و ... جهت توسعه‌ی صنعت گردشگری
  - اقلیم نیمه خشک و فرا سرد و تعداد روزهای یخ‌بندان زیاد در اکثر بخش‌های ناحیه
  - بالابودن سطح اراضی کشاورزی نسبت به بستر رودخانه‌ها که منجر به بالارفتن هزینه‌های انتقال آب و آبیاری می‌گردد.
  - عدم سرمایه‌گذاری لازم در امر شناسایی و فرآوری مواد معدنی
  - ضعف قابل ملاحظه خدمات پشتیبان تولید

- بهرهوری پایین در بخش‌های تولیدی و خدماتی
- عدم وجود طرح‌های مطالعاتی پایه از جمله طرح آمایش سرزمین
- کوچک بودن قطعات اراضی کشاورزی که امکان استفاده از کشت مکانیزه را با مشکل مواجه می‌سازد.
- غالب بودن روش سنتی دامداری بر روش صنعتی

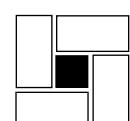
۱۱-۲- برنامه‌های عمرانی ملی و منطقه‌ای در زمینه‌ی رشد و توسعه در سطح ناحیه

براساس اهداف تدقیق شده برنامه‌ی سوم توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و راهبردهای مصوب برنامه‌ی مذکور در زمینه‌های مختلف، سیاست‌ها و خط مشهای اجرایی مشخص گردیده و نهایتاً کمیته برنامه‌ریزی استان زنجان جهت دستیابی به اهداف برنامه اقدام به تهییه طرح پروژه‌های اولویت‌دار برنامه‌ی سوم نموده است که در بند ۶-۲-۹ گزارش اقتصادی ناحیه به تفصیل فهرست پروژه‌های مذکور و میزان اعتبار برآورد شده برای آنها درج گردیده است. در ادامه به مهمترین پروژه‌های مربوط به برنامه‌های عمرانی و تولیدی و میزان اعتبارات پیش‌بینی شده برای آنها در قالب برنامه‌ی پنج ساله‌ی سوم توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی اشاره می‌گردد.

۱-۱-۲- برنامه‌های عمرانی (تأسیسات زیربنایی، رونایی و خدمات رفاهی) در سطح ناحیه

الف) تامین و لوله‌کشی آب آشامیدنی روستاها

در فهرست پروژه‌های اولویت‌دار برنامه سوم ۳۸ پروژه تامین و لوله‌کشی آب آشامیدنی روستایی با برآورد هزینه‌ای معادل ۱۶۵۱۲ میلیون ریال برای ناحیه زنجان در نظر گرفته شده است.

ب) مطالعه و احداث کانال دفع فاضلاب

۶ پروژه مطالعه، احداث و کانال کشی دفع فاضلاب روستایی با برآورد هزینه‌ای معادل ۸،۰۶۳،۰۰۰ ریال از جمله پروژه‌های اولویت‌داری است که در برنامه‌ی سوم برای ناحیه‌ی زنجان پیشنهاد گردیده است.

پ) تهیه و اجرای طرح‌های هادی روستایی

از جمله کارهای اساسی که در طول برنامه‌ی سوم مقرر است تا در ناحیه‌ی زنجان به اجرا در آید ۲۴ پروژه تهیه طرح هادی روستایی و ۴۲ پروژه اجرای طرح‌های مذکور می‌باشد که در مجموع ۱۷۹۰۷ میلیون ریال برآورد هزینه‌ی انجام آنها می‌باشد.

ت) احداث واحدهای اداری

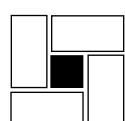
هزینه‌ی برآورد شده برای اجرای ۱۱ ساختمان اداری ۱۳۲۵۰ میلیون ریال می‌باشد.

ث) احداث واحدهای آموزشی

براساس پیش‌بینی‌های انجام شده در قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مقرر گردیده است تا در سطح ناحیه‌ی زنجان در طی سال‌های برنامه‌ی مذکور در مجموع ۷۴ واحدستان، ۳۲ مدرسه‌ی راهنمایی و ۲۵ دبیرستان احداث گردد. مجموع هزینه‌ی برآورد شده برای واحدهای مذکور معادل ۱۰۹،۵۷۱،۰۰۰،۰۰۰ ریال صورت گرفته است.

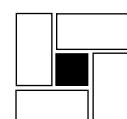
ج) احداث کتابخانه‌های عمومی روستایی

۲۷ پروژه احداث خانه‌ی بهداشت با برآورد هزینه‌ای معادل ۱،۷۴۰،۰۰۰،۰۰۰ ریال برای ناحیه‌ی زنجان در فهرست پروژه‌های اولویت‌دار برنامه‌ی سوم منظور گردیده است. علاوه بر موارد مذکور در زمینه‌ی احداث و بهسازی راه، گسترش شبکه‌ی مخابرات و ... نیز پروژه‌های متعددی تعریف گردیده که فهرست تفصیلی آن در بند ۶-۲-۹ گزارش اقتصادی ناحیه درج گردیده است.

۱۱-۲- برنامه‌های تولیدی پیش‌بینی شده در سطح ناحیه

- احداث کanal‌های آبیاری زرین‌آباد، ینگی‌کندی، جامع‌السرا، سادات، شیوه، حلب، اوزان و تله‌جرد در شهرستان ایجرود با برآورد هزینه‌ای معادل ۲ میلیارد ریال
- تجهیز و نوسازی اراضی شرکت‌های تعاونی تولید ایچ، جوکین و زرین‌آباد به وسعت ۸۰۰ هکتار با برآورد هزینه‌ای معادل ۱۴۴۰ میلیون ریال
- احداث سد انحرافی جوکین، ینگی‌کند، سولر و قمچقای بیدگینه، بند انحرافی رostaتی تله‌جرد سد خاکی نکتو- شهرک، بندھای انحرافی روستاهای اوزان، قمچقای، اوغلیبک و بلوبین در شهرستان ایجرود در مجموع با برآورد هزینه‌ای معادل ۷،۳۵۰،۰۰۰،۰۰۰ ریال
- احداث استخراج ذخیره‌ی آب قوشچی، اوزان، هلیل‌آباد و ... در شهرستان ایجرود با برآورد هزینه‌ای برابر ۳۰۰ میلیون ریال
- بررسی ذخایر معدنی در شهرستان زنجان با برآورد هزینه‌ای برابر ۵۰۰ میلیون ریال
- اکتشاف تفصیلی فسفات در شهرستان زنجان ۵۰۰ میلیون ریال
- بررسی تکنولوژی فلدسپات در شهرستان زنجان ۴۰۰ میلیون ریال
- احداث مرکز آموزش کشاورزی و احداث مرکز آموزش کشاورزی رostaتی در شهرستان زنجان در مجموع با برآورد هزینه‌ای برابر ۷/۴ میلیارد ریال
- تجهیز و نوسازی اراضی حصار- قره‌بوته (۵۰۰ هکتار) با هزینه‌ای برابر ۹۰۰ میلیون ریال
- بهسازی کanal‌های آبیاری عمومی نیک‌پی، مروارید، قره‌آغاج، دهشیر، قره‌تپه و کاوند با برآورد هزینه‌ای برابر ۱/۸ میلیارد ریال
- احداث ۲۲ مورد سد خاکی و نیمه انحرافی در شهرستان زنجان با برآورد هزینه‌ای برابر ۷۵۵۵۰ میلیون ریال

- احداث ۲۲ مورد استخراج ذخیره آب در شهرستان زنجان با برآورد هزینه‌ای برابر ۱۲۲۰ میلیون ریال، علاوه بر موارد مذکور تعداد قابل ملاحظه‌ای دیگر از انواع پروژه‌های تولیدی جهت اجراء در سطح ناحیه پیش‌بینی گردیده که فهرست تفصیلی آن در بند ۶-۲-۹ گزارش اقتصادی درج گردیده است.

۱۱-۲-تجزیه و تحلیل واستنتاج از بررسی‌ها و تهیه طرح‌ها و برنامه‌های عمرانی ناحیه

اگرچه اجرای طرح‌های مورد اشاره اعم از طرح‌های عمرانی و تولیدی موجب هرچه نزدیک‌تر شدن به اهداف برنامه‌ی سوم و دستیابی به شاخص‌های بهتر در زمینه‌های رفاهی، تاسیسات زیربنایی و روینایی و نیز دستیابی به شاخص‌های مناسب‌تر اقتصادی می‌گردد اما با اندکی دقیق‌تر شدن در فهرست پروژه‌های اولویت‌دار برنامه‌ی سوم ملاحظه خواهد شد که به دلایل مختلف از جمله عدم وجود طرح آمایش سرزمین، عدم دسترسی به منابع مالی و اعتباری لازم، عدم شناخت لازم و کافی از قابلیت‌ها و توانمندی‌های ناحیه از ابعاد مختلف و ... مجموعه‌ای از این دست عوامل، برنامه‌هایی که به استناد آنها پروژه‌های اولویت‌دار تعیین گردیده جامع و متناسب با همه‌ی قابلیت‌ها و امکانات از یکسو و محدودیت‌ها و تنگناهای ناحیه از سوی دیگر نبوده است و نیز اعتبارات درنظر گرفته شده به هیچ عنوان مناسب با قابلیت‌ها و ... موجود نیست. به عنوان مثال در فهرست پروژه‌های اولویت‌دار به توسعه‌ی صنعت گردشگری که یکی از قابلیت‌های مهم اقتصادی ناحیه می‌باشد، توجه نشده است و از نظر تامین تاسیسات زیربنایی و روینایی و نیز خدمات رفاهی مورد نیاز عنایت لازم به مصوبه‌ی شورای عالی شهرسازی و معماری ایران در ارتباط با نحوه‌ی خدمات‌رسانی به نقاط روزتایی صورت نگرفته است که البته این امر به فقدان طرح فرادست در ناحیه مربوط می‌گردد و امید است با تصویب طرح جامع ناحیه‌ی زنجان این نقیصه اساسی در ناحیه‌ی زنجان برطرف گردد.

۱-۳-۱- توسعه‌ی اقتصادی

۱-۳-۲- تحولات عمده‌ی اقتصادی قابل پیش‌بینی در ناحیه

در صورت توجه و جامه‌ی عمل پوشاندن به راهبردهای طرح جامع ناحیه‌ی زنجان که با توجه به قابلیت‌ها و امکانات، محدودیت‌ها و تنگناها و نیز روندها و گرایش‌های موجود تدوین گردیده است تحولات اقتصادی در عرصه‌های مورد اشاره به شرح زیر قابل پیش‌بینی می‌باشد:

افزایش سطح اراضی آبی در اثر ایجاد سدهای خاکی و اجرای پروژه‌های پمپاژ و ...، اجرای سیستم‌های آبیاری تحت فشار، قطره‌ای و ... و نیز انجام کارهای ترویجی در خصوص اولویت و الگوی کشت مناسب در مناطق مختلف ناحیه از یکسو و از سوی دیگر توجه به قابلیت‌های دامداری ناحیه و گسترش دامداری‌های صنعتی و نیمه صنعتی و گسترش فعالیت‌های شیلاتی موجب خواهد شد تا در آینده بخش کشاورزی در اقتصاد ناحیه اهمیت نسبی خود را حفظ نماید و با افزایش راندمان و کارآبی در این بخش شاهد شکوفایی فعالیت‌های اقتصادی در زیربخش‌های این بخش اقتصادی مهم تولیدی باشیم.

ایجاد شهرک‌های صنعتی جدید و تلاش در جهت تکمیل ظرفیت شهرک‌های صنعتی موجود از یک سو و ایجاد ناحیه‌های صنعتی در نقاط روستایی براساس راهبردهای طرح جامعه ناحیه و نیز توجه به گسترش و رونق صنایع دستی، رونق فعالیت در این بخش تولیدی را درپی خواهد داشت و در آینده باعث افزایش سهم نسبی بخش صنعت در فعالیت اقتصادی ناحیه خواهد شد. توجه به قابلیت‌های ناحیه در زمینه کانی‌های موجود در ناحیه نیز نویدبخش شکوفایی هرچه بیشتر بخش صنعت در این ناحیه خواهد بود.

بخش خدمات نیز به چند دلیل توسعه خواهد یافت و در آینده به بخش غالب اقتصادی ناحیه مبدل خواهد شد.

اولاً توسعه صنعت گردشگری با توجه به قابلیت‌های موجود در ناحیه کاملاً قابل تحقق می‌باشد که این امر موجب گسترش بخش خدمات خواهد شد. ثانیاً گسترش فضاهای خدماتی در اثر رعایت مفاد مصوبه شورای عالی شهرسازی در زمینه‌ی نظام خدمات‌رسانی روستایی موجب گسترش فعالیت‌های خدماتی خواهد شد. ثالثاً توسعه سیستم حمل و نقل و ارتباطات نیز که لازمه‌ی توسعه‌ی ناحیه می‌باشد این امر را تشید خواهد کرد.

۱-۳-۱-۳- امکانات و مزیت‌های نسبی توسعه‌ی اقتصادی ناحیه

لطفاً به بند ۵-۲ خلاصه گزارش مراجعه شود.

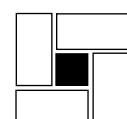
۱-۳-۲- محدودیت‌ها، مسایل و مشکلات توسعه‌ی اقتصادی ناحیه

لطفاً به بند ۶-۲ خلاصه گزارش مراجعه شود.

۱-۳-۳- اهداف و اصول توسعه اقتصادی ناحیه

اصول کلی توسعه و اهداف مورد نظر را می‌توان به شرح ذیل برشمود:

- تأکید بر بهره‌برداری بهینه از قابلیت‌های آب و خاک و پتانسیل‌های کشاورزی موجود در ناحیه جهت رونق و توسعه هرچه بیشتر بخش کشاورزی.
- تأکید بر توجه هرچه بیشتر به صنعت در ناحیه با توجه به قابلیت‌های معدنی و ... با توجه به رعایت توزیع فضایی مناسب صنایع در بخش‌های مختلف ناحیه، ضمن توجه به زیربنایی تجهیز شده موجود در ناحیه‌ی زنجان.
- توسعه در محورهای زنجان، نیکپی، ماهنشان، "زنجان، بیجار"، "زنجان، دندی"، "زنجان، قره‌پشتلو، خلخال" و "زنجان، طارم" جهت دستیابی به هدف مهم محرومیت زدایی از بخش‌های مختلف ناحیه.
- توسعه صنایع روستایی و تقویت صنایع وابسته و پیوسته به تولیدات کشاورزی.

- گسترش صنایع معدنی با توجه به قابلیت‌های موجود در ناحیه.
- تعادل بخشی به سازمان فضایی ناحیه از طریق برقراری نظام سلسله مراتبی معادل و متوازن در سکونتگاه‌ها اعم از شهری و روستایی.
- تقویت شبکه‌های ارتباطی بین منطقه‌ای در ناحیه.
- مطالعه و شناسایی عوامل تخریب منابع طبیعی و روش‌های احیاء بازسازی آن.
- تجهیز شهر زنجان به خدمات تخصصی برتر و شهرهای ماهنشان، دندی، آبر، زرین‌آباد، حلب و چورزق به خدمات پشتیبانی تولید.
- تقویت شهرهای آبر، زرین‌آباد، حلب، چورزق، ماهنشان و دندی از طریق افزایش سهم فعالیت‌های صنعتی و خدماتی.
- ایجاد سدهای بازدارنده در مسیر مهاجرت‌های خروجی از استان‌های آذربایجان شرقی و غربی، گیلان و کردستان از طریق جذب مهاجران به مشاغل مولد در کانون‌های توسعه ناحیه به منظور کوتاه کردن و منطقه‌ای نمودن مهاجرت‌ها.
- ایجاد تعادل نسبی در عرضه خدمات به جامعه‌ی روستایی.

۵-۱-۳- راهبردهای توسعه اقتصادی ناحیه

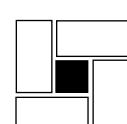
بذر توجه خاص به رعایت اولویت و الگوی کشت با توجه به ویژگی‌های اقلیمی، طبیعی و جغرافیایی بخش‌های مختلف ناحیه‌ی زنجان به عنوان مثال تاکید بر کشت زیتون، برنج، پنبه، صیفی‌جات و محصولات جالیزی در طارم و اولویت کشت غلات، انگور، باغات میوه، علوفه و حبوبات در سایر شهرستان‌های ناحیه.

- گسترش فعالیت‌های شیلاتی با توجه به وجود رودخانه‌های پرآب در ناحیه.
- توسعه فعالیت‌های مرکز پرورش دام و طیور به منظور نزدیکی ناحیه به بازار بزرگ مصرف تهران.

- احیاء و نگهداری مراتع.
- احداث سدهای لازم به منظور بهره‌برداری از آب‌های سطحی جهت گسترش سطح زیرکشت اراضی آبی.
- تکمیل و ایجاد مناطق صنعتی با رعایت توزیع فضایی مناسب با توجه به منابع آب مورد نیاز.
- ایجاد و گسترش صنایع تخصصی با عملکرد ملی و فراملی.
- توسعه صنایع تخصصی با عملکرد منطقه‌ای با توجه به قابلیت‌های موجود در هریک از شهرستان‌های موجود در ناحیه.
- تجهیز کانسارهای موجود در ناحیه.
- توسعه و تجهیز کانون‌های فرهنگی، تاریخی و طبیعی موجود در ناحیه به منظور رونق و توسعه‌ی صنعت گردشگری.
- ارتقاء کیفی سطح راه‌های بین منطقه‌ای از جمله ارتقاء محور "زنجان، گیلوان، منجیل" زنجان، تهم، چورزق و ادامه‌ی آن تا ماسوله و ...
- تکمیل آزادراه زنجان- تبریز
- و ...

۶-۱-۳- پیش‌بینی ساختار کلی اقتصادی در ناحیه

با توجه به بررسی روندها و گرایش‌های تحول در ساختار اقتصادی ناحیه در دهه‌های اخیر و نیز با درنظر داشتن امکانات و قابلیت‌های و نیز محدودیت‌های موجود در ناحیه از یکسو و از سوی دیگر، لحاظ اهداف طرح جامع ناحیه و راهبردهای تدوین شده جهت دستیابی به اهداف طرح، در آینده ساختار کلی اقتصادی ناحیه به سمت سنگین‌تر شدن سهم بخش خدمات، حفظ سهم نسبی اشتغال صنعتی در حد وضع موجود و کاهش سهم نسبی اشتغال در بخش کشاورزی سوق می‌یابد به طوری که در پایان دوره‌ی طرح بخش غالب اقتصادی در ناحیه را در بخش خدمات تشکیل

خواهد داد ضمن آنکه بخش کشاورزی نیز که به لحاظ اشتغال کمترین سهم را دارا خواهد بود از اهمیت نسبی خود در اقتصاد ناحیه برخوردار خواهد ماند.

۱-۳-۱-۷- اقدامات عمرانی مورد نیاز ناحیه به منظور بالابردن سطح رشد و توسعه

اقتصادی

- تکمیل آزاد راه زنجان- تهران
- ارتقای محور زنجان، تهم، چورزق به راه اصلی و اتصال آن به ماسوله
- ارتقای محور زنجان، گیلوان، منجیل به راه اصلی
- ایجاد محور زنجان، دندی، تخت سلیمان، تکاب به راه اصلی
- ایجاد پایانه‌های حمل و نقل
- احداث سردهخانه و انبارهای عمومی
- ایجاد نواحی صنعتی مطابق با آنچه که در طرح پیشنهاد گردیده است
- اجرای سدهای خاکی گاوه زنگ، سلمانلو، خانقاہ، تلخاب، حسن ابدال، باغ چروک، قواق و

احمد کندی

- اجرای سد مخزنی گلابر
- تکمیل مطالعات سدهای خاکی همایون، زرنان، دهشیر، محسن‌آباد، شهرک، سفیدکمر،

جوقین و دهن

- اجرای انواع پروژه‌های مربوط به آبخیزداری در ارتفاعات مشرف به رودخانه‌ها و در

سرشاخه‌های قزل‌اوزن

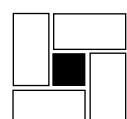
- احداث تاسیسات زیربنایی و مراکز خدماتی و رفاهی در نقاط روستایی ناحیه مطابق با آنچه که در طرح جامع ناحیه‌ی زنجان براساس مصوبه شورای عالی شهرسازی و معماری ایران پیش‌بینی گردیده است.

۶ ...

۳-۲- چگونگی توزیع جمعیت و رشد و تحولات آن در سطح ناحیه

نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۷۵، جمعیت ناحیه‌ی زنجان را ۵۳۷/۷ هزارنفر نشان می‌دهد که ۲۹۰/۳ هزار نفر ساکن نقاط شهری و ۲۴۷/۲ هزارنفر ساکن نقاط روستایی بوده‌اند. روند شهرنشینی و روستانشینی در ناحیه‌ی زنجان همانند منطقه و بسیاری از پهنه‌های کشور با شتابی کاملاً متقاوت روبرو بوده است. به‌گونه‌ای که طی ۳۰ ساله‌ای ۱۳۴۵ تا ۱۳۷۵ جمعیت نقاط شهری با رشد متوسط سالانه‌ی ۵/۳۳ درصد ۵ برابر شده است و این در حالی است که جمعیت نقاط روستایی ناحیه در طی ۳۰ سال مزبور با متوسط رشد سالانه‌ی ۶/۰ درصد افزایش معادل ۳۹ هزار را داشته است.

با مقایسه‌ی اعداد یاد شده ضریب شهرنشینی از ۲۲٪ به ۵۴٪ و روستایی از ۷۸٪ به ۴۶٪ تغییر یافته است، این رشد شتابان در شهرنشینی بیش از هر چیزی متاثر از تغییرات جمعیت شهر زنجان در طی سال‌های گذشته بوده است. جدول شماره‌ی ۱۷ روند تحولات جمعیتی شامل جمعیت شهری و روستایی در ناحیه‌ی زنجان در سال‌های ۱۳۴۵ تا ۱۳۷۵ را نشان می‌دهد.

جدول شماره‌ی ۱۷: روند تحولات جمعیتی در نقاط شهری- روستایی و کل ناحیه در محدوده‌ی بازسازی شده وضع

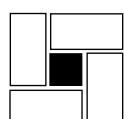
موجود طی سال‌های ۱۳۴۵ تا ۱۳۷۵

جمعیت سال	۱۳۴۵	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۴۵-۵۵	۵۵-۶۵	۶۵-۷۵	۴۵-۷۵
ناحیه	۲۶۴۲۲۶	۳۳۹۳۹۹	۴۶۳۳۴۱	۵۳۳۷۱۵	۲/۵۴	۳/۱۶	۱/۴۲	۲/۳۷
نقاط شهری	۶۳۹۹۴	۱۰۷۱۹۹	۲۲۴۸۳۴	۳۰۰۳۴۹	۵/۳	۷/۷	۲/۹	۵/۳
نقاط روستایی	۲۰۰۲۳۲	۲۳۲۲۰۰	۲۳۸۵۰۷	۲۳۳۳۶۶	۱/۵	۰/۳	-۰/۲	۰/۵

نتایج سرشماری کارگاهی سال ۱۳۸۱، جمعیت کل ناحیه‌ی زنجان را ۵۶۶۸۰۹ نفر نشان می‌دهد که از این تعداد ۳۳۷۹۰ نفر ساکن در نقاط شهری و ۲۲۸۹۰ نفر ساکن در نقاط روستایی ناحیه بوده‌اند. براین اساس ملاحظه می‌گردد که جمعیت کل ناحیه در طی سال‌های ۸۱-۱۳۷۵ با متوسط رشد سالانه‌ای معادل ۱/۰ درصد افزایش حاصل نموده است. متوسط رشد سالانه‌ی جمعیت نیز به ترتیب ۲/۰ و ۰/۳- درصد مورد محاسبه قرار گرفته است بدان معنی است که کل ناحیه‌ی زنجان در طی سال‌های ۱۳۷۵-۸۱ با رشدی طبیعی افزایش جمعیت داشته اگرچه اندکی مهاجر به شمار می‌آید اما نقاط شهری در این دوره مهاجرپذیر و بر عکس نقاط روستایی ناحیه شدیداً مهاجر فرست گردیده‌اند.

خاطرنشان می‌سازد که در سال ۱۳۸۱ مجموع نقاط شهری ناحیه شامل شهرهای زنجان، حلب، زرین‌آباد، ماهنشان، دندی، چورزق و آب پر می‌گردد که از کل جمعیت نقاط شهری ناحیه ۹۵/۵ درصد در شهر زنجان ساکن بوده‌اند.

تعداد کل خانوارهای ساکن در ناحیه‌ی زنجان در سال مذکور ۱۲۵۳۸۷ خانوار گزارش گردیده که ۷۸۹۰۱ خانوار آن ساکن در نقاط شهری و ۴۶۴۸۶ خانوار دیگر روستانشین بوده‌اند. متوسط بعد

خانوار در کل ناحیه ۴/۵ نفر بوده که در نقاط شهری و روستایی به ترتیب ۴/۳ و ۴/۹ نفر به دست آمده است.

با توجه به اینکه آمار جمعیتی سال ۱۳۸۱ اخذ شده از مرکز آمار ایران می‌باشد این آمار به عنوان آمار پایه وضع موجود قلمداد گردیده و مبنای محاسبات جمعیت پیشنهادی به شمار آمده است.

۱-۲-۳- علل و عوامل مهم تحولات کمی و کیفی و حرکات جمعیتی و روند تغییرات

آنها در دوره‌های گذشته

به طوری که عنوان شد نقاط شهری ناحیه‌ی زنجان در وضع موجود شامل شهرهای زنجان، ماهنشان، دندی، زرین‌آباد، حلب، آب‌بر و چورزق می‌باشد، این مجموعه از سکونتگاه‌ها در کل در فاصله‌ی سال‌های ۱۳۴۵-۵۵ از متوسط رشد سالانه‌ای معادل ۵/۳ درصد برخوردار بوده‌اند که عمدتاً ناشی از افزایش رشد جمعیت شهر زنجان بوده است. میزان رشد جمعیت مذکور دلالت بر شدت مهاجرپذیری نقاط شهری ناحیه‌ی زنجان و یا به عبارت دقیق‌تر حکایت از شدت مهاجرپذیری شهر زنجان دارد. این روند در فاصله‌ی سال‌های ۱۳۵۵-۶۵ تشدید گردیده و به حدود ۷/۷ درصد بالغ می‌گردد، دلیل اصلی این امر را می‌توان در نکات زیر برشمرد:

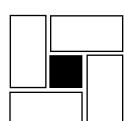
- موقعیت خاص استقرار شهر زنجان در کنار جاده ترانزیت موجود تهران- تبریز- اروپا و در محل تلاقی جاده‌های ارتباطی به سمت کردستان، گیلان و ...
- قرارگیری شهر زنجان در مسیر حرکت عمومی مهاجران از استان‌های شمال‌غربی کشور به جانب تهران
- مرکز استان بودن شهر زنجان و فاصله‌ی نه‌چندان طولانی این شهر با تهران و ...
- قابلیت‌های اقتصادی مناسب شهر زنجان و منطقه‌ی پیرامونی آن

- دامنه‌های شدید نقاط روستایی موجود در ناحیه به دلیل عدم برخورداری از امکانات رفاهی، تاسیسات زیربنایی و ...
- شرایط خاص ایجاد شده پس از پیروزی انقلاب اسلامی که موجب پدید آمدن روند عمومی سیل مهاجرت از نقاط روستایی به جانب شهرها در کل کشور و از جمله در ناحیه زنجان گردید.

بعد از سال ۱۳۶۵ و به دنبال گذشت حدود یک دهه از پیروزی انقلاب و اتمام جنگ تحملی در سال ۱۳۶۷ موجب تعديل حرکت‌های وسیع مکانی مهاجران در کل کشور و از جمله در این ناحیه گردید، خاصه آن که در این دهه هم به دلیل اعمال سیاست‌های کنترل و تحديد موالید و هم به خاطر شرایط اقتصادی حاکم بر جامعه از میزان موالید و به‌طور کلی باروری کلی و در نتیجه رشد طبیعی جمعیت کاسته شد که همه‌ی این عوامل موجب گردد که از میزان مهاجرپذیری نقاط شهری ناحیه به‌طور چشمگیری کاسته شود به گونه‌ای که در فاصله‌ی سال‌های ۱۳۶۵-۷۵ درصد شهرنشینی به ۲/۹ و نهایتاً "در فاصله‌ی سال‌های ۸۱-۱۳۷۵ به ۲/۰ درصد کاهش یابد.

در عوض در کلیه‌ی دوره‌های مورد بررسی همواره از میزان رشد جمعیت نقاط روستایی کاسته شده و بر میزان مهاجرفترستی آن‌ها افزوده شده است. به‌طوری که این شاخص از ۱/۵ درصد در طی سال‌های ۱۳۴۵-۵۵ به ۰/۳ درصد در طی سال‌های ۱۳۷۵-۸۱ کاسته شده است.

در کل ناحیه‌ی زنجان تا سال ۱۳۶۵ رشد جمعیت تقریباً از درصد طبیعی برخوردار بوده است اما بعد از سال مذکور تا حدودی مهاجرفترست گردیده که این امرناشی از عدم برنامه‌ریزی صحیح و سرمایه‌گذاری لازم و مناسب با قابلیت‌های طبیعی و اقتصادی ناحیه بوده است. به‌طوری که متوسط رشد سالانه‌ی جمعیت کل ناحیه از ۲/۵ درصد در طی

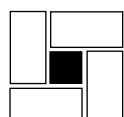
سال‌های ۱۳۶۵-۷۵ به ۳/۲ درصد در فاصله‌ی سال‌های ۱۳۴۵-۵۵ افزایش یافته و نهایتاً "به حدود یک درصد در طی سال‌های ۱۳۷۵-۸۱ کاهش می‌یابد.

۲-۳-۲- محدودیت‌ها و امکانات توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ناحیه

در بندهای ۲-۱۰-۵ و ۲-۱۰-۶ - خلاصه گزارش امکانات و محدودیت‌های توسعه اقتصادی ناحیه زنجان بیان گردید که جهت جلوگیری از اطاله کلام از درج مجدد آن صرف نظر می‌گردد در این قسمت به آن بخش از امکانات و محدودیت‌ها که به مسائل اجتماعی و فرهنگی مربوط می‌شود اشاره خواهد شد هر چند که توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی یک فرآیند عام بوده و جدایی‌ناپذیر می‌باشد.

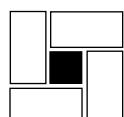
امکانات:

- وحدت زبان و مذهب به‌طوری که اکثریت قریب به اتفاق ساکنان ناحیه زنجان را افراد آذری زبان و مسلمان شیعه مذهب تشکیل می‌دهند.
- عدم وجود اختلاف قومی که موجب درگیری و ایجاد تنش گردد.
- برخورداری از پیشینه‌ی تاریخی کهن که عامل تحکیم هویت به شمار می‌آید.
- گسترش امر سوادآموزی و کم شدن فاصله‌ی میزان باسوادی در بین دو جنس
- ایجاد و توسعه‌ی مراکز آموزش عالی در سطح ناحیه
- گسترش شبکه‌ی بهداشت که موجب ارتقای سطح بهداشت عمومی در ناحیه گردیده است.
- گسترش شبکه‌ی ارتباطات که سهولت مراودات، اطلاع‌رسانی و ... را به همراه داشته است و ...

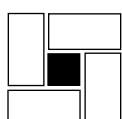
محدودیت‌ها:

- ساختار جوان‌سنی جمعیت که باعث افزایش تقاضای فرصت‌های شغلی، امکانات آموزشی و ... می‌گردد.
- بروز نابهنجاری‌های مختلف از جمله اعتیاد به مواد مخدر و ...
- عدم سرمایه‌گذاری لازم جهت ایجاد فرصت‌های شغلی موردنیاز
- مهاجرفترستی شدید نقاط روستایی که موجب بروز معضلات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در مبدأ و هم در مقصد مهاجرت می‌گردد.
- پایین بودن سطح کیفی آموزش و تحصیلات
- عدم وجود امکانات مناسب و فضاهای لازم جهت گذراندن اوقات فراغت خصوصاً "برای جوانان
- پایین بودن سطح مشارکت اجتماعی مردم در زمینه‌های مختلف و ...

۳-۲-۳- گزینه‌های پیش‌بینی جمعیت ناحیه

تعداد خانوار در سال		جمعیت در سال		متوسط رشد سالانه‌ی جمعیت طی سال‌های		پیش‌فرض‌ها	گزینه‌ها
۱۴۰۰	۱۳۹۳	۱۴۰۰	۱۳۹۳	۱۳۹۳-۱۴۰۰	۱۳۸۳-۹۳		
۱۷۶۴۱۲	۱۵۴۹۰۶	۷۰۵۶۵۰	۶۵۰۶۰۵	۱/۱۷	۱/۱۵	- افزایش جمعیت با متوسط رشد جمعیت عدم دستیابی به اهداف طرح مهاجرفت ماندن شدید آبادیها و در نتیجه، مهاجرفت ماندن ناحیه	افزایش جمعیت براساس ادامه‌ی روند وضع موجود اول
۱۸۰۱۰۵	۱۵۸۳۴۵	۷۲۰۴۲۰	۶۶۵۰۵۰	۱/۱۵	۱/۳۸	- ثمربخشی اقدامات عمرانی و برنامه‌ریزی‌های صورت گرفته برآیند مهاجرت‌های ورودی و خروجی صفر گردد	افزایش جمعیت با نرخ رشد طبیعی دوم
۱۹۵۵۷۵	۱۶۳۴۵۲	۷۸۲۳۰۰	۶۸۶۵۰۰	۱/۷	۱/۷	- فراهم آوردن تمهیدات لازم جهت ایجاد اشتغال تعادل بخشی به وضع موجود در عرصه‌های مختلف بهره‌گیری بهینه از قابلیت‌های ناحیه	افزایش جمعیت با توجه به امکانات و محدودیت‌ها (مهاجرپذیرشدن تدریجی ناحیه) سوم

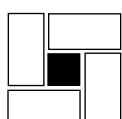
ارزیابی گزینه‌ها و انتخاب گزینه‌ی برتر

گزینه‌ی سوم	گزینه‌ی دوم	گزینه‌ی اول	معیارهای ارزیابی گزینه‌ها
پراکنش جمیعت با توجه به قابلیت‌های موجود و برنامه‌های در دست اقدام متعادل‌تر خواهد شد	عدم امکان دستیابی به شرایط لازم جهت حفظ افزایش طبیعی جمیعت در روستاها	تشدید عدم توازن موجود	دستیابی به تعادل در پراکنش جمیعت با توجه به قابلیت‌های موجود
بدون ارزیابی خوشبینانه از شرایط آتی و نیز با پرهیز از نگرش بدینانه به موقعیت طرح به قابلیت‌های طبیعی و اقتصادی ناحیه توجه گردیده است	قابلیت‌های موجود در نقاط شهری مورد توجه دقیق قرار نگرفته و در عوض نقاط روستایی امکان ایجاد اشتغال برای حفظ جمیعت با رشد طبیعی را نخواهد داشت	عدم توجه به قابلیت‌ها و امکانات ناحیه	توجه به قابلیت‌های طبیعی و اقتصادی ناحیه جهت ایجاد اشتغال و حفظ جمیعت
تلاش در جهت دستیابی به اهداف برنامه‌های مصوب و سیاست‌های کلی نظام	گرچه در این گزینه سعی در حفظ جمیعت روستایی و جلوگیری از مهاجرت‌ها شده است اما با واقعیت‌های موجود تطابق نخواهد داشت	بی توجهی به اهداف برنامه‌های و تسلیم شدن به شرایط موجود و عدم تلاش جهت رفع معضلات	توجه به سیاست‌های کلی کشور در ارتباط با توسعه جوامع در سطح کشور و خصوصاً ناحیه زنجان
تلاش در جهت دستیابی به اهداف طرح	به بخشی از اهداف طرح دسترسی حاصل خواهد شد	مغایر با اهداف طرح خواهد بود	اهداف طرح جامع ناحیه

با توجه به مفاد جدول فوق الذکر ملاحظه می‌گردد که در بند سوم پیش‌بینی جمیعت که افزایش

جمیعت با توجه به امکانات و محدودیت‌ها (مهاجرپذیر شدن تدریجی ناحیه) است به عنوان

گزینه‌ی برتر پیش‌بینی جمیعت ملاک برنامه‌ریزی‌های طرح قرار گرفته است.

۴-۲-۳- جدول تحولات جمعیت شهری و روستایی ناحیه در ۲۰ سال آینده در

گزینه‌ی برتر و پیشنهادی مشاور

جدول شماره ۱۸: تحولات جمعیت شهری و روستایی ناحیه در ۲۰ سال آینده

سال	کل ناحیه	شهری	روستایی
۱۳۸۳	۵۷۹۸۴۹	۳۵۱۷۵۶	۲۲۸۰۹۳
۱۳۹۳	۶۸۶۵۰۰	۴۷۳۶۴۰	۲۱۲۸۶۰
۱۴۰۰	۷۸۲۳۰۰	۵۹۹۶۲۰	۱۸۲۶۸۰

کم شدن جمعیت روستایی ناشی از تبدیل شدن روستاهای درام، گیلوان، قرهبوته، ارمغانخانه، بوغداکندی، نیکپی، جوقین و دیزجآباد به شهر در طی سال‌های آتی می‌باشد.

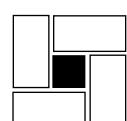
۳-۳- سطح‌بندی و نظام خدمات‌رسانی

۱-۳-۳- تحلیل میزان برخورداری سطوح از امکانات خدمات‌رسانی و زیربنایی در

مراکز جمعیتی و فعالیتی

در جدول شماره ۱۹ توزیع امکانات خدماتی و رفاهی موجود در روستاهای واقع در ناحیه‌ی زنجان بر حسب شهرستان در سال ۱۳۸۲ نشان داده شده است. براین اساس ملاحظه می‌گردد که در زمینه‌ی آموزشی فقط در مقطع دبستان پوشش نسبتاً کامل می‌باشد به‌طوری که نزدیک به ۸۵ درصد آبادی‌های دارای سکنه از این لحاظ مشکلی نداشته‌اند. پوشش شبکه‌ی برق نیز بسیار مناسب ارزیابی گردیده چرا که نزدیک به ۸۸ درصد کل آبادی‌های دارای سکنه از شبکه‌ی برق سراسری استفاده می‌نماید. مسجد و حسینیه و نیز غسالخانه و گورستان نیز در اغلب آبادی‌ها وجود دارد.

مخابرات با اقداماتی که انجام داده از اهداف برنامه‌ی سوم در ناحیه‌ی زنجان جلوتر افتاده به‌طوری که در بالغ بر ۵۶/۱ درصد آبادی‌ها دفتر مخابراتی دایر نموده و علاوه بر آن ۳۰ مرکز

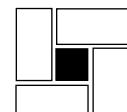

تلفن نیز ایجاد کرده است که پوشش بسیار مناسبی را با توجه به سطح جمعیتی آبادی‌ها تشکیل می‌دهد.

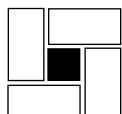
تلash شبکه‌ی بهداشت و درمان نیز در ارائه‌ی خدمات چه از طریق تیم‌های سیار، خانه‌های بهداشت و یا مراکز درمانی چشمگیر بوده، اگرچه هنوز پوشش خدماتی کامل نیست اما در سایر زمینه‌ها کمبود، اساسی به‌چشم می‌خورد، که مفاد جدول مذکور با توجه به تعداد آبادی‌های دارای سکنه موجود در ناحیه گواه این مدعی است.

جدول شماره‌ی ۱۹: توزیع امکانات خدماتی و رفاهی موجود در روستاهای شهرستان‌های واقع در ناحیه‌ی زنجان در سال ۱۳۸۲

ناحیه‌ی زنجان	تعداد روستاهای برخوردار از انواع عملکرددها				نوع کاربری	ردیف
	ماهنشان	طارم	ایجرود	زنجان		
۱	-	-	۱	-	مرکز آموزشی قبل از دبستان	۱
۵۱۵	۱۱۹	۸۶	۷۰	۲۴۰	دبستان	۲
۱۴۶	۴۷	۲۶	۲۱	۵۲	مدرسه راهنمایی عادی	۳
۲۲	۶	۹	۱	۶	مدرسه راهنمایی مرکزی	۴
۱۱	۳	-	۳	۵	مدرسه راهنمایی شبانه‌روزی	۵
۱۱	۴	۶	-	۱	دبیرستان عادی	۶
۴	-	-	۱	۳	دبیرستان مرکزی	۷
۵	۲	-	-	۳	دبیرستان شبانه‌روزی	۸
۲۱	۹	-	۱۲	-	کلاس نهضت	۹
۵۵	۳۶	۳	۱	۱۵	صندوق پست	۱۰
۸	۲	۴	۱	۱	نمایندگی پست	۱۱
۴	۲	۲	-	-	دفتر پست و مخابرات	۱۲
۱	-	-	۱	-	دفتر مستقل پست	۱۳
۳۴۱	۱۰۹	۴۸	۴۹	۱۳۵	دفتر مخابراتی	۱۴
۳۰	۲	۱۲	-	۱۶	مرکز تلفن	۱۵
۵۳۴	۱۲۵	۸۸	۷۶	۲۴۷	برق	۱۶
۵	-	۳	-	۲	پمپ بنزین	۱۷
۷۷	۲۵	۲۶	۲۵	۱	جایگاه عرضه مواد سوختی	۱۸
۵۰۵	۱۱۸	۸۸	۷۶	۲۲۳	مسجد و حسینیه	۱۹
۷	۲	۱	۲	۲	کتابخانه عمومی	۲۰
۱۴	۲	۱	۳	۸	کتابخانه روستایی	۲۱
۹	-	۲	۱	۶	مجموعه ورزشی	۲۲
۲۳	-	۹	۱۱	۳	امکانات ورزشی روباز	۲۳

ادامه جدول شماره ۱۹:

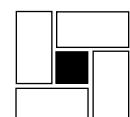

۲-۳-۳- ارزیابی امکانات اساسی توسعه‌ی کالبدی فضایی ناحیه به منظور برنامه‌ریزی

تامین تاسیسات زیربنایی، خدمات رفاهی و احتیاجات محلی

عمده‌ترین امکانات توسعه‌ی کالبدی فضایی ناحیه را می‌توان به شرح زیر برشمود:

- گستردگی و پراکنش قابلیت‌های اقتصادی و منابع در سطح ناحیه که برنامه‌ریزی جهت استفاده و بهره‌برداری از آن‌ها را ضروری می‌سازد.
- سهولت دستیابی به مصالح ساختمانی به عنایت به این‌که ناحیه‌ی زنجان از مراکز عمده‌ی استقرار معادن خصوصاً کانی‌های غیرفلزی، نظریر گچ، سنگ‌های ساختمانی و ... و معادن شن و ماسه و ... می‌باشد.
- زیرساخت‌های موجود در ناحیه نظریر شبکه‌ی آزادراهی، راه‌آهن، دسترسی به خطوط انتقال انرژی و قرار داشتن در مسیر خطوط انتقال گاز و ...
- اقدامات انجام شده در سطح ناجیه خصوصاً در نقاط روستایی برای ایجاد مراکز خدماتی، رفاهی و ... که زمینه‌ی لازم جهت توسعه‌ی کالبدی، فضایی را فراهم ساخته است.
- گسترش راه‌های ارتباطی بین روستایی
- عزم مسئولان و دست‌اندرکاران امر برنامه‌ریزی (معطوف به مصوبات برنامه‌ی سوم و ...) دایر بر تعادل بخشی به نظام خدمات‌رسانی و توزیع فعالیت
- اهداف و راهبردهای طرح جامع ناحیه‌ی زنجان در این زمینه که معطوف به مصوبات شورای عالی شهرسازی و معماری ایران در ارتباط با نظام خدمات‌رسانی روستاهای می‌باشد.

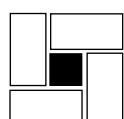
۳-۳-۳- ارزیابی محدودیت‌های اساسی توسعه کالبدی فضایی ناحیه به منظور

برنامه‌ریزی تامین تاسیسات زیربنایی، خدمات رفاهی و احتیاجات محلی

محدودیت‌های اساسی توسعه کالبدی فضایی در ناحیه‌ی زنجان را می‌توان به شرح زیر

برشمرد:

- عدم وجود طرح آمایش سرزمین یا طرح فرادستی که راهنمای اقدام عمل مسئولان ذیربطة باشد.
- در حد قابل توجهی از آبادی‌های ناحیه کم جمعیت تشکیل می‌دهد که این امر امکان خدمات‌رسانی را به خاطر نداشتن صرفه‌ی اقتصادی با مشکل مواجه می‌سازد.
- عدم وجود منابع مالی لازم جهت ایجاد فضاهای خدمات و به‌طور کلی توسعه فضایی، کالبدی ناحیه
- عدم فراهم نمودن امکانات لازم و انگیزه‌ی جهت مشارکت جدی بخش خصوصی و مشارکت روستائیان
- عدم وجود نیروی انسانی لازم و در نتیجه‌ی ضرورت نیروی انسانی مورد نیاز جهت بهره‌گیری از امکانات و تمهیدات پیش‌بینی شده در طرح جامع ناحیه مطابق با مصوبات شورای عالی شهرسازی و معماری برای تعادل بخشی به نظام خدمات‌رسانی در ناحیه
- برخورداری از اقلیم سرد و فراسرد در بخش قابل توجهی از ناحیه
- عدم تطابق نظام تقسیمات سیاسی مصوب موجود با نظام خدمات‌رسانی در حال حاضر

۴-۳-۳- اهداف و الگوهای برنامه‌ریزی توسعه ناحیه و معیارهای انتخاب الگو

(الف) اهداف

- تعادل بخش به نظام خدمات رسانی
- کاستن از دافعه‌های نقاط روستایی
- زمینه‌سازی جهت جلوگیری از مهاجرت بی‌رویه روستائیان
- جلوگیری از خالی شدن روستاهای
- زمینه‌سازی جهت باروری قابلیت‌های اقتصادی ناحیه
- دستیابی به عدالت اجتماعی
- دستیابی به توسعه پایدار با توجه به قابلیت‌های محیطی

و ...

(ب) الگوهای برنامه‌ریزی

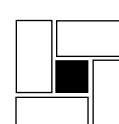
برنامه‌ریزی برای نظام خدمات رسانی در چند الگو تدوین و مورد ارزیابی قرار گرفت، نهایتاً"

الگوی بهینه پیشنهادی مشاور از برآیند الگوهای بررسی شده مشخص و مورد تائید مسئولان

ذی‌ربط خصوصاً دست‌اندرکاران شهرستان‌های واقع در ناحیه‌ی قرار گرفت.

- یک الگوی برنامه‌ریزی خدمات رسانی منطبق با تقسیمات سیاسی موجود انجام شد به‌طوری که هر بخش، یک منظومه روستایی و هر دهستان، یک مجموعه روستایی را تشکیل می‌داد و در هر دهستان نیز چند حوزه تشکیل می‌گردید. این نظام با واقعیت‌های خدمات رسانی موجود تطابق نداشت و نمی‌توانست کارا باشد.

- یک الگوی انجام شده توسط مشاور هامون یک بود که هنوز مصوب نگردیده است. ارزیابی به عمل آمده از این الگو نیز صورت گرفت که با الگوی پیشنهادی بهینه این مشاور تفاوت دارد.

- کار برنامه‌ریزی خدماتی که قبلا در سال ۱۳۷۹ نیز توسط این مشاور انجام یافته بود با توجه به تغییر شرایط و اخذ اطلاعات جدید مورد نقد قرار گرفت و در نتیجه الگوی پیشنهادی بهینه مشاور که ناحیه را به ۱۳ منظومه، ۳۵ مجموعه و ۱۰۰ حوزه روستایی تقسیم می‌کردند تدوین و مورد تأیید مسئولان محلی واقع شد. این الگو در چند مرحله در شهرستان‌ها بررسی شده است.

(پ) معیارهای انتخاب الگو

توجه به ویژگی‌های قومی و فرهنگی

توجه به دسترسی‌ها

دقت در همپیوندی‌های خدماتی وضع موجود

توجه به میزان برخورداری آبادی‌ها در وضع موجود از خدمات و تاسیسات مختلف.

توجه به سطح جمعیتی روستاهای

توجه به ویژگی‌های طبیعی محیط (توپوگرافی، رودخانه، ...)

۵-۳-۳- راهبردها و راهکارها و پیشنهادهای مناسب برای حل مسائل و مشکلات حاد

موجود در زمینه‌ی نیازهای عمرانی ناحیه

- الزام به تخصیص اعتبارات جهت اجرای پروژه‌های عمرانی براساس مصوبات طرح

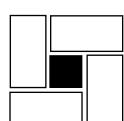
جامع ناحیه تا اهداف طرح هرچه سریعتر محقق گردد.

- ایجاد مراکز اشتغال‌زایی از جمله پیش‌بینی نواحی صنعتی در کنار هریک از مراکز

منظومه روستایی

- تقویت شبکه‌ی ارتباطی بین منطقه‌ای و ضرورت برقراری راه‌های ارتباطی مناسب (به

لحاظ عملکردی) در میان مراکز حوزه‌های روستایی، مجموعه‌های روستایی و

منظومه‌های روستایی و ارتقای سطح راه‌های ارتباطی مراکز منظومه روستایی تا مراکز شهرستان‌ها و مرکز استان (مرکز ناحیه)

- ایجاد شهرک صنعت در شهرستان ایجرود(پیشنهاد انتقال شهرک صنعتی شماره‌ی ۲

زنجان در محدوده‌ی حد فاصل پلیس راه تا زرین آباد)

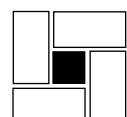
- توجه به منابع طبیعی موجود اعم از معدنی، کشاورزی و... جهت ایجاد بنیادهای

صنعتی در ارتباط با منابع مذکور در نقاط مختلف ناحیه

۶-۳-۳- ساختار پیشنهادی سلسله مراتب فضایی در مراکز جمعیتی، تاسیسات و

خدمات پیشنهادی آنها (ص ۸۴)

۷-۳-۳- شبکه ارتباطی پیشنهادی (درون منطقه‌ای) و عملکردهای آن (ص ۸۵)

وزارت مسکن و شهرسازی
سازمان مسکن و شهرسازی استان زنجان

راه‌های
آزادراه
آزادراه فردست احمدان
راه آذالله اصلی
راه آذالله کوچی
راه آذالله دوستانی
راه شوسه اصلی
راه شوسه دوستانی
راه خاکی
راه گاز
راه تاپه
میراث اشنان
میراث خوشان
میراث نیشان
لسام بخش
میراث همشان
لسام همشان
میراث آستان و ناخشه
مرکز شهرستان
مرکز هنرمند (دستگاه)
مرکز هنرمند (ساعی به خدماتی)
مرکز هنرمند (ساعی به خدماتی)
مرکز هنرمند (ساعی به خدماتی)
روستای میلل (ساعی به خدماتی)
سایر روستاهای (ساعی به خدماتی)
گامبات رفاهی
گامبات نورانی
اماکن نجاتی - اتفاقی
و احداثی گردیدی
(صنعتی - گشاورزی)

استان آذربایجان شرقی

استان آذربایجان شرقی

استان آذربایجان شرقی

استان گیلان

استان قزوین

شهرستان آبر

شهرستان خدابنده

استان گردستان

استان آذربایجان غربی

عنوان طرح:
طرح جامع تاریخی زنجان

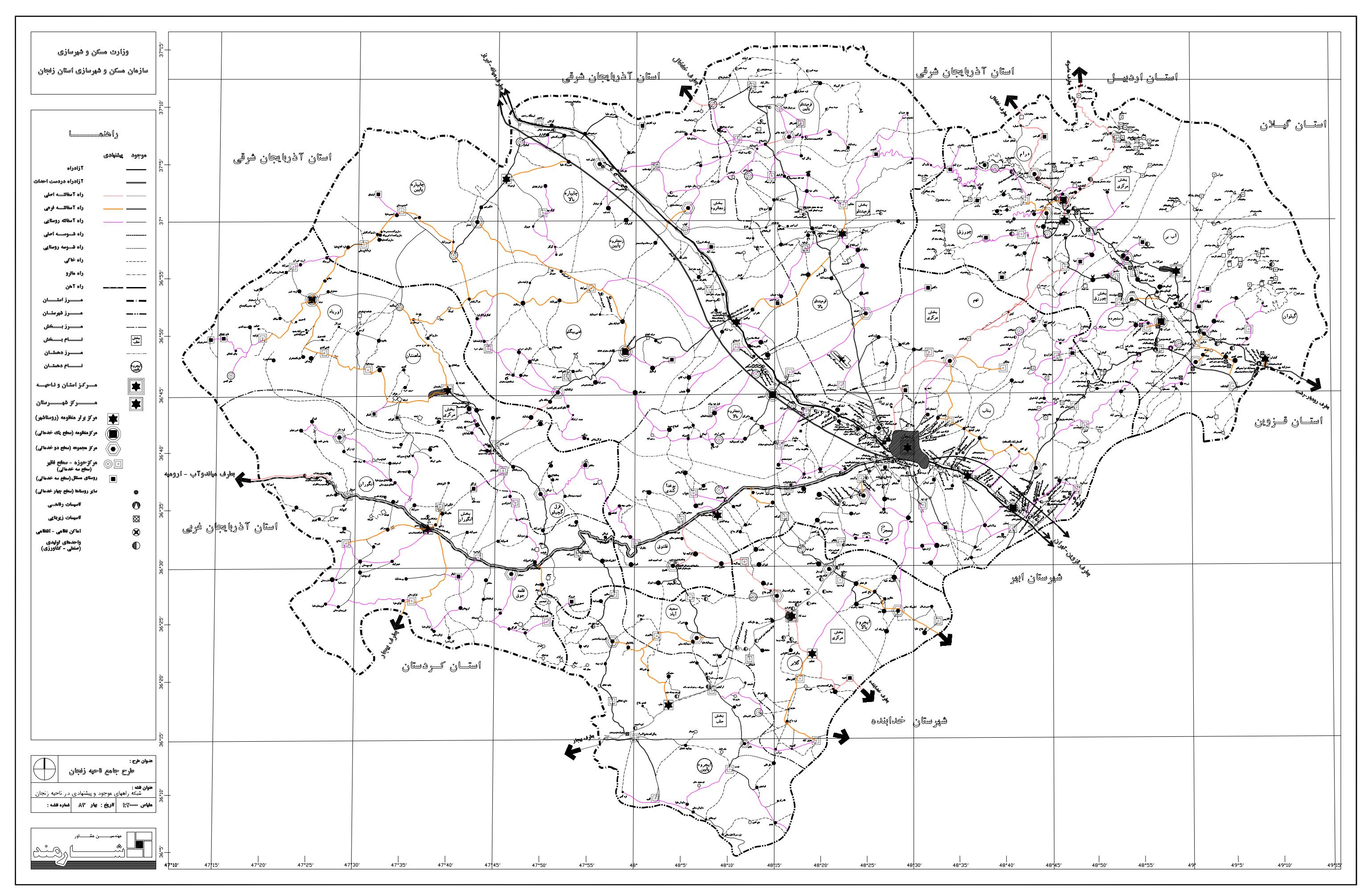
عنوان فقه:
شکن راههای موجود و پیشنهادی در ناحیه زنجان

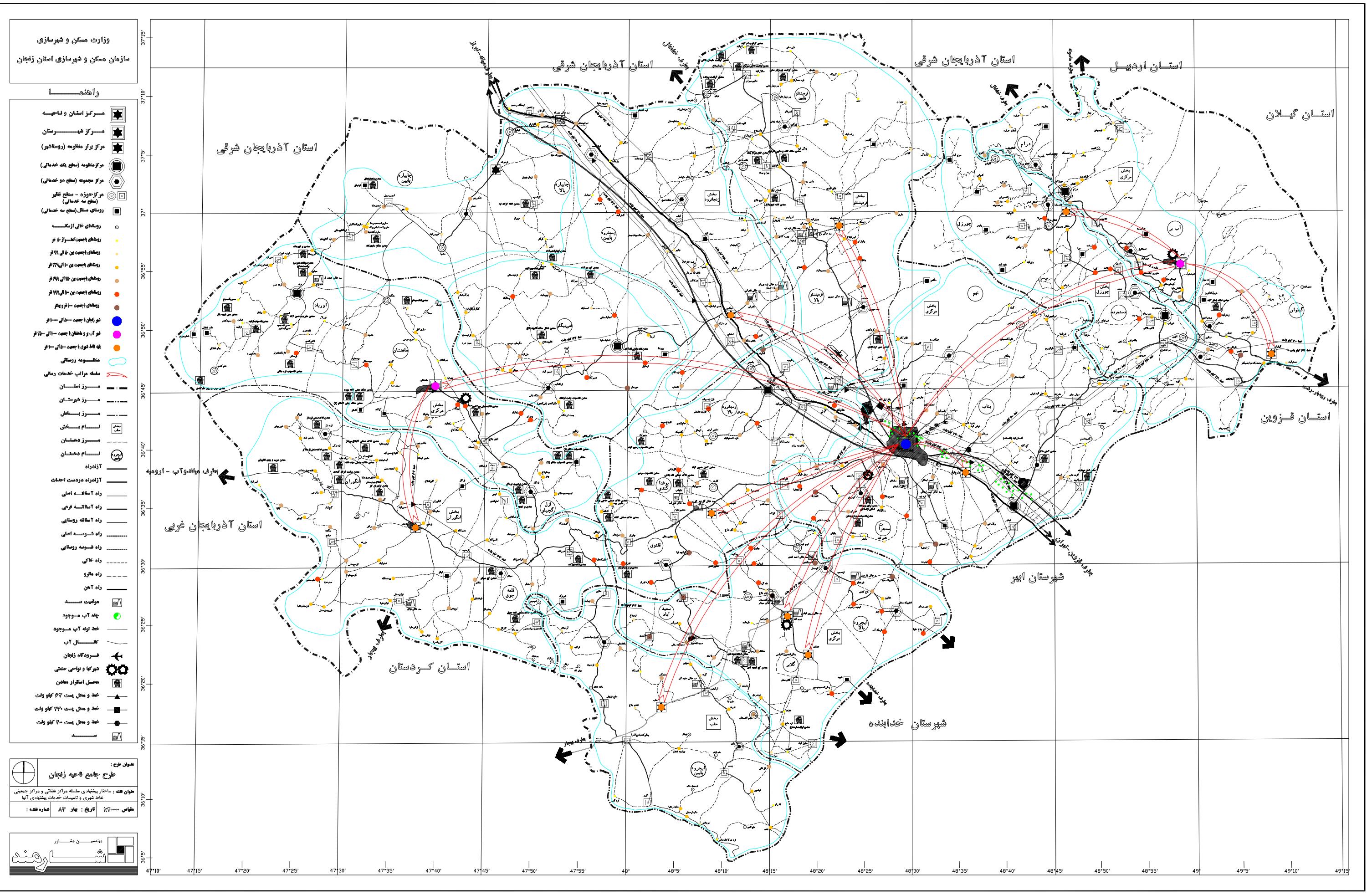
تاریخ:
۱۴۰۰/۰۷/۰۷

صفحه:
۸۷

مددوس نهاد

فرستاد

۳-۳-۸- ساختار پیشنهادی سلسله مراتب فضاهای و مراکز جمعیتی

براساس برنامه‌ریزی‌های طرح، ناحیه‌ی زنجان از یک مرکز اصلی ناحیه که همان شهر زنجان است تشکیل می‌گردد که وظیفه‌ی ارایه خدمات برتر به کل ناحیه و حتی فراتر از آن را دارد. این ناحیه در افق بلندمدت طرح یعنی در سال ۱۴۰۰ بروخوردار از یک شهر ۱۰۰۰-۵۰۰۰ هزار نفری (شهر زنجان)، ۲ مرکز جمعیتی بروخوردار از سطح جمعیتی ۲۵-۱۰ هزار نفری (شهرهای ماهنشان و آبر) و ۱۱ مرکز سکونتی بروخوردار از جمعیت ۵-۱۰ هزار نفری (روستا شهرهای چورزق- درام، حلب، دندی، زرین‌آباد، گیلوان، قره‌بوطه، ارمغانخانه، بوغداکندی، نیک‌پی، جوقین و دیزج‌آباد) می‌باشد.

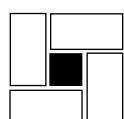
۳-۳-۹- جهات اصلی و حدود سطح موردنیاز توسعه شهرهای واقع در ناحیه در آینده

با توجه به اینکه اکثریت نقاطی که در آینده به شهر تبدیل خواهد شد و نقاط شهری موجود در ناحیه دارای طرح‌های مصوب توسعه اعم از طرح هادی یا جامع می‌باشند لذا عین مصوبات طرح‌های مذکور در ارتباط با جهات توسعه و اراضی مورد نیاز در طرح لحاظ خواهد شد اما بایستی توجه داشت که مبنای نقشه‌ها به گونه‌ای است که امکان نشان دادن جهات توسعه روستا شهرهای موردنظر را با مشکل مواجه می‌سازد.

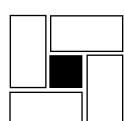
۰-۳-۱- نقاط روستایی که در آینده از نظر میزان جمعیت و عملکرد اقتصادی و

شاخص‌های وزارت کشور به شهر تبدیل می‌گردند و معیارهای آن.

- روستاهای ارمغانخانه و نیک‌پی از آنجائی که مرکز بخش‌های قره‌پشتلو و زنجانرود می‌باشند و نیز در طرح پیشنهادی جزء مراکز منظومه‌های روستایی تعیین گردیده و مطابق با مصوبات شورای عالی شهرسازی و معماری بایستی تجهیز گردند لذا بایستی در ده ساله اول دوره طرح به شهر تبدیل گردد.

- روستای درام از جمعیتی نسبتاً بالا برخوردار است و می‌توان با احداث یک پل بر روی قزل‌اوزن دو مرکز سکونتی چورزق و درام را به هم متصل و از مجموع آن‌ها یک شهرساحلی زیبا تشکیل داد.
- روستای گیلوان در منطقه‌ای استقرار یافته که شهرستان آب‌بر را با استان گیلوان و خصوصاً شهر رودبار ارتباط می‌دهد و از سوی دیگر به جمعیتی حدود ۳۰ هزار نفر از استان قزوین (روستاهای واقع در محدوده طارم سفلی) نیز سرویس خدماتی می‌دهد. جمعیت آن نیز در وضع موجود حدود ۲۰۰۰ نفر می‌باشد بنابراین در دهه‌ی اول دوره‌ی طرح می‌تواند به یک روستا شهر تبدیل گردد ضمناً یکی از مراکز منظومه روستایی نیز می‌باشد.
- روستاهای قره‌بوطه و بوغداندی نیز جزء مراکز منظومه روستایی در ناحیه‌ی زنجان می‌باشند که بایستی برابر پیشنهادهای طرح که منطبق بر مصوبه شورای عالی شهرسازی و معماری ایران است، تجهیز گردندهای قابلیت تبدیل شدن به روستا شهر را در دهه‌ی دوم دوره طرح دارا می‌باشند.
- دو روستای دیزج‌آباد و جوقین در دو شهرستان زنجان و ایجرود هر دو در وضع موجود از جمعیت نسبتاً بالایی برخوردار می‌باشند. جمعیت روستای دیزج‌آباد در سال ۱۳۸۱ معادل ۳۳۹۵ نفر گزارش گردیده و رشد جمعیت آن بین سال‌های ۸۱-۱۳۷۵ معادل ۲ درصد بوده است و در فاصله‌ی نسبتاً کمی از شهر زنجان واقع می‌باشد. این روستا در دوره‌ی دوم طرح یعنی بین سال‌های ۴۰۰-۱۳۹۳ امکان تبدیل شدن به روستا شهر را دارد.
- روستای جوقین نیز از امکانات مناسبی برخوردار بوده و جمعیت نسبتاً بالایی (نزدیک به ۳۰۰۰ نفر) دارد. این روستا نیز در دوره‌ی دوم طرح قابلیت تبدیل شده به یک روستا شهر را دارد.

۱-۳-۳- مکانیابی نقاط جمعیتی و فعالیتی جدید و ارایه‌ی معیارهای اصلی مکانیابی

سه روستای شیوه، سها و ینگی کند در محدوده‌ی دریاچه سد گلابر قرار می‌گیرند که بایستی جمعیت آنها به نقاط دیگر منتقل گردد. قطعاً بخشی از این جمعیت به روستای جوچین سرریز خواهد شد به همین دلیل و دلایل مذکور در بند ۱۰-۳-۳ این روستا به شهر تبدیل خواهد شد. در مکانیابی برای تغییر مکان این آبادی‌ها توجه به چند نکته حائز اهمیت است:

- فاصله‌ی موقعیت مکانیابی حتی‌المقدور در نزدیکی محل کنونی انتخاب شود.
- اراضی مورد نظر از شبیب مناسب برخوردار باشند.
- اراضی مذکور سیل‌گیر نباشند.
- اراضی مذکور جزء اراضی مناسب (درجه‌ی یک و دو) کشاورزی نباشند.
- ملاحظات زیست‌محیطی از نظر امکان دفن زباله، فاصله از سفره‌های آبی و ... مورد توجه قرار گیرد.
- دسترسی به منابع آب داشته و از این حیث با مشکلی مواجه نباشند.
- ...
- کانون‌های جدید فعالیتی از جمله ناحیه‌های صنعتی در کنار مراکز منظومه‌ی روستایی پیشنهاد گردیده‌اند. بدیهی است که در مکانیابی دقیق و طراحی آنها ضوابط و مقررات پیشنهادی طرح بایستی دقیقاً مدنظر قرار گیرند.
- پیشنهاد ایجاد شهرک صنعتی شماره‌ی ۲ زنجان در اراضی حول جاده‌ی زنجان- زرین‌آباد در حد فاصل پلیس‌راه تا کیلومتر ۲۰ جاده‌ی مذکور نیز در طرح ارایه گردیده که در گزارش اقتصادی بدان اشاره‌ی کامل شده است.

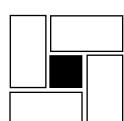
۱۲-۳-۳- معیارها و ضوابطی که در ساخت و ساز می‌بایست رعایت گردد

- تدوین ضوابط و مقررات به منظور کنترل رشد و توسعه و کنترل ساخت و سازهای نقاط شهری بر عهده‌ی طرح‌های توسعه‌ی شهری اعم از طرح جامع و هادی می‌باشد که بایستی ضوابط طرح‌های مصوب عیناً رعایت گردد.
- در استقرار صنایع، کدبندی سازمان حفاظت محیط‌زیست بایستی رعایت گردد.
- حریم رودخانه‌ها، انهره، مسیلهای، شبکه‌های آبیاری و زهکشی بایستی دقیقاً رعایت گردد.
- حریم مصوب راه‌ها برابر با ضوابط دستگاه‌های ذیربیط که در طرح منظور گردیده باید رعایت شود.
- حریم خطوط هوایی انتقال نیرو، لوله‌های گاز و تاسیسات مخابراتی بایستی مطابق با ضوابط اعلام شده در طرح رعایت گردد.
- پهنه‌بندی طرح جامع ناحیه و ضوابط مربوط به ساخت و سازها و یا اقدامات عمرانی مجاز، مشروط و ممنوع در هر پهنه در گزارش طرح با دقت تشریح گردیده که عیناً باید رعایت گردد.

۱۳-۳-۳- پیش‌بینی اعتبارات لازم برای اجرای طرح پیشنهادی ارایه شده با استفاده از

کسب نظر دستگاه‌های اجرایی

برنامه‌ریزی‌های طرح با توجه به جمعیت پیش‌بینی شده برای ناحیه و با هدف دستیابی به اهداف طرح که از عمده‌ترین آنها رفع کاستی‌های موجود در زمینه‌های مختلف و تامین خدمات مورد نیاز جمعیت آتی می‌باشد، صورت گرفته است. بدیهی است که طرح‌ها و پروژه‌های پیشنهادی یا به طور مستقیم جهت ایجاد اشتغال اجرا می‌گردند و یا اینکه زمینه‌ساز ایجاد فرصت‌های شغلی و به تبع آن ماندگاری جمعیت قابل پیش‌بینی در ناحیه خواهند بود. به عنوان

مثال ایجاد فضاهای خدماتی نظیر کاربری‌های آموزشی، درمانی و ... اگر چه به منظور رفاه ساکنان و ... اجرا می‌گردد اما در بطن خود ایجاد اشتغال را نیز دارا می‌باشد.

براین اساس به نظر می‌رسد که اعتبارات لازم در فاصله سال‌های ۱۴۰۰ - ۱۳۸۱ برای اجرای طرح، از طریق پیش‌بینی اعتبارات لازم جهت ایجاد فرصت‌های شغلی مورد نیاز قابل حصول باشد. بدین منظور با توجه به برآوردهای انجام شده در قالب برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران برای ایجاد هر فرصت شغلی نسبت به پیش‌بینی اعتبارات لازم برای ایجاد مشاغل مورد نیاز و یا به بیان دقیق‌تر تحقیق‌پذیری طرح اقدام گردیده است.

میزان سرمایه‌گذاری لازم برای ایجاد هر فرصت شغلی جدید براساس برآوردهای قانونی برنامه چهارم به قیمت ثابت سال ۸۱ برای بخش کشاورزی ۲۲۶/۸ میلیون ریال و برای بخش‌های صنایع و معادن و خدمات به ترتیب ۲۷۵/۴۸ و ۹۲۷/۳۴ میلیون ریال برآورده است. با توجه به تعداد شاغلین پیش‌بینی شده برای سال پایانی دوره طرح به قیمت ثابت سال ۱۳۸۱ در مجموع ۵۰۰۲۷/۳۳۶۳ میلیارد ریال سرمایه‌گذاری لازم است تا در مجموع ۷۱۶۷۴ فرصت شغلی ایجاد گردد به بیان دیگر برای تحقیق‌پذیر نمودن اهداف طرح، اعتبار مورد اشاره لازم می‌باشد.

۱۴-۳-۳- اولویت اجرایی پیشنهادهای ارایه شده با توجه به اعتبارات قابل تخصیص

اولویت مهم‌ترین طرح‌ها و پروژه‌های پیشنهادی جهت توسعه ناحیه و تحقق بخشیدن به اهداف طرح جامع ناحیه در ارتباط با اهداف تعیین شده و راهبردهای تدوین شده به شرح ذیل اعلام می‌گردد:

هدف ۱- دستیابی به توسعه متوازن ناحیه با توجه به قابلیت‌های موجود آن
راهبرد ۱- تقویت و گسترش شبکه‌های ارتباطی بین منطقه‌ای

اقدامات اجرایی و اولویت دار طرح با توجه به راهبرد مذکور عبارت است از:

- ارتقاء محور زنجان، تهم، چورزق به راه اصلی و اتصال آن به مسوله
- ارتقاء محور زنجان- گیلوان- منجیل به راه اصلی
- ایجاد و ارتقاء محور زنجان، دندی، تخت سلیمان، تکاب به راه اصلی
- ارتقاء محور زنجان- قره پشتلو و ارتباط آن به خلخال
- برخورداری از راه فرعی برای ارتباط مراکز مجموعه روستایی به مراکز منظومه ضمن آنکه تکمیل آزاد راه زنجان- تبریز و برقراری ارتباط ریلی از طریق گسترش شبکه‌ی راه آهن به غرب ناحیه به طرف ماهنشان، دندی و استان‌های غربی و نیز ایجاد پایانه‌های حمل و نقل به صورت جدی مورد تأکید می‌باشد.

راهبرد ۲- توجه به قابلیت‌های موجود در بخش‌های مختلف ناحیه

اقدامات اجرایی اولویت دار در ارتباط با این راهبرد جهت دستیابی به هدف مطرح شده به قرار

زیر می‌باشد:

- ایجاد کارخانجات ساخت آجر صنعتی در محدوده روستاهای قمچقای، چسب، ینگی‌کند، سفید کمر و حلب به دلیل گستردگی چشمگیر انشاوهای مازنی در سطح منطقه ایجرود و نتایج آزمایشات به عمل آمده جهت ساخت آجر صنعتی و نیز به دلیل برخورداری از دسترسی‌های مناسب موجود در منطقه مذکور.
- ایجاد کارخانه‌ی سیمان در محور قمچقای - سعیدآباد به دلیل مهیا بودن امکانات اولیه همچون آهک، گچ، مارن مناسب، سیلیس.
- گسترش صنایع تبدیلی و فرآوری محصولات با توجه به قابلیت‌های محیط از جمله ایجاد صنایع تولید کنستانتره و کمپوت سازی و یا صنایعی که تولیدشان در ارتباط با مواد معدنی است، در شهرستان‌های ماهنشان و ایجرود.

هدف ۲- ساماندهی نظام فعالیت و اشتغال

راهبرد ۱- توجه به بخش کشاورزی به عنوان یکی از محورهای توسعه اقدامات اجرایی که انجام آنها موجب شکوفایی و رونق بخش کشاورزی و در نتیجه زمینه ساز توسعه ناحیه می‌گردد، عبارتند از:

- توسعه اراضی کشاورزی آبی به میزان ۱۱۴۳۸/۶۱ هکتار (موقعیت اراضی مذکور بر روی نقشه‌ی استفاده از اراضی پیشنهادی طرح جامع ناحیه مشخص می‌باشد.)
- توسعه فعالیت کندوداری و پرورش زنبور عسل
- توسعه جنگلداری به عنوان یکی از زیر گروههای بخش کشاورزی از طریق توسعه اراضی جنگلی با قابلیت و تناسب متوسط به میزان ۱۵۹۲۵۷/۹۱ هکتار (موقعیت اراضی مذکور بر روی نقشه‌ی پیشنهادی طرح منعکس می‌باشد).
- یکپارچه سازی اراضی
- توسعه کشت‌های گلخانه‌ای
- اجرای طرح‌های به زراعی و به نژادی به منظور افزایش راندمان
- اجرای طرح‌های اصلاح و احیاء باغات میوه
- اجرای طرح‌های مربوط به اصلاح و توسعه‌ی باغات زیتون
- اجرای طرح‌های مربوط به آبزی پروری با توجه به وجود منابع آبی غنی در ناحیه
- تغییر شیوه از دامداری سنتی به صنعتی
- گسترش تعاونی‌های تولید کشاورزی
- اجرای طرح‌های مربوط به اصلاح و احیاء افزایش گیاهان زینتی و دارویی

راهبرد ۲- توسعه صنعت به عنوان یکی از محورهای اصلی توسعه

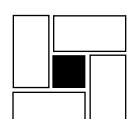
با توجه به زیرساختهای موجود و دسترسی به منابع اولیه و نیز نزدیکی به تهران و سایر قطب‌های صنعتی و جمعیتی و ... توسعه صنعت و توجه به آن زمینه‌ساز تشدید آهنگ توسعه‌ی ناحیه خواهد شد. اقدامات اجرایی اولویت‌دار جهت نیل به این اهداف به شرح ذیل معرفی می‌گردد:

- تکمیل ظرفیت شهرک‌های صنعتی موجود
- ایجاد شهرک صنعتی شماره ۲ زنجان (پیشنهاد می‌گردد این شهرک در حول محور زنجان- زرین‌آباد مکانیابی و اجرا گردد).
- ایجاد نواحی صنعتی در کنار مراکز منظومه‌ی روستایی (مطابق با مصوبه‌ی سورا یعالی شهرسازی و معماری ایران).
- ایجاد و توسعه‌ی صنایع دستی با توجه به سابقه و پیشینه‌ای که در منطقه دارا می‌باشد نظیر فرش‌بافی، چاقوسازی، ملیله‌کاری و ... و تقویت نهادهای مربوط به آنها.
- گسترش صنایع تبدیلی و فرآوری محصولات
- تهییه طرح‌های شناسایی منابع کانی ناحیه و سرمایه‌گذاری جهت اکتشاف ذخایر کانی شناخته شده.

راهبرد ۳- توجه به خدمات به عنوان محور اصلی توسعه

اقدامات اجرایی اولویت‌دار در این ارتباط به قرار زیر می‌باشد:

- تجهیز شهر زنجان به خدمات تخصصی برتر نظریه بیمارستان‌های تخصصی
- تجهیز شهرهای آب‌بیر، زرین‌آباد، حلب، چورزق، ماهنشان و دندی به خدمات پشتیبانی تولید.
- ساماندهی و تجهیز کانون‌ها و محورهای جاذب گردشگری و گذران اوقات فراغت جهت رونق صنعت گردشگری.
- گسترش مراکز آموزش عالی در شهرستان‌های واقع در ناحیه.

- ایجاد مجموعه‌های فرهنگی- هنری و ورزشی در شهرهای ناحیه.
- ایجاد و گسترش مجتمع‌های پذیرایی بین راهی در محورهای موجود در ناحیه خصوصاً در محورهای "زنجان- گیلوان- روبار"، "زنجان- خلخال" و ...
- تقویت ناوگان حمل و نقل کالا و مسافر
- توسعه و گسترش فضاهای اقامتی در مکانهای مستعد و جاذب گردشگر
- ضرورت تعجیل در تهیه طرح جامع گردشگری برای شهرستان‌های موجود در ناحیه.

هدف ۳- ساماندهی نظام خدمات‌رسانی

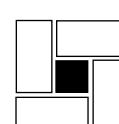
راهبرد ۱: رعایت مفاد مصوبه شورای عالی شهرسازی و معماری ایران در ارتباط با نحوه خدمات‌رسانی به سکونتگاه‌های روستایی

اقدامات اجرایی مورد نیاز به قرار ذیل می‌باشد:

- تهیه طرح ساماندهی سکونتگاه‌های روستایی در محدوده‌ی بخش
- احداث تاسیسات زیربنایی و مراکز خدماتی و رفاهی در نقاط روستایی ناحیه مطابق با مصوبه‌ی مذکور برای مراکز منظومه، مجموعه و حوزه‌ی روستایی

اولویت اول - ایجاد دبستان، مسجد، شرکت تعاونی روستایی و جایگاه عرضه‌ی مواد سوختی در کلیه‌ی مراکز حوزه‌ی روستایی.

اولویت دوم - ایجاد مراکز بهداشتی - درمانی با تسهیلات زایمانی در مراکز منظومه‌ها، ایجاد داروخانه در کلیه‌ی مراکز حوزه‌ی روستایی، ایجاد مطب در مراکز مجموعه و منظومه‌ی روستایی، ایجاد هنرستان فنی، حرفه‌ای و کشاورزی در مراکز منظومه‌ی روستایی، پمپبنزین در مراکز منظومه روستایی، مجموعه‌ی ورزشی در مراکز منظومه‌ی روستایی، امکانات ورزشی روباز در کلیه مراکز خدمات روستایی اعم از حوزه، مجموعه، منظومه و ... احداث دفتر ترویج کشاورزی در مراکز منظومه و مجموعه‌ی روستایی.

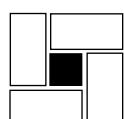
اولویت سوم- ایجاد سایر موارد پیشنهاد شده توسط شورای عالی شهرسازی و معماری ایرانی در قالب مصوبه استانداردهای خوابط خدمات رسانی به کانون های روستایی کشور پس از تحقق یافتن اولویت های ۲ قابل اجرا می باشد.

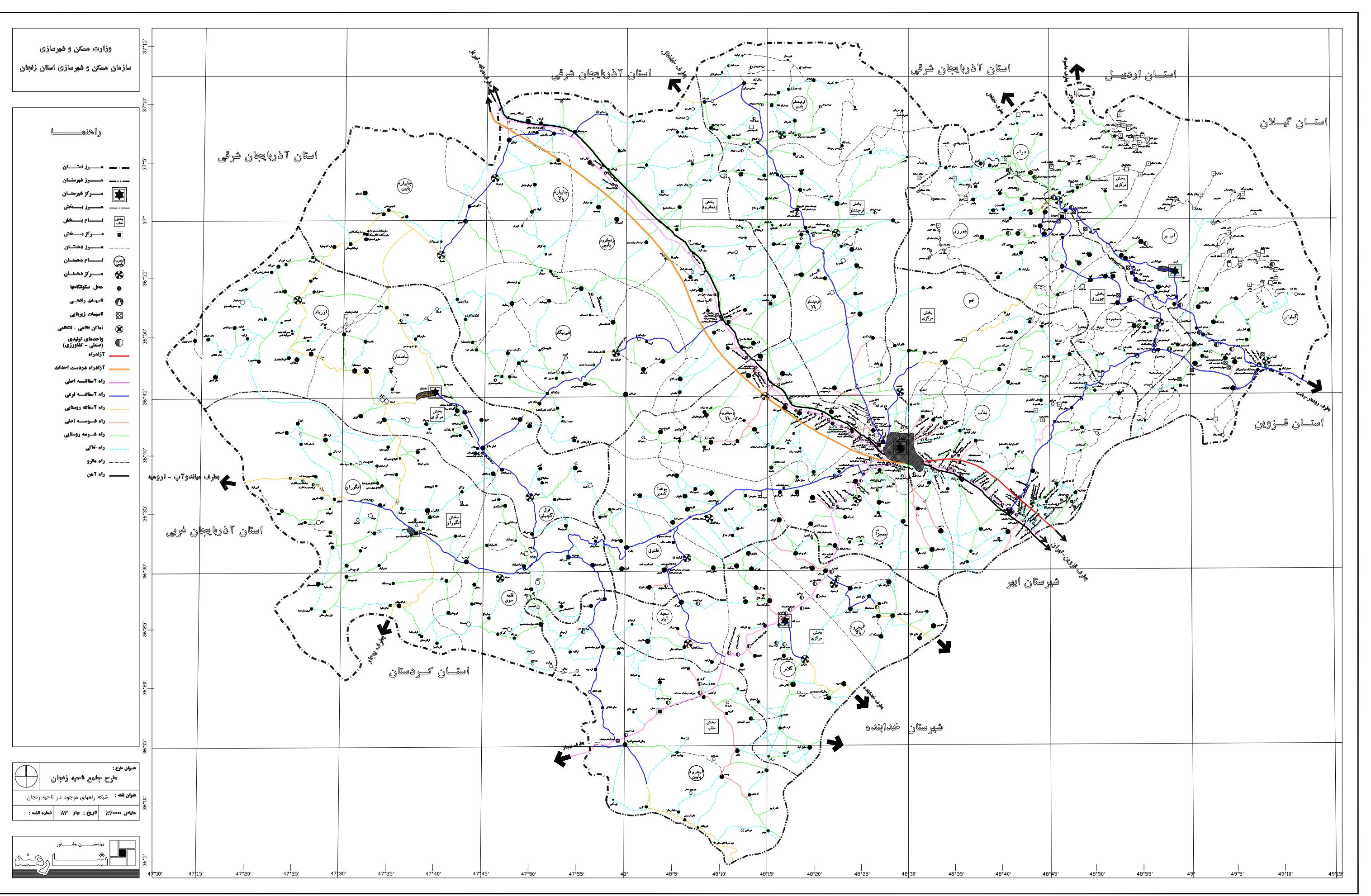
هدف ۴- دستیابی به محیطی پایدار با تاکید بر منابع طبیعی، آب و خاک
راهبرد ۱- ضرورت توجه به منابع آبی و مدیریت بهره برداری آن در ارتباط با راهبرد مذکور انجام اقدامات اجرایی به شرح ذیل از اهمیت و اولویت خاص برخوردار می باشد.

- تکمیل و اجرای طرح سد مخزنی گلابر
  - تکمیل و اجرای سدهای خاکی که براساس مطالعات انجام شده ضرورت اجرای آنها تایید گردیده است، نظیر سد خاکی روستای جوره خان در شهرستان زنجان، سدهای خاکی روستاهای جوقین، دهنہ شهرک و ...
  - اجرای طرح های آبیاری تحت فشار
  - مطالعه و اجرای شبکه های آبیاری
  - بررسی استفاده از آب های زیرسطحی برای ثبت بیولوژیک بستر آبراهه ها
  - سرپوشیده کردن انهار و کانال های آبیاری جهت جلوگیری از هدر رفتن آب
  - مطالعه و اجرای طرح های کوچک تامین آب و پمپاژ ساحلی
  - اجرای طرح های لایروبی و مرمت قنوات
- راهبرد ۲- جلوگیری از فرسایش و تخریب خاک

مهمنترین اقدامات اجرایی و یا به بیان دیگر پروژه های قابل تعریف جهت دستیابی به هدف مورد نظر به شرح ذیل می باشند:

- اجرای طرح‌های آبخیزداری در وسعتی معادل ۷۴۱/۷ هکتار، خصوصاً در سرشاخه‌های قزل‌اوزن (محدوده اراضی مذکور بر روی نقشه‌ی استفاده از اراضی پیشنهادی منعکس می‌باشد).
- ارزیابی دوره‌ای عملکرد اقدامات آبخیزداری
- مطالعه و اجرای طرح‌های مرتعداری
- امکان توسعه مرتع با تناسب متوسط در سطحی معادل ۱۲۷۴۸۹/۲۵ هکتار مطابق با طرح جامع پیشنهادی ناحیه زنجان.
- توسعه مرتع با تناسب کم در وسعتی معادل ۱۲۵۱۴۷/۲۹ هکتار (موقعیت این اراضی در نقشه استفاده از اراضی پیشنهادی طرح مشخص گردیده است).
- توسعه طرح‌های جنگل‌کاری و ایجاد پوشش گیاهی جهت جلوگیری از فرسایش خاک و کنترل سیلاب.
- مطالعه و اجرای طرح تعادل دام و مرتع از طریق تشویق ایجاد دامداری‌های صنعتی.

وزارت مسکن و شهرسازی
سازمان مسکن و شهرسازی استان زنجان

راه‌های

- مسیر استانی
- مسیر شهرستانی
- مسیر شهرگردانی
- مرکز شهرستان
- روز مسافر
- سام
- مرکز ساخت
- مرکز همچنان
- سام همچنان
- مرکز گردشگاری
- گامینات راهنمایی
- گامینات زیباتری
- آمان تاپی - استانی
- واحد اسنادی (لوله‌یاری) (مشتری - تأمین‌کننده)
- آزادراه
- آزادراه دره‌ست آذربایجان
- راه آذربایجان امی
- راه آذربایجان فرعی
- راه آذربایجان روستایی
- راه شهروند امی
- راه شهروند روستایی
- راه ناشری
- راه هارو
- راه آهن
- دوچرخه ها و میله دار

استان آذربایجان شرقی

استان آذربایجان شرقی

استان آذربایجان شرقی

استان گیلان

استان قزوین

شهرستان آبر

شهرستان خدابنده

استان گردستان

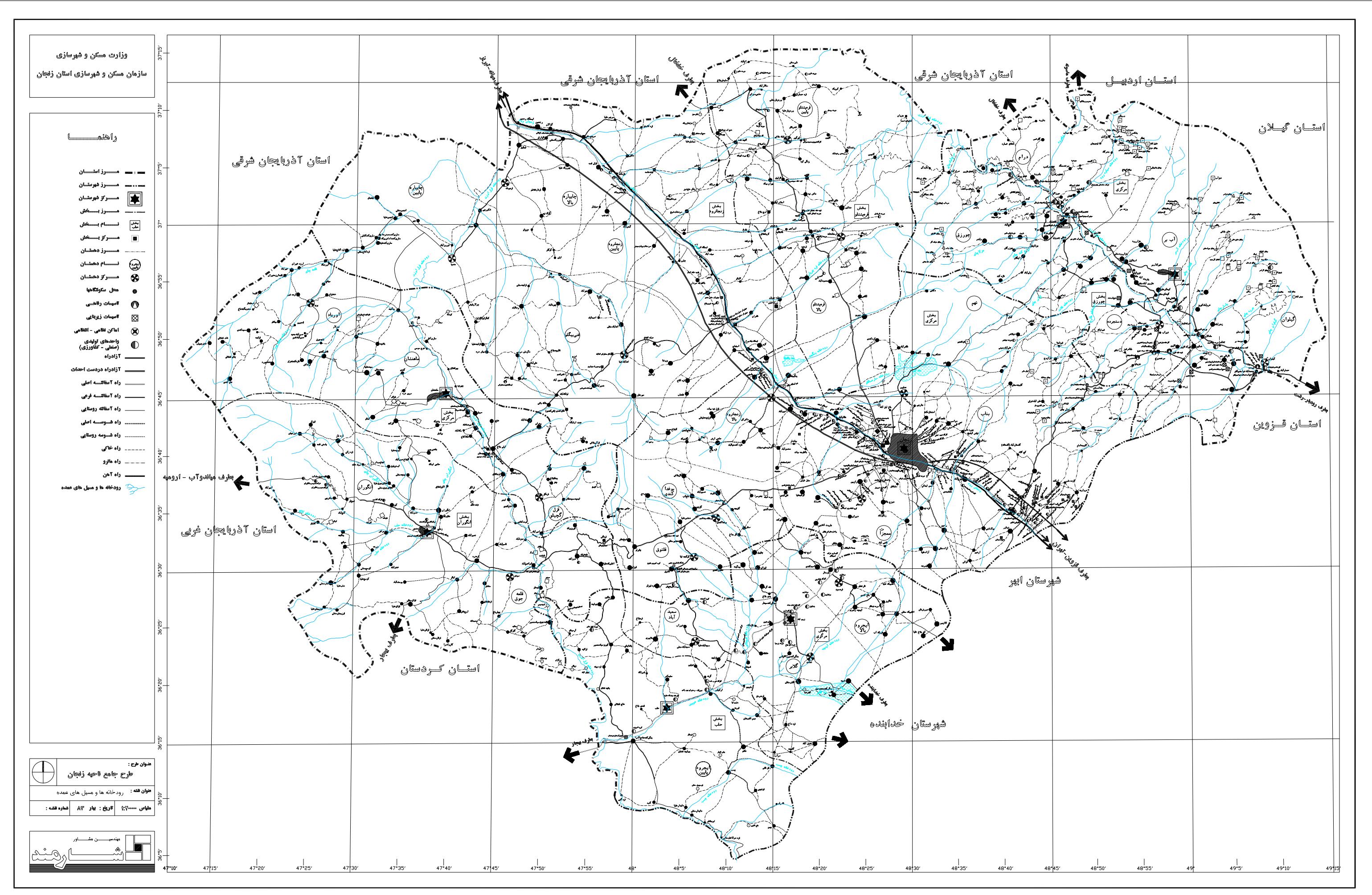
استان آذربایجان غربی

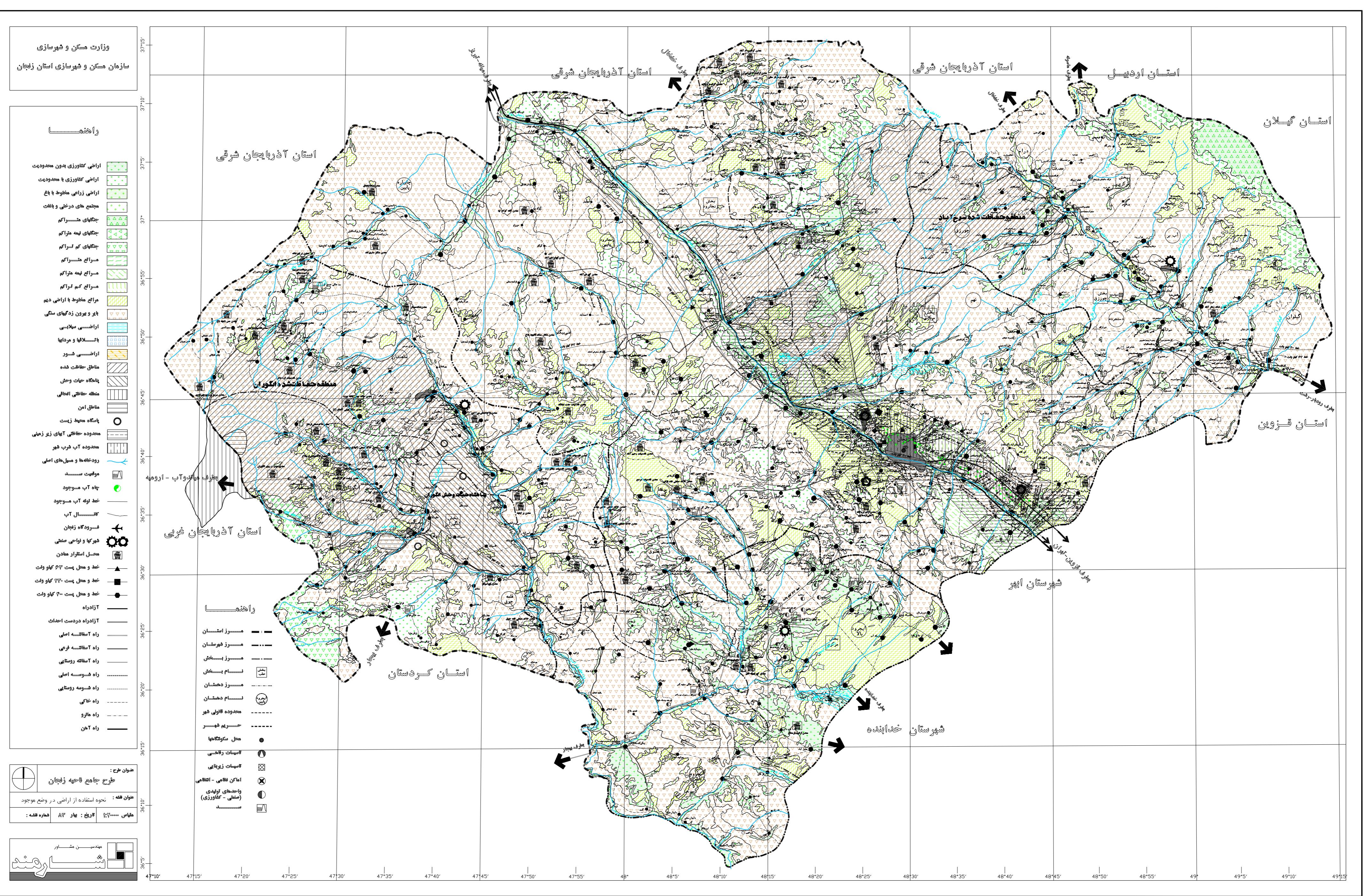
بظرف موالد و آب - آرومید

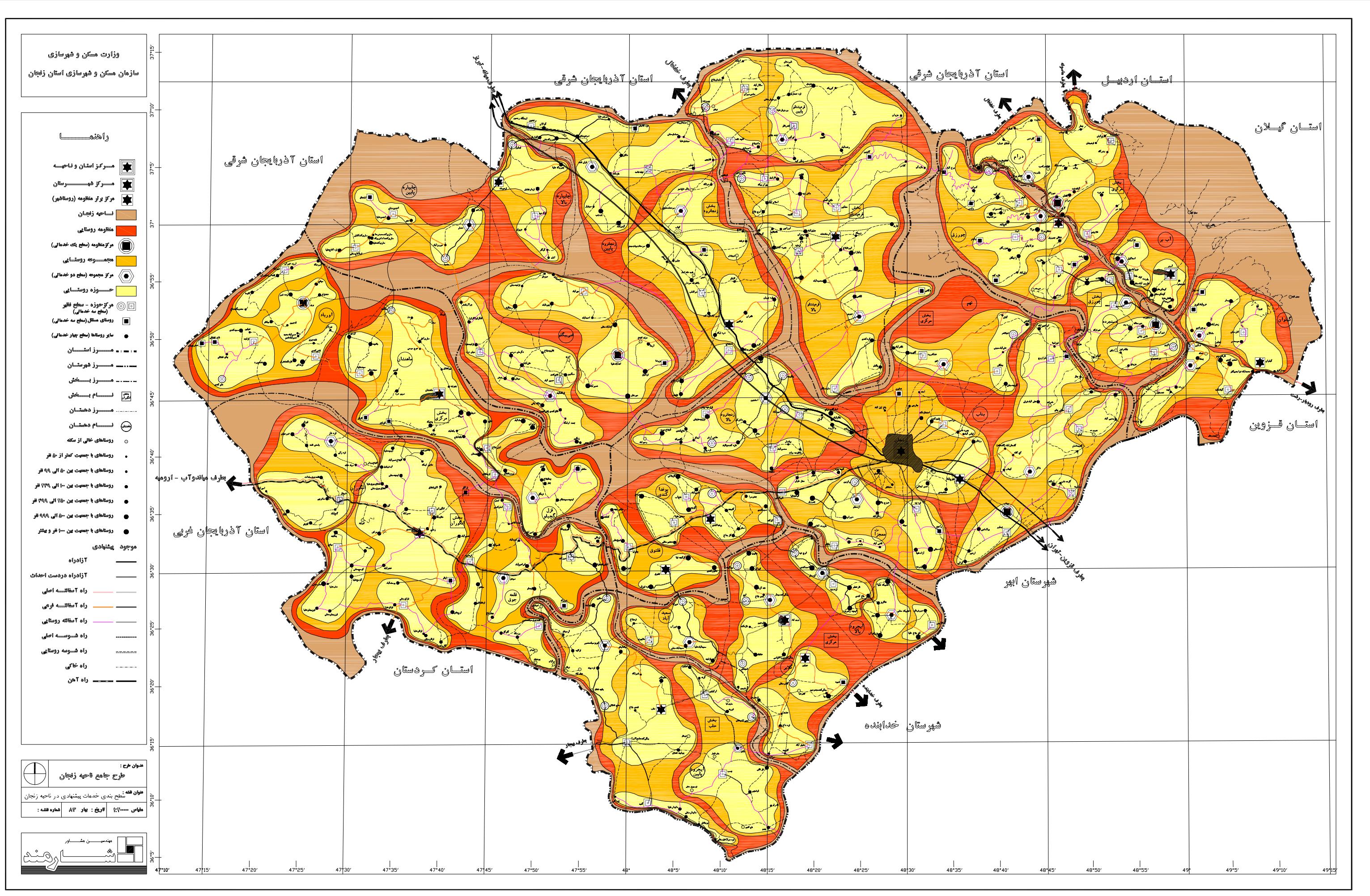
عنوان طرح:
طرح جامع تاپه زنجان
عنوان فنی: رودخانه ها و میله های عمدی
عنوان فنی: ملاده های عمدی

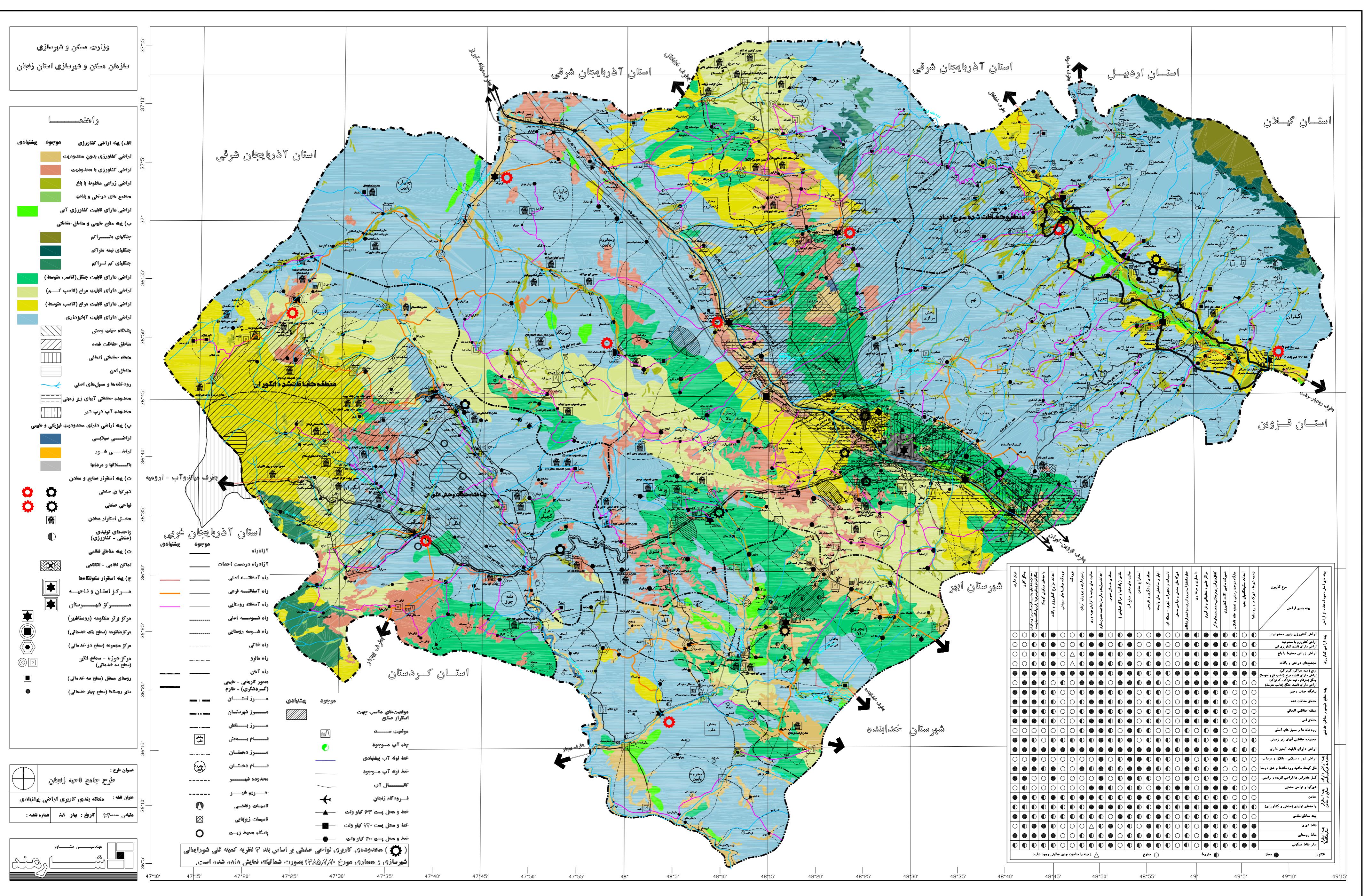
عنوان فنی: آبر
عنوان فنی: ملاده های عمدی

عنوان فنی: آبر

فهرست ادارات، سازمان‌ها، ارگان‌ها و ... که این مهندسان مشاور با آنها مکاتبه و هماهنگی

داشته است:

۱- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان

۲- سازمان میراث فرهنگی استان زنجان

۳- استانداری استان زنجان

۴- دفتر فنی استانداری

۵- فرمانداری شهرستان‌های زنجان، ایجرود، ماهنشان و طارم و نیز بخشداری‌های مناطق

مذکور

۶- بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان زنجان

۷- سازمان جهاد کشاورزی استان زنجان و دوایر مربوطه در شهرستان‌های واقع در ناحیه

۸- شبکه‌ی بهداشت و درمان استان زنجان

۹- شبکه‌ی بهداشت و درمان شهرستان‌های زنجان، ایجرود، طارم و ماهنشان

۱۰- آموزش و پرورش استان زنجان و اداره‌های موجود در شهرستان‌های واقع در ناحیه.

۱۱- شرکت در چند جلسه‌ی شورای اداری شهرستان‌های واقع در ناحیه و اخذ نظرهای ادارات

شهرستان‌ها به صورت مكتوب

۱۲- اداره‌ی کل راه و ترابری استان زنجان و اداره‌ی راه شهرستان‌های واقع در ناحیه

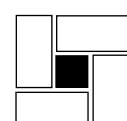
۱۳- مرکز تحقیقات آب و خاک

۱۴- وزارت جهاد کشاورزی

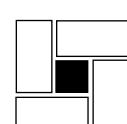
۱۵- شرکت نفت ناحیه‌ی زنجان (مدیریت فرآورده‌های نفتی منطقه زنجان)

۱۶- اداره کل منابع طبیعی استان زنجان

۱۷- مدیریت آبخیزداری استان زنجان

- ۱۸- صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران مرکز زنجان
- ۱۹- اداره‌ی کل مخابرات استان زنجان
- ۲۰- اداره‌ی کل پست استان زنجان
- ۲۱- اداره‌ی کل تعاون روستایی استان زنجان
- ۲۲- سازمان صنایع و معادن استان زنجان
- ۲۳- شرکت شهرک‌های صنعتی استان زنجان
- ۲۴- وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح
- ۲۵- اداره‌ی کل تربیت بدنی استان زنجان
- ۲۶- سازمان حفاظت محیط‌زیست استان زنجان
- ۲۷- شرکت سهامی برق منطقه‌ای استان زنجان
- ۲۸- شرکت سهامی آب منطقه‌ای استان زنجان
- ۲۹- موسسه ژئوفیزیک دانشگاه تهران
- ۳۰- سازمان دامپزشکی استان زنجان
- ۳۱- دفتر تقسیمات کشوری وزارت کشور
- ۳۲- دفتر طرح‌های ناحیه‌ای و توسعه شهری وزارت مسکن و شهرسازی
- ۳۳- سازمان هوایپیمایی کشوری
- ۳۴- ناحیه انتظامی زنجان
- ۳۵- سازمان ایرانگردی و جهانگردی استان زنجان
- ۳۶- شرکت ملی گاز ایران- مدیریت منطقه سه عملیات انتقال گاز
- ۳۷- شرکت گاز استان زنجان
- ۳۸- شهرداری‌های شهرهای زنجان، آبر، چورزق، حلب، دندی، ماهنشان و زرین‌آباد

۳۹- مهندسان مشاور هامون یک

۴۰- ادارات آب و فاضلاب شهرستان‌های موجود در ناحیه

... ۶

